

บทที่ 4 ผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ว่า: กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติตาพระยา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ โดยการศึกษาการศึกษาร่วมกันของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติตาพระยา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ เพื่อวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ตลอดจนความสำคัญของแต่ละประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ

4.1 ผลการวิเคราะห์สถานการณ์ภายใน ภายนอก และเมทริกซ์ TOWS

คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาวิเคราะห์ SWOT และผัง TOWS โดยจำแนกตามแต่ละแหล่งท่องเที่ยวของผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ ดังตารางที่ 4.1-4.20

4.1.1 ผลการวิเคราะห์ SWOT และเมทริกซ์ TOWS ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ตารางที่ 4.1 การวิเคราะห์สถานการณ์ภายในของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

จุดแข็ง (Strengths) ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	จุดอ่อน (Weaknesses) ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
1. ภาพลักษณ์การเป็นมรดกโลก 2. มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่โดดเด่น เช่น ส่องสัตว์ในยามค่ำคืน ดูนก เดินป่า เทียน้ำตก 3. สะดวกในการเดินทางจากกรุงเทพฯ ไปยังอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ 4. อุทยานฯ มีอากาศดีตลอดปี	1. กิจกรรมยามค่ำคืนที่มีเฉพาะการส่องสัตว์เท่านั้น 2. ที่พักในอุทยานฯ มีจำนวนจำกัดและคุณภาพยังไม่ดีเท่าที่ควร 3. สาธารณูปโภคบนอุทยานฯ เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ยังไม่สะดวกเท่าที่ควร

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

จุดแข็ง (Strengths) ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	จุดอ่อน (Weaknesses) ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
5. มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรก่อนขึ้นอุทยานฯ เช่น วังน้ำเขียว 6. มีความชัดเจนของขอบเขตพื้นที่ป่าที่เป็นมรดกโลกกับชุมชน 7. มีแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นสวยงามและหลากหลาย เช่น น้ำตก ภูเขา จุดชมวิว 8. มีธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ทั้งป่าไม้ สัตว์ป่า ภูเขา และน้ำตก 9. มีที่พักก่อนขึ้นอุทยานฯ ให้เลือกหลากหลาย 10. มีจำนวนเจ้าหน้าที่เพียงพอ 11. สัตว์ป่ามีความคุ้นเคยกับคน เช่น กวาง ช้าง ลิง ที่มักปรากฏตัวให้นักท่องเที่ยวได้ชม	4. ความไม่สะดวกและไม่ปลอดภัยในการเดินทางขึ้นอุทยานฯ เนื่องจากเป็นภูเขาซึ่งคดเคี้ยว 5. ความไม่ปลอดภัยจากการเดินทาง/ท่องเที่ยวและพำนักในอุทยานฯ โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน 6. มีการบุกรุกพื้นที่ป่า 7. มีการตัดไม้/การทำลายป่า/การเผาป่า 8. มีการล่าสัตว์ 9. ค่าตอบแทน/สวัสดิการ/ความมั่นคง/ความปลอดภัยของพนักงาน ไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับหน้าที่และความรับผิดชอบในการทำงาน

ตารางที่ 4.2 การวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอกของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

โอกาส (Opportunities) ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	อุปสรรค (Threats) ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
1. การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกโลกทำให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้น 2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์เป็นที่นิยมมากขึ้นจึงทำให้นักท่องเที่ยวมีจำนวนเพิ่มขึ้น 3. การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ เช่น การฝึกอบรม การประชุม/สัมมนา การออกค่ายเยาวชน เป็นต้น ทำให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่ อช.เขาใหญ่มากขึ้น	1. อันตรายจากน้ำป่าในฤดูฝน ทำให้ปริมาณนักท่องเที่ยวในช่วงฤดูฝนลดลง 2. ปัญหาเสียงรบกวนจากการแข่งขันมอเตอร์ไซด์ขาขึ้นอุทยานฯ ส่งผลกระทบต่อสัตว์และนักท่องเที่ยว 3. การบุกรุกและการล่าสัตว์บริเวณเขตติดต่อกับอุทยานฯ ยังมีอยู่บ้าง อาจทำให้นักท่องเที่ยวที่เดินป่าได้รับอันตรายได้

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

โอกาส (Opportunities) ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	อุปสรรค (Threats) ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
<p>4. ระบบขนส่งและการเดินทางที่สะดวกทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวมากขึ้น</p> <p>5. การพัฒนาบริเวณนอกอุทยานฯ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรซึ่งสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว และสร้างรายได้ให้กับชุมชน</p> <p>6. การท่องเที่ยวที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การแปรรูปสินค้าเกษตร เช่น ข้าวโพด องุ่น มะม่วง เป็นต้น ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยว</p>	<p>4. แหล่งท่องเที่ยวอื่นมีศักยภาพมากกว่า เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางทะเล แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม</p> <p>5. ชุมชนผู้มีอิทธิพลมีการล่าสัตว์ป่า</p> <p>6. ชุมชนผู้มีอิทธิพลมีการบุกรุกผืนป่า และตัดไม้ทำลายป่า/เผาป่า</p> <p>7. กลุ่มนักท่องเที่ยวมีขอบเขตจำกัดเฉพาะกลุ่มที่ขอการท่องเที่ยวผจญภัยและต้องการสัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิดเท่านั้น</p>

คณะผู้วิจัยได้นำผลการประเมินปัจจัยด้านจุดแข็ง จุดอ่อน และระดับความสำคัญมา กำหนดน้ำหนัก แล้วคำนวณหาคะแนนถ่วงน้ำหนักสำหรับแต่ละประเด็นการประเมินของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 การประเมินปัจจัยภายใน: จุดแข็ง/จุดอ่อนของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

จุดแข็ง/จุดอ่อน ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	ระดับการประเมินจุด แข็ง/จุดอ่อน		ระดับความสำคัญ		น้ำหนัก	คะแนน ถ่วงน้ำหนัก		
	\bar{X}	แปลผล	\bar{X}	แปลผล		น้ำหนัก	อันดับ	
จุดแข็ง (Strengths) ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่								
1. มีแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นสวยงามและหลากหลาย เช่น น้ำตก ภูเขา จุดชมวิว	3.65	มีจุดแข็ง	3.90	มาก	0.05	0.19	7	
2. มีธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ทั้งป่าไม้ สัตว์ป่า และน้ำตก	3.70	มีจุดแข็ง	3.90	มาก	0.05	0.19	7	
3. มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่โดดเด่น เช่น ส่องสัตว์ในยามค่ำคืน ดูนก เดินป่า เทียน้ำตก	3.90	มีจุดแข็ง	4.00	มาก	0.05	0.21	2	
4. สัตว์ป่ามีความคุ้นเคยกับคน เช่น กวาง ช้าง ลิง ที่มักปรากฏตัวให้นักท่องเที่ยวได้ชม	3.15	มีจุดแข็ง	3.30	มาก	0.05	0.14	11	
5. อากาศบนอุทยานฯ ดีตลอดปี	3.90	มีจุดแข็ง	3.90	มาก	0.05	0.20	4	
6. มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรก่อนขึ้นอุทยานฯ เช่น วังน้ำเขียว	3.85	มีจุดแข็ง	3.95	มาก	0.05	0.20	4	

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

จุดแข็ง/จุดอ่อน ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	ระดับการประเมินจุด แข็ง/จุดอ่อน		ระดับความสำคัญ		น้ำหนัก	คะแนน ถ่วงน้ำหนัก	
	\bar{X}	แปลผล	\bar{X}	แปลผล		น้ำหนัก	อันดับ
7. มีที่พำนักก่อนขึ้นอุทยานฯ ให้เลือก หลากหลาย	3.80	มีจุดแข็ง	3.75	มาก	0.05	0.19	7
8. สะดวกในการเดินทางจากกรุงเทพฯ ไปยัง อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	4.20	มีจุดแข็ง มาก	3.80	มาก	0.05	0.21	2
9. ภาพลักษณ์การเป็นมรดกโลก	4.25	มีจุดแข็ง มาก	4.15	มากที่สุด	0.06	0.24	1
10. ความชัดเจนของขอบเขตพื้นที่ป่าที่เป็น มรดกโลกกับชุมชน	3.45	มีจุดแข็ง	4.25	มากที่สุด	0.06	0.20	4
11. ความเพียงพอของเจ้าหน้าที่	3.15	มีจุดแข็ง	3.60	มาก	0.05	0.15	10
จุดอ่อน (Weaknesses) ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่							
1. ความไม่สะดวกและไม่ปลอดภัยในการ เดินทางขึ้นอุทยานฯ เนื่องจากเป็นภูเขาซึ่งคด เคี้ยว	2.80	มีจุดอ่อน	3.45	มาก	0.05	0.13	4
2. ความไม่ปลอดภัยจากการเดินทาง/ ท้องเที่ยวและพำนักในอุทยานฯ โดยเฉพาะ ในช่วงฤดูฝน	2.75	มีจุดอ่อน	3.50	มาก	0.05	0.13	4
3. กิจกรรมยามค่ำคืน มีเฉพาะการส่องสัตว์ เท่านั้น	2.65	มีจุดอ่อน	3.20	มาก	0.04	0.11	1
4. ที่พักในอุทยานฯ ยังไม่มีคุณภาพดี เท่าที่ควรและมีจำนวนจำกัด	2.65	มีจุดอ่อน	3.00	น้อย	0.04	0.11	1
5. สาธารณูปโภคบนอุทยานฯ เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ยังไม่สะดวกเท่าที่ควร	2.50	มีจุดอ่อน	3.50	มาก	0.05	0.12	3
6. การบุกรุกพื้นที่ป่า	2.75	มีจุดอ่อน	3.80	มาก	0.05	0.14	6
7. การควบคุม/การตัดไม้/การทำลายป่า/การ เผาป่า	2.95	มีจุดอ่อน	3.80	มาก	0.05	0.15	7
8. การควบคุมการล่าสัตว์	2.80	มีจุดอ่อน	4.05	มากที่สุด	0.05	0.15	7
9. ค่าตอบแทน/สวัสดิการ/ความมั่นคง/ความ ปลอดภัยของพนักงาน	2.85	มีจุดอ่อน	3.8	มาก	0.05	0.15	7
รวม			74.60		1.00	3.31	

ผลการประเมินปัจจัยด้านโอกาส อุปสรรค และระดับความสำคัญมากำหนดน้ำหนัก แล้ว
คำนวณหาคะแนนถ่วงน้ำหนักสำหรับแต่ละประเด็นการประเมินของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ดัง
ตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 การประเมินปัจจัยภายนอก: โอกาส/อุปสรรคของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

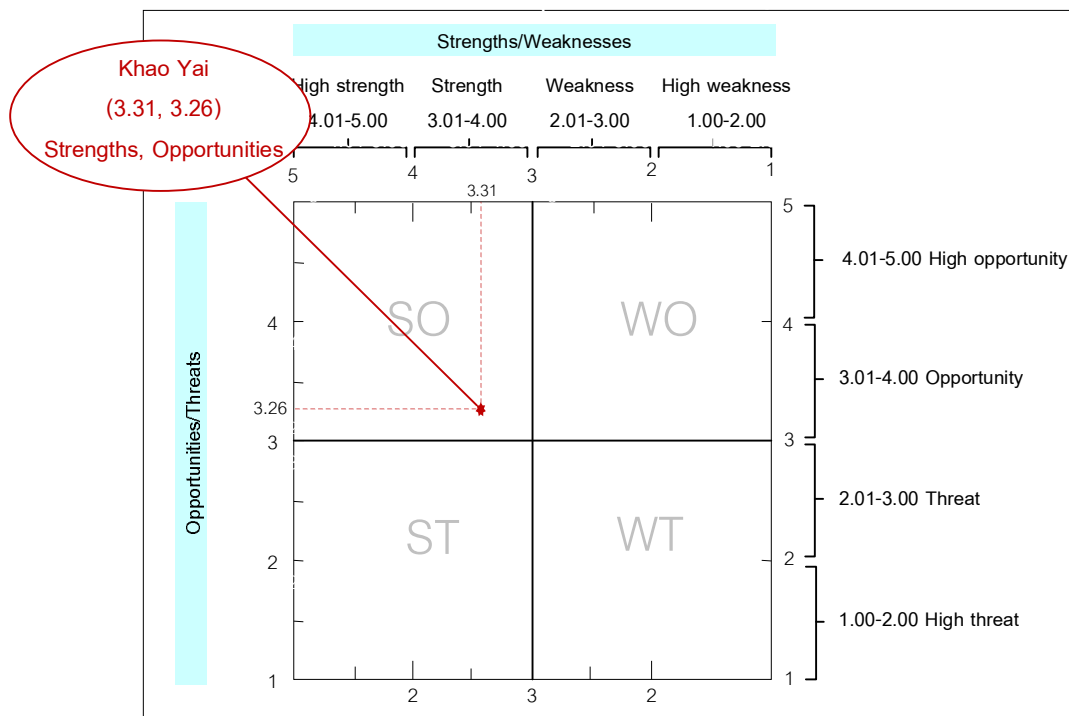
โอกาส/อุปสรรค ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	ระดับการประเมิน โอกาส/อุปสรรค		ระดับความสำคัญ		น้ำหนัก	คะแนน ถ่วงน้ำหนัก	
	\bar{X}	แปลผล	\bar{X}	แปลผล		คะแนน	อันดับ
	โอกาส (Opportunities) ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่						
1. ระบบขนส่งและการเดินทางที่สะดวกทำให้ มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวมากขึ้น	3.85	มีโอกา	3.70	มาก	0.07	0.28	4
2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ที่ได้รับความนิยม มากขึ้นทำให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่นี้มาก ขึ้น	4.00	มีโอกา	3.80	มาก	0.07	0.30	2
3. การพัฒนาบริเวณนอกอุทยานฯ ให้เป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและสร้างรายได้ ให้กับชุมชน เช่น สวนเกษตรต่างๆ ช่วย ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวช.เขาใหญ่ มากขึ้น	3.70	มีโอกา	3.70	มาก	0.07	0.27	5
4. การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ เช่น การ ฝึกอบรม การประชุม/สัมมนา การศึกษาดู งานด้านการท่องเที่ยว การออกกำลังกาย เยาวชน เป็นต้น ทำให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยว ที่ช.เขาใหญ่มากขึ้น	3.95	มีโอกา	3.95	มาก	0.08	0.30	2
5. การท่องเที่ยวที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการ ท่องเที่ยวเชิงเกษตร การแปรรูปสินค้า เกษตร เช่นข้าวโพด อุ่น มะม่วง เป็นต้น ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวช.เขา ใหญ่มากขึ้น	3.45	มีโอกา	3.55	มาก	0.07	0.24	6
6. การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกโลกทำ ให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้น	3.90	มีโอกา	4.25	มากที่สุด	0.08	0.32	1
อุปสรรค (Threats) ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่							
1. กลุ่มนักท่องเที่ยวมีขอบเขตจำกัดเฉพาะ กลุ่มที่ขอการท่องเที่ยวผจญภัยและ ต้องการสัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิด เท่านั้น	3.00	มีอุปสรรค	3.80	มาก	0.07	0.22	7
2. ปัญหาเสียงรบกวนจากการแข่งขันมอเตอร์ ไซด์ขึ้นอุทยานที่มีต่อสัตว์และนักท่องเที่ยว ส่งผลให้ปริมาณนักท่องเที่ยวลดลง	2.65	มีอุปสรรค	3.20	มาก	0.06	0.17	2
3. อันตรายจากน้ำป่าในฤดูฝน ทำให้ปริมาณ นักท่องเที่ยวในฤดูฝนลดลง	2.55	มีอุปสรรค	3.20	มาก	0.07	0.16	1
4. การบุกรุกและการล่าสัตว์บริเวณเขตติดต่อ กับอุทยานฯ มีอยู่บ้าง อาจทำให้ นักท่องเที่ยวที่เดินป่าได้รับอันตราย	2.60	มีอุปสรรค	3.40	มาก	0.07	0.17	2
5. แหล่งท่องเที่ยวอื่นมีศักยภาพมากกว่า เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางทะเล แหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม ทำให้นักท่องเที่ยวเลือกมา เที่ยวช.เขาใหญ่น้อยลง	2.60	มีอุปสรรค	3.50	มาก	0.07	0.18	4

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

โอกาส/อุปสรรค ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	ระดับการประเมิน โอกาส/อุปสรรค		ระดับความสำคัญ		น้ำหนัก	คะแนน ถ่วงน้ำหนัก	
	\bar{X}	แปลผล	\bar{X}	แปลผล		คะแนน	อันดับ
6. ชุมชนผู้มีอิทธิพลบุกรุกป่า	2.95	มีอุปสรรค	3.70	มาก	0.07	0.21	5
7. ชุมชนผู้มีอิทธิพลตัดไม้ทำลายป่า/เผาป่า	2.90	มีอุปสรรค	3.80	มาก	0.07	0.21	5
8. ชุมชนผู้มีอิทธิพลล่าสัตว์ป่า	3.00	มีอุปสรรค	3.95	มาก	0.08	0.23	8
รวม			51.50		1.00	3.26	

จากผลคะแนนถ่วงน้ำหนักในตารางที่ 4.3 มีค่าเท่ากับ 3.31 จึงเป็นจุดแข็งและตารางที่ 4.4 มีผลคะแนนถ่วงน้ำหนักมีค่าเท่ากับ 3.26 ถือเป็นโอกาส สามารถนำมากำหนดตำแหน่งในผัง TOWS ได้ดังภาพที่ 4.1

ผัง TOWS อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ภาพที่ 4.1 ตำแหน่งในผัง TOWS ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผลการวิเคราะห์ SWOT และเมทริกซ์ TOWS ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีดังนี้

1. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อยู่ในตำแหน่ง SO (มีจุดแข็งและมีโอกาส) โดยมีค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักของจุดแข็งและจุดอ่อน เท่ากับ 3.31 แสดงว่ามีจุดแข็ง และมีค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักของโอกาสและอุปสรรค เท่ากับ 3.26 แสดงว่ามีโอกาส

2. ประเด็นที่เป็นจุดแข็งของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยเรียงตามอันดับค่าถ่วงน้ำหนักจากค่าสูงสุดไปหาค่าต่ำสุดดังนี้ (1) ภาพลักษณ์การเป็นมรดกโลก (2) มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่โดดเด่น เช่น ส่องสัตว์ในยามค่ำคืน ดูนก เดินป่า เทียน้ำตก (3) สะดวกในการเดินทางจากกรุงเทพฯ ไปยังอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (4) อากาศบนอุทยานฯ ดีตลอดปี (5) มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรก่อนขึ้นอุทยานฯ เช่น วังน้ำเขียว (6) ความชัดเจนของขอบเขตพื้นที่ป่าที่เป็นมรดกโลกกับชุมชน (7) มีแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นสวยงามและหลากหลาย เช่น น้ำตก ภูเขา จุดชมวิว (8) มีธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ทั้งป่าไม้ สัตว์ป่า และน้ำตก (9) มีที่พำนักก่อนขึ้นอุทยานฯ ให้เลือกหลากหลาย (10) ความเพียงพอของเจ้าหน้าที่ (11) สัตว์ป่ามีความคุ้นเคยกับคน เช่น กวาง ช้าง ลิง ที่มักปรากฏตัวให้นักท่องเที่ยวได้ชม

3. ประเด็นที่เป็นจุดอ่อนของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยเรียงตามอันดับค่าถ่วงน้ำหนักจากค่าต่ำสุดไปหาค่าสูงสุด ดังนี้ (1) กิจกรรมยามค่ำคืน มีเฉพาะการส่องสัตว์เท่านั้น (2) ที่พักในอุทยานฯ คุณภาพยังไม่ดีเท่าที่ควรและมีจำนวนจำกัด (3) สาธารณูปโภคบนอุทยานฯ เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ยังไม่สะดวกเท่าที่ควร (4) ความไม่สะดวกและไม่ปลอดภัยในการเดินทางขึ้นอุทยานฯ เนื่องจากเป็นภูเขาซึ่งคดเคี้ยว (5) ความไม่ปลอดภัยจากการเดินทาง/ท่องเที่ยวและพำนักในอุทยานฯ โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน (6) การบุกรุกพื้นที่ป่า (7) การตัดไม้/การทำลายป่า/การเผาป่า (8) การล่าสัตว์ (9) ค่าตอบแทน/สวัสดิการ/ความมั่นคง/ความปลอดภัยของพนักงาน

4. ประเด็นที่เป็นโอกาสของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยเรียงตามอันดับค่าถ่วงน้ำหนักจากค่าสูงสุดไปหาค่าต่ำสุด ดังนี้ (1) การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกโลกทำให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้น (2) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ที่ได้รับความนิยมมากขึ้นทำให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่นี้มากขึ้น (3) การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ เช่น การฝึกอบรม การประชุม/สัมมนา การศึกษาดูงานด้านการท่องเที่ยว การออกค่ายเยาวชน เป็นต้น ทำให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่อช.เขาใหญ่มากขึ้น (4) ระบบขนส่งและการเดินทางที่สะดวกทำให้มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวมากขึ้น (5) การพัฒนาบริเวณนอกอุทยานฯ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและสร้างรายได้ให้กับชุมชน เช่น สวนเกษตรต่างๆ ช่วยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวอช.เขาใหญ่มากขึ้น (6) การ

ท่องเที่ยวที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การแปรรูปสินค้าเกษตร เช่นข้าวโพด องุ่น มะม่วง เป็นต้น ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวช.เขาใหญ่มากขึ้น

5. ประเด็นที่เป็นอุปสรรคของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยเรียงตามอันดับค่าถ่วงน้ำหนักจากค่าต่ำสุดไปหาค่าสูงสุด ดังนี้ (1) อันตรายจากน้ำป่าในฤดูฝน ทำให้ปริมาณนักท่องเที่ยวในฤดูฝนลดลง (2) ปัญหาเสียงรบกวนจากการแข่งขันมอเตอร์ไซด์ขึ้นอุทยานที่มีต่อสัตว์และนักท่องเที่ยว ส่งผลให้ปริมาณนักท่องเที่ยวลดลง (3) การบุกรุกและการล่าสัตว์บริเวณเขตติดต่อกับอุทยานฯ มีอยู่บ้าง อาจทำให้นักท่องเที่ยวที่เดินป่าได้รับอันตราย (4) แหล่งท่องเที่ยวอื่นมีศักยภาพมากกว่า เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางทะเล แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทำให้นักท่องเที่ยวเลือกมาเที่ยวช.เขาใหญ่น้อยลง (5) ชุมชนผู้มีอิทธิพลล่าสัตว์ป่า (6) ชุมชนผู้มีอิทธิพลตัดไม้ทำลายป่าเผาป่า (7) กลุ่มนักท่องเที่ยวมีขอบเขตจำกัดเฉพาะกลุ่มที่ชอบการท่องเที่ยวผจญภัย และต้องการสัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิดเท่านั้น (8) ชุมชน/ผู้มีอิทธิพลบุกรุกป่า

4.1.2 ผลการวิเคราะห์ SWOT และเมทริกซ์ TOWS ของอุทยานแห่งชาติทับลาน

ตารางที่ 4.5 การวิเคราะห์สถานการณ์ภายในของอุทยานแห่งชาติทับลาน

จุดแข็ง (Strengths) ของอุทยานแห่งชาติทับลาน	จุดอ่อน (Weaknesses) ของอุทยานแห่งชาติทับลาน
<ol style="list-style-type: none"> 1. การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกโลกทำให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้น 2. มีความโดดเด่นของป่าลาน ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์มากกว่าที่อื่น 3. มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่หลากหลาย เช่น ป่าลาน ภูเขา น้ำตก 4. มีจุดชมวิวที่งดงามหลายจุด เช่น เขื่อนลำปลายมาศ เขื่อนลำมูลบน เขามะค่า ผาเก็บตะวัน เป็นต้น 5. เป็นแหล่งไฮโซอันดับ 7 ของโลก 6. มีภาพลักษณ์ที่ดีจากความเป็นแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกทางธรรมชาติ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่มีกิจกรรมยามค่ำคืนที่น่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยว 2. แหล่งท่องเที่ยวของช.ทับลานอยู่กระจัดกระจาย ทำให้เสียเวลาในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละแห่ง 3. การกำหนดเขตพื้นที่ระหว่างช.ทับลานกับชุมชนไม่ชัดเจน ทำให้เกิดการบุกรุกพื้นที่อุทยาน 4. ปัญหาถนนที่ตัดแยกผืนป่าออกจากกันซึ่งอยู่ระหว่างการหาข้อสรุปการแก้ปัญหาการเชื่อมผืนป่า 5. ความไม่ชัดเจนของขอบเขตพื้นที่ป่าที่เป็นมรดกโลกกับชุมชน

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

จุดแข็ง (Strengths) ของอุทยานแห่งชาติทับลาน	จุดอ่อน (Weaknesses) ของอุทยานแห่งชาติทับลาน
<p>7. ภายในอุทยานแห่งชาติทับลานมีสภาพอากาศดี</p> <p>8. มีสินค้าเกษตรปลอดสารพิษและแปรรูปให้เลือกซื้อ เช่น ผลิตภัณฑ์เห็ด อุ่น ข้าวโพดฝรั่ง หน่อไม้ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์จากใบลาน</p> <p>9. มีที่พำนักให้เลือกหลากหลาย และมีลานกางเต็นท์ตามจุดชมวิว</p> <p>10. มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติที่โดดเด่น เช่น การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ชมทิวทัศน์ แคมป์ปิ้ง เทียน้ำตก เป็นต้น</p>	<p>6. การบุกรุกพื้นที่ป่า</p> <p>7. มาตรการการควบคุม/การตัดไม้/การทำลายป่า/การเผาป่า ยังไม่เข้มงวดพอ</p> <p>8. ค่าตอบแทน/สวัสดิการ/ความมั่นคง/ความปลอดภัยของพนักงาน ไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับหน้าที่และความรับผิดชอบในการทำงาน</p> <p>9. จำนวนเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ</p> <p>10. การล่าสัตว์</p>

ตารางที่ 4.6 การวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอกของอุทยานแห่งชาติทับลาน

โอกาส (Opportunities) ของอุทยานแห่งชาติทับลาน	อุปสรรค (Threats) ของอุทยานแห่งชาติทับลาน
<p>1. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น สวนอู่น สวนดอกไม้ สวนผัก ฟาร์ม ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน และช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยว</p> <p>2. มีสถานที่พำนักในบริเวณใกล้เคียงที่ช่วยจูงใจให้นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชม อช.ทับลานด้วย</p> <p>3. การสนับสนุนการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ทำให้ อช.ทับลานมีโอกาสที่นักท่องเที่ยวจะเลือกมากขึ้น</p>	<p>1. ปัญหาความขัดแย้งระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ในด้านการบุกรุกพื้นที่อุทยานฯ ทำให้นักท่องเที่ยวหันไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น</p> <p>2. แหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียง เช่น เขาใหญ่ วังน้ำเขียว มีชื่อเสียงมากกว่า จึงทำให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่ อช.ทับลานน้อย</p> <p>3. มีการบุกรุกพื้นที่ป่า และการล่าสัตว์ จากภาคเอกชน ชุมชน และผู้มีอิทธิพล</p>

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

โอกาส (Opportunities) ของอุทยานแห่งชาติทับลาน	อุปสรรค (Threats) ของอุทยานแห่งชาติทับลาน
4. มีแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย	4. ระบบขนส่งและการเดินทางไม่มีความสะดวก ทำให้นักท่องเที่ยวต้องมีพาหนะส่วนตัวเพื่อใช้ในการเดินทาง 5. ชุมชน/ผู้มีอิทธิพลมีการบุกรุกป่า 6. ชุมชนผู้มีอิทธิพลมีการตัดไม้ทำลายป่า/เผาป่า 7. ชุมชนผู้มีอิทธิพลมีการล่าสัตว์ป่า

คณะผู้วิจัยได้นำผลการประเมินปัจจัยด้านจุดแข็ง จุดอ่อน และระดับความสำคัญมา กำหนดน้ำหนัก แล้วคำนวณหาคะแนนถ่วงน้ำหนักสำหรับแต่ละประเด็นการประเมินของอุทยานแห่งชาติทับลาน ดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 การประเมินปัจจัยภายใน: จุดแข็ง/จุดอ่อนของอุทยานแห่งชาติทับลาน

จุดแข็ง/จุดอ่อน ของอุทยานแห่งชาติทับลาน	ระดับการประเมิน จุดแข็ง/จุดอ่อน		ระดับความสำคัญ		น้ำหนัก	คะแนนถ่วงน้ำหนัก	
	\bar{X}	แปลผล	\bar{X}	แปลผล		คะแนน	อันดับ
จุดแข็ง (Strengths) ของอุทยานแห่งชาติทับลาน							
1. มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่หลากหลาย เช่น ป่าลาน ภูเขา น้ำตก	4.50	มีจุดแข็ง	3.60	มาก	0.05	0.21	3
2. มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ธรรมชาติที่โดดเด่น เช่น การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ชมทิวทัศน์ แคมป์ปิ้ง เทียน้ำตก เป็นต้น	3.45	มีจุดแข็ง	3.75	มาก	0.05	0.17	10
3. มีความโดดเด่นของป่าลาน ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์มากกว่าที่อื่น	4.20	มีจุดแข็ง มาก	4.05	มากที่สุด	0.05	0.23	2
4. มีจุดชมวิวที่งดงามหลายจุด เช่น เขื่อนลำปลายมาศ เขื่อนลำมูลบน เขามะค่า ผาเก็บตะวัน เป็นต้น	4.15	มีจุดแข็ง มาก	3.75	มาก	0.05	0.21	3

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

จุดแข็ง/จุดอ่อน ของอุทยานแห่งชาติทับลาน	ระดับการประเมิน จุดแข็ง/จุดอ่อน		ระดับความสำคัญ		น้ำหนัก	คะแนนถ่วงน้ำหนัก	
	\bar{X}	แปลผล	\bar{X}	แปลผล		คะแนน	อันดับ
5. มีที่พำนักให้เลือกหลากหลาย และมีลานกางเต็นท์ตามจุดชมวิว	4.00	มีจุดแข็ง	3.40	มาก	0.04	0.18	9
6. มีสินค้าเกษตรปลอดสารพิษและแปรรูปให้เลือกซื้อ เช่น ผลิตภัณฑ์เห็ด อรุ้ง ฝรั่ง ข้าวโพด หน่อไม้ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์จากไบลาน	3.85	มีจุดแข็ง	3.70	มาก	0.05	0.19	8
7. เป็นแหล่งโอโซนอันดับ 7 ของโลก	4.00	มีจุดแข็ง	4.00	มาก	0.05	0.21	3
8. การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกโลกทำให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้น	4.30	มีจุดแข็งมาก	4.20	มากที่สุด	0.06	0.24	1
9. ภาพลักษณ์ความเป็นแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกทางธรรมชาติ	4.05	มีจุดแข็งมาก	3.90	มาก	0.05	0.21	3
10. อากาศภายในอุทยานแห่งชาติทับลาน	4.20	มีจุดแข็งมาก	3.80	มาก	0.05	0.21	3
จุดอ่อน (Weaknesses) ของอุทยานแห่งชาติทับลาน							
1. ปัญหาถนนที่ตัดแยกฝั่งป่าออกจากกันซึ่งอยู่ระหว่างการหาข้อสรุปการแก้ปัญหาการเชื่อมฝั่งป่า	2.05	มีจุดอ่อน	3.25	มาก	0.04	0.10	4
2. ไม่มีกิจกรรมยามค่ำคืนที่น่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยว	2.00	มีจุดอ่อนมาก	2.60	น้อย	0.04	0.07	1
3. แหล่งท่องเที่ยวของอช. ทับลานอยู่กระจัดกระจาย ทำให้เสียเวลาในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว แต่ละแห่ง	1.90	มีจุดอ่อนมาก	2.90	น้อย	0.04	0.07	1
4. การกำหนดเขตพื้นที่ระหว่างอช. ทับลานกับชุมชนไม่ชัดเจน ทำให้เกิดการบุกรุกพื้นที่อุทยาน	1.90	มีจุดอ่อนมาก	2.95	น้อย	0.04	0.07	1
5. ความไม่ชัดเจนของขอบเขตพื้นที่ป่าที่เป็นมรดกโลกกับชุมชน	1.70	มีจุดอ่อนมาก	4.50	มากที่สุด	0.06	0.10	4
6. การบุกรุกพื้นที่ป่า	1.70	มีจุดอ่อนมาก	4.40	มากที่สุด	0.06	0.10	4
7. การควบคุม/การตัดไม้/การทำลายป่า/การเผาป่า	1.85	มีจุดอ่อนมาก	4.25	มากที่สุด	0.06	0.10	4
8. การควบคุมการล่าสัตว์	2.10	มีจุดอ่อน	4.50	มากที่สุด	0.06	0.13	10
9. ค่าตอบแทน/สวัสดิการ/ความมั่นคง/ความปลอดภัยของพนักงาน	1.90	มีจุดอ่อนมาก	3.90	มาก	0.05	0.10	4
10. ความเพียงพอของเจ้าหน้าที่	2.25	มีจุดอ่อน	3.85	มาก	0.05	0.12	9
รวม			75.25		1.00	3.02	

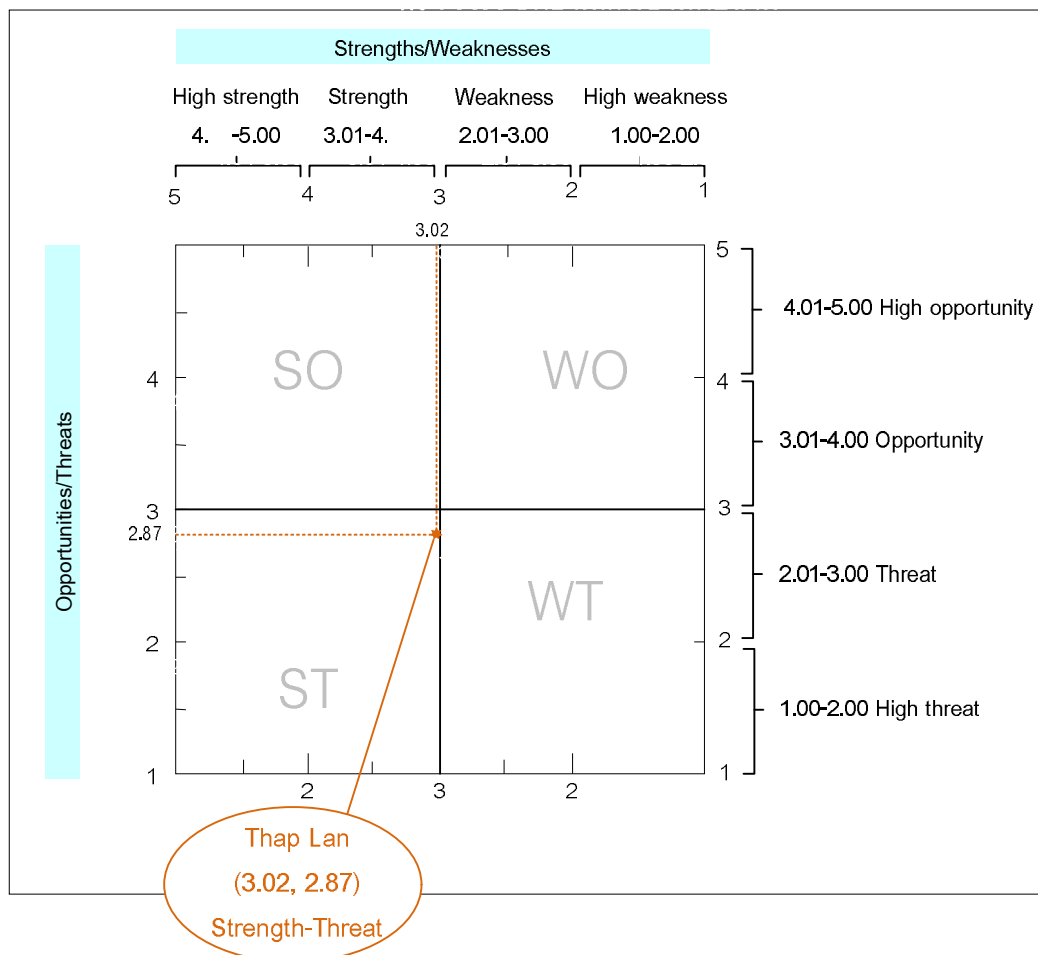
ผลการประเมินปัจจัยด้านโอกาส อุปสรรค และระดับความสำคัญมากำหนดน้ำหนัก แล้ว คำนวณหาคะแนนถ่วงน้ำหนักสำหรับแต่ละประเด็นการประเมินของอุทยานแห่งชาติทับลาน ดัง ตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 การประเมินปัจจัยภายนอก: โอกาส/อุปสรรคของอุทยานแห่งชาติทับลาน

โอกาส/อุปสรรค ของอุทยาน แห่งชาติทับลาน	ระดับการประเมิน โอกาส/อุปสรรค		ระดับความสำคัญ		น้ำหนัก	คะแนน ถ่วงน้ำหนัก	
	\bar{X}	แปลผล	\bar{X}	แปลผล		คะแนน	อันดับ
โอกาส (Opportunities) ของอุทยานแห่งชาติทับลาน							
1. มีแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่หลากหลาย	3.70	มีโอกา ส	3.60	มาก	0.09	0.34	4
2. มีสถานที่พำนักในบริเวณใกล้เคียงช่วยจูง ใจให้นักท่องเที่ยวเข้าชมช.ทับลานด้วย	4.05	มีโอกา ส มาก	3.80	มาก	0.10	0.40	2
3. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น สวนองุ่น สวน ดอกไม้ สวนผัก ฟาร์ม ซึ่งสร้างรายได้ให้กับ ชุมชน ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยว ช.ทับลานมากขึ้น	4.15	มีโอกา ส มาก	4.15	มากที่สุด	0.11	0.44	1
4. การสนับสนุนการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ทำให้อช.ทับ ลานมี โอกาสที่นักท่องเที่ยวจะเลือกมากขึ้น	4.00	มีโอกา ส	3.75	มาก	0.10	0.39	3
อุปสรรค (Threats) ของอุทยานแห่งชาติทับลาน							
1. มีการบุกรุกพื้นที่ป่า และการล่าสัตว์ จาก ภาคเอกชน ชุมชน และผู้มีอิทธิพล	2.10	มีอุป สรรค	2.85	น้อย	0.07	0.15	3
2. ปัญหาความขัดแย้งกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ในด้านการบุกรุก พื้นที่อุทยานฯ ทำให้นักท่องเที่ยวไป ท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น	2.10	มีอุป สรรค	2.65	น้อย	0.07	0.14	1
3. ระบบขนส่งและการเดินทางไม่มีความ สะดวก ทำให้นักท่องเที่ยวต้องมีพาหนะ ส่วนตัวในการเดินทาง	2.20	มีอุป สรรค	2.75	น้อย	0.07	0.16	4
4. แหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียง เช่น เขา ใหญ่ วังน้ำเขียว มีชื่อเสียงมากกว่า จึงทำ ให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่อช.ทับลานน้อย	2.15	มีอุป สรรค	2.55	น้อย	0.06	0.14	1
5. ชุมชน/ผู้มีอิทธิพลบุกรุกป่า	1.90	มีอุป สรรค มาก	4.40	มากที่สุด	0.11	0.21	5
6. ชุมชนผู้มีอิทธิพลตัดไม้ทำลายป่า/เผาป่า	2.20	มีอุป สรรค	4.35	มากที่สุด	0.11	0.25	6
7. ชุมชนผู้มีอิทธิพลล่าสัตว์ป่า	2.30	มีอุป สรรค	4.15	มากที่สุด	0.11	0.25	6
รวม			39.00		1.00	2.87	

จากผลคะแนนถ่วงน้ำหนักในตารางที่ 4.7 มีค่าเท่ากับ 3.02 จึงเป็นจุดแข็ง และตารางที่ 4.8 มีค่าเท่ากับ 2.87 จึงเป็นอุปสรรค สามารถนำมากำหนดตำแหน่งในผัง TOWS ได้ดังภาพที่ 4.2

ผัง TOWS อุทยานแห่งชาติทับลาน

ภาพที่ 4.2 ตำแหน่งในผัง TOWS ของอุทยานแห่งชาติทับลาน

ผลการวิเคราะห์ SWOT และเมทริกซ์ TOWS ของอุทยานแห่งชาติทับลาน มีดังนี้

1. อุทยานแห่งชาติทับลาน อยู่ในตำแหน่ง ST (มีจุดแข็งและมีอุปสรรค) โดยมีค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักของจุดแข็งและจุดอ่อน เท่ากับ 3.02 แสดงว่ามีจุดแข็ง และมีค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักของโอกาสและอุปสรรค เท่ากับ 2.87 แสดงว่ามีอุปสรรค
2. ประเด็นที่เป็นจุดแข็งของอุทยานแห่งชาติทับลาน โดยเรียงตามอันดับค่าถ่วงน้ำหนักจากค่าสูงสุดไปหา ค่าต่ำสุดดังนี้ (1) การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกโลกทำให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้น (2) มีความโดดเด่นของป่าลาน ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์มากกว่าที่อื่น

(3) มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่หลากหลาย เช่น ป่าลาน ภูเขา น้ำตก (4) มีจุดชมวิวที่งดงามหลายจุด เช่น เขื่อนลำปลายมาศ เขื่อนลำนมูน เขามะค่า ผาเก็บตะวัน เป็นต้น (5) เป็นแหล่งไอโซนอันดับ 7 ของโลก (6) ภาพลักษณ์ความเป็นแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกทางธรรมชาติ (7) อากาศภายในอุทยานแห่งชาติทับลาน (8) มีสินค้าเกษตรปลอดสารพิษและแปรรูปให้เลือกซื้อ เช่น ผลิตภัณฑ์เห็ด อุ่น ฝรั่ง ข้าวโพด หน่อไม้ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์จากไบลาน (9) มีที่พำนักให้เลือกหลากหลาย และมีลานกางเต็นท์ตามจุดชมวิว (10) มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติที่โดดเด่น เช่น การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ชมทิวทัศน์ แคมป์ปิ้ง เทียน้ำตก เป็นต้น

3. ประเด็นที่เป็นจุดอ่อนของอุทยานแห่งชาติทับลาน โดยเรียงตามอันดับค่าถ่วงน้ำหนักจากค่าต่ำสุดไปหาค่าสูงสุด ดังนี้ (1) ไม่มีกิจกรรมยามค่ำคืนที่น่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยว (2) แหล่งท่องเที่ยวของอช.ทับลานอยู่กระจัดกระจาย ทำให้เสียเวลาในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว แต่ละแห่ง (3) การกำหนดเขตพื้นที่ระหว่างอช.ทับลานกับชุมชนไม่ชัดเจน ทำให้เกิดการบุกรุกพื้นที่อุทยาน (4) ปัญหาถนนที่ตัดแยกฝืนป่าออกจากกันซึ่งอยู่ระหว่างการหาข้อสรุปการแก้ปัญหาการเชื่อมฝืนป่า (5) ความไม่ชัดเจนของขอบเขตพื้นที่ป่าที่เป็นมรดกโลกกับชุมชน (6) การบุกรุกพื้นที่ป่า (7) มีการลักลอบตัดไม้/การทำลายป่า/การเผาป่า (8) ค่าตอบแทน/สวัสดิการ/ความมั่นคง/ความปลอดภัยของพนักงานอย่างต่ำมาก (9) ความไม่เพียงพอของเจ้าหน้าที่ (10) ประเด็นปัญหาการลักลอบล่าสัตว์

4. ประเด็นที่เป็นโอกาสของอุทยานแห่งชาติทับลาน โดยเรียงตามอันดับค่าถ่วงน้ำหนักจากค่าสูงสุดไปหาค่าต่ำสุด ดังนี้ (1) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น สวนอุ่น สวนดอกไม้ สวนผัก ฟาร์ม ซึ่งสร้างรายได้ให้กับชุมชน ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวอช.ทับลานมากขึ้น (2) มีสถานที่พำนักในบริเวณใกล้เคียงช่วยจูงใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวอช.ทับลานด้วย (3) การสนับสนุนการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ทำให้อช.ทับลานมี โอกาสที่นักท่องเที่ยวจะเลือกมากขึ้น (4) มีแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย

5. ประเด็นที่เป็นอุปสรรคของอุทยานแห่งชาติทับลาน โดยเรียงตามอันดับค่าถ่วงน้ำหนักจากค่าต่ำสุดไปหาค่าสูงสุด ดังนี้ (1) ปัญหาความขัดแย้งกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ในด้านการบุกรุกพื้นที่อุทยานฯ ทำให้นักท่องเที่ยวไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น (2) แหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียง เช่น เขาใหญ่ วังน้ำเขียว มีชื่อเสียงมากกว่า จึงทำให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่อช.ทับลานน้อย (3) มีการบุกรุกพื้นที่ป่า และการล่าสัตว์ จากภาคเอกชน ชุมชน และผู้มีอิทธิพล (4) ระบบขนส่งและการเดินทางไม่มีความสะดวก ทำให้นักท่องเที่ยวต้องมี

พาหนะส่วนตัวในการเดินทาง (5) ชุมชน/ผู้มีอิทธิพลบุกรุกป่า (6) ชุมชน ผู้มีอิทธิพลตัดไม้ทำลายป่า/เผาป่า (7) ชุมชน ผู้มีอิทธิพลล่าสัตว์ป่า

4.1.3 ผลการวิเคราะห์ SWOT และเมทริกซ์ TOWS ของอุทยานแห่งชาติปางสีดา

ตารางที่ 4.9 การวิเคราะห์สถานการณ์ภายในของอุทยานแห่งชาติปางสีดา

จุดแข็ง (Strengths) ของอุทยานแห่งชาติปางสีดา	จุดอ่อน (Weaknesses) ของอุทยานแห่งชาติปางสีดา
<ol style="list-style-type: none"> 1. มีความอุดมสมบูรณ์ของสภาพป่า 2. มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นน้ำตกหลายแห่ง เช่น น้ำตกแควมะค่า น้ำตกปางสีดา 3. มีความหลากหลายของสายพันธุ์ผีเสื้อที่สวยงาม 4. มีความชัดเจนของขอบเขตพื้นที่ป่าที่เป็นมรดกโลกกับชุมชน 5. การบุกรุกพื้นที่ป่าไม่น้อยมากหรือแทบไม่มีเลย 6. ภาพลักษณ์ความเป็นแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกทางธรรมชาติ 7. สภาพอากาศบนอุทยานแห่งชาติปางสีดาดี 8. การควบคุม/การตัดไม้/การทำลายป่า/การเผาป่า 9. มีการควบคุมการล่าสัตว์ที่ดี 10. มีจุดชมวิวดังงามหลายจุดโดยสามารถนำรถขึ้นไปได้ 11. มีบ้านพักของอุทยานที่สามารถให้เลือกได้ และมีพื้นที่กางเต็นท์บริเวณจุดชมวิว 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเดินทางขึ้นเขาไปยังจุดชมวิวยังมีระยะทางยาวประมาณ 30 กม. และสภาพถนนเป็นดินลูกรังจึงทำให้ไม่สะดวกในการเดินทาง 2. ความแห้งแล้งของทัศนียภาพที่อยู่ในอุทยานและบริเวณใกล้เคียง โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง 3. อุทยานฯ อยู่ห่างไกลจากตัวเมืองและแหล่งท่องเที่ยวอื่น ทำให้ไม่สะดวกในการเดินทาง 4. เส้นทางขึ้นไปยังจุดชมวิวก่อนข้างลำบาก โดยเฉพาะในฤดูฝน เนื่องจากถนนต้องเป็นธรรมชาติเพื่อให้สัตว์เดินทางได้โดยสะดวก จึงไม่มีการลาดยาง 5. มีแหล่งท่องเที่ยวให้เลือกค่อนข้างน้อย 6. สาธารณูปโภคบนอุทยานฯ โดยเฉพาะเรื่องน้ำใช้ยังไม่สะดวกเท่าที่ควร 7. จำนวนเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ 8. มีอันตรายจากการเดินทางขึ้นเขา เพื่อไปยังจุดชมวิวโดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน 9. ป้ายบอกทางมีขนาดเล็กไม่ชัดเจน มีน้อย หากมองไม่เห็น ในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ทำให้เสียเวลาในการค้นหาเส้นทางเป็นเวลานาน

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

จุดแข็ง (Strengths) ของอุทยานแห่งชาติปางสีดา	จุดอ่อน (Weaknesses) ของอุทยานแห่งชาติปางสีดา
	10. ที่พักในอุทยานฯ ยังไม่มีคุณภาพดีเท่าที่ควร และมีจำนวนจำกัด 11. ค่าตอบแทน/สวัสดิการ/ความมั่นคง/ความปลอดภัยของพนักงาน ไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับหน้าที่และความรับผิดชอบในการทำงาน

ตารางที่ 4.10 การวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอกของอุทยานแห่งชาติปางสีดา

โอกาส (Opportunities) ของอุทยานแห่งชาติปางสีดา	อุปสรรค (Threats) ของอุทยานแห่งชาติปางสีดา
1. การจัดเทศกาลชมผีเสื้อเพื่อช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มา อช.ปางสีดามากขึ้น 2. การสนับสนุนการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ เช่น การเรียนรู้พันธุ์ผีเสื้อ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ พิซสมุนไพรร การวิจัยเกี่ยวกับพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์แต่ละชนิด ทำให้ อช.ปางสีดามีโอกาสสำหรับการท่องเที่ยวประเภทนี้มากขึ้น 3. สถาบันการศึกษาที่จะจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อบำเพ็ญประโยชน์มากขึ้น 4. ท่องเที่ยวที่เป็นมรดกโลกทำให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้น 5. ความนิยมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ที่สนใจธรรมชาติ รักรหัสสัตว์ ชอบเล่นน้ำตก ชอบนอนกางเต็นท์บริเวณจุดชมวิวดังต่างๆ	1. แหล่งท่องเที่ยวอื่นมีศักยภาพและมีแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นมากกว่า จึงไม่จูงใจให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยว 2. แหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียงมีน้อย จึงไม่จูงใจให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยว 3. นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวได้ในบางฤดูกาลเท่านั้น 4. เส้นทางในการเดินทางไม่สะดวกและหายาก จึงทำให้นักท่องเที่ยวต้องใช้ระยะเวลาในการเดินทางยาวนานกว่าจะถึงอุทยานฯ จึงไม่สามารถจูงใจให้นักท่องเที่ยวกลับมาเยือนอีก 5. นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกไม่คุ้มค่า จากการใช้เวลาและความพยายามในการท่องเที่ยวที่อุทยานฯ

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

โอกาส (Opportunities) ของอุทยานแห่งชาติปางสีดา	อุปสรรค (Threats) ของอุทยานแห่งชาติปางสีดา
ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเลือกมาเที่ยว อช.ปางสีดา มากขึ้น	6. การท่องเที่ยวแบบแพ็คเก็จทัวร์ไม่นิยม ท่องเที่ยว อช. ปางสีดา เนื่องจากอุทยานฯ อยู่ห่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่นมาก 7. ชุมชนผู้มีอิทธิพลมีการล่าสัตว์ป่า 8. ชุมชนผู้มีอิทธิพลมีการตัดไม้ทำลายป่าเผา ป่า 9. ชุมชน/ผู้มีอิทธิพลมีการบุกรุกป่า

คณะผู้วิจัยได้นำผลการประเมินปัจจัยด้านจุดแข็ง จุดอ่อน และระดับความสำคัญมา
กำหนดน้ำหนัก แล้วคำนวณหาคะแนนถ่วงน้ำหนักสำหรับแต่ละประเด็นการประเมินของอุทยาน
แห่งชาติปางสีดา ดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 การประเมินปัจจัยภายใน: จุดแข็ง/จุดอ่อนของอุทยานแห่งชาติปางสีดา

จุดแข็ง/จุดอ่อน ของอุทยานแห่งชาติ ปางสีดา	ระดับการประเมินจุด แข็ง/จุดอ่อน		ระดับความสำคัญ		น้ำหนัก	คะแนน ถ่วงน้ำหนัก		
	\bar{X}	แปลผล	\bar{X}	แปลผล		คะแนน	อันดับ	
จุดแข็ง (Strengths) ของอุทยานแห่งชาติปางสีดา								
1. มีความอุดมสมบูรณ์ของสภาพป่า	4.55	มีจุดแข็งมาก	4.45	มากที่สุด	0.05	0.23	1	
2. มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นน้ำตกหลายแห่ง เช่น น้ำตกแควมะค่า น้ำตกปางสีดา เป็นต้น	4.25	มีจุดแข็งมาก	4.15	มากที่สุด	0.05	0.20	2	
3. มีความหลากหลายของสายพันธุ์ผีเสื้อที่ สวยงาม	4.30	มีจุดแข็งมาก	4.15	มากที่สุด	0.05	0.20	2	
4. มีจุดชมวิวที่งดงามหลายจุดโดยสามารถนำ รถขึ้นไปได้	3.60	มีจุดแข็ง	3.70	มาก	0.04	0.15	10	
5. มีที่พักแรมให้เลือกหลายหลาย รวมทั้งมี พื้นที่กางเต็นท์บริเวณจุดชมวิว	3.25	มีจุดแข็ง	3.35	มาก	0.04	0.12	11	
6. ภาพลักษณ์ความเป็นแหล่งท่องเที่ยวมรดก โลกทางธรรมชาติ	3.85	มีจุดแข็ง	3.80	มาก	0.04	0.16	6	
7. อากาศภายในอุทยานแห่งชาติปางสีดา	3.85	มีจุดแข็ง	3.65	มาก	0.04	0.16	6	
8. ความชัดเจนของขอบเขตพื้นที่ป่าที่เป็น มรดกโลกกับชุมชน	3.50	มีจุดแข็ง	4.45	มากที่สุด	0.05	0.17	4	

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

จุดแข็ง/จุดอ่อน ของอุทยานแห่งชาติปางสีดา	ระดับการประเมินจุดแข็ง/จุดอ่อน		ระดับความสำคัญ		น้ำหนักคะแนน	คะแนนถ่วงน้ำหนัก	
	\bar{X}	แปลผล	\bar{X}	คะแนน		คะแนน	อันดับ
9. การอนุรักษ์พื้นที่ป่า	3.45	มีจุดแข็ง	4.50	มากที่สุด	0.05	0.17	4
10. การควบคุม/การตัดไม้/การทำลายป่า/การเผาป่า	3.05	มีจุดแข็ง	4.55	มากที่สุด	0.05	0.16	6
11. การควบคุมการล่าสัตว์	3.05	มีจุดแข็ง	4.6 0	มากที่สุด	0.05	0.16	6
จุดอ่อน (Weaknesses) ของอุทยานแห่งชาติปางสีดา							
1. อุทยานแห่งชาติปางสีดาอยู่ห่างไกลจากตัวเมืองและแหล่งท่องเที่ยวอื่น ทำให้ไม่สะดวกในการเดินทาง	2.25	มีจุดอ่อน	3.35	มาก	0.04	0.08	3
2. ป้ายบอกทางมีขนาดเล็กไม่ชัดเจน มีน้อยหายาก มองไม่เห็น ในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ทำให้เสียเวลาในการค้นหาเส้นทางเป็นเวลานาน	2.00	มีจุดอ่อนมาก	4.00	มาก	0.04	0.09	9
3. เส้นทางขึ้นไปยังจุดชมวิวก่อนข้างลำบาก โดยเฉพาะในฤดูฝน เนื่องจากถนนต้องเป็นธรรมชาติเพื่อให้สัตว์เดินทางได้โดยสะดวก โดยไม่มีการลาดยาง	1.95	มีจุดอ่อนมาก	3.80	มาก	0.04	0.08	3
4. มีแหล่งท่องเที่ยวให้เลือกค่อนข้างน้อย	2.00	มีจุดอ่อนมาก	3.40	มาก	0.04	0.08	3
5. สาธารณูปโภคบนอุทยานฯ โดยเฉพาะเรื่องน้ำใช้ยังไม่สะดวกเท่าที่ควร	1.90	มีจุดอ่อนมาก	3.95	มาก	0.05	0.08	3
6. ที่พักในอุทยานฯ ยังไม่มีคุณภาพดีเท่าที่ควร และมีจำนวนจำกัด	1.95	มีจุดอ่อนมาก	3.95	มาก	0.04	0.09	9
7. ค่าตอบแทน/สวัสดิการ/ความมั่นคง/ความปลอดภัยของพนักงาน	2.40	มีจุดอ่อน	4.25	มากที่สุด	0.05	0.11	11
8. ความเพียงพอของเจ้าหน้าที่	1.95	มีจุดอ่อนมาก	3.60	มาก	0.04	0.08	3
9. ความปลอดภัยจากการเดินทางขึ้นเขา เพื่อไปยังจุดชมวิว	1.45	มีจุดอ่อนมาก	4.71	มากที่สุด	0.05	0.08	3
10. ความสะดวกในการเดินทางขึ้นเขาไปยังจุดชมวิว ประมาณ 30 กม. ถนนดินลูกรัง	1.40	มีจุดอ่อนมาก	4.52	มากที่สุด	0.05	0.07	1
11. ความแห้งแล้งของทัศนียภาพที่อยู่ในอุทยานและบริเวณใกล้เคียง โดยเฉพาะในฤดูแล้ง	1.50	มีจุดอ่อนมาก	4.29	มากที่สุด	0.05	0.07	1
รวม			89.17		1.00	2.79	

ผลการประเมินปัจจัยด้านโอกาส อุปสรรค และระดับความสำคัญมากำหนดน้ำหนัก แล้ว คำนวณหาคะแนนถ่วงน้ำหนักสำหรับแต่ละประเด็นการประเมินของอุทยานแห่งชาติปางสีดา ดัง ตารางที่ 4.12

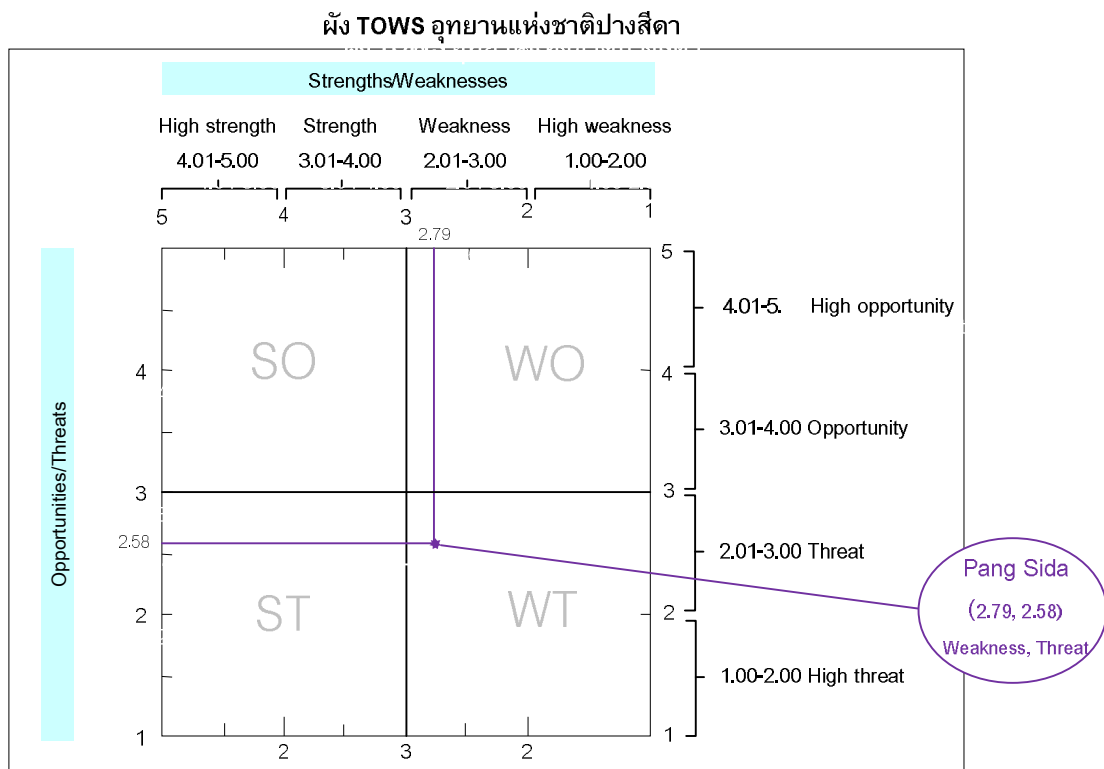
ตารางที่ 4.12 การประเมินปัจจัยภายนอก: โอกาส/อุปสรรคของอุทยานแห่งชาติปางสีดา

โอกาส/อุปสรรค ของอุทยานแห่งชาติปางสีดา	ระดับการประเมิน โอกาส/อุปสรรค		ระดับ ความสำคัญ		น้ำหนัก	คะแนนถ่วงน้ำหนัก	
	\bar{X}	แปลผล	\bar{X}	แปลผล		คะแนน	อันดับ
โอกาส (Opportunities) ของอุทยานแห่งชาติปางสีดา							
1. การสนับสนุนการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ เช่น การเรียนรู้พันธุ์ผีเสื้อ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ พิษสมุนไพรร การวิจัยเกี่ยวกับพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์แต่ละชนิด ทำให้อช.ปางสีดามีโอกาสสำหรับการท่องเที่ยวประเภทนี้มากขึ้น	4.15	มีโอกาสมาก	4.25	มากที่สุด	0.07	0.27	2
2. ความนิยมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ที่สนใจธรรมชาติ อนุรักษ์สัตว์ ชอบเล่นน้ำตก ชอบนอนกางเต็นท์บริเวณจุดชมวิวต่างๆ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเลือกมาเที่ยวช.ปางสีดาเพิ่มขึ้น	4.15	มีโอกาสมาก	3.95	มาก	0.06	0.25	5
3. สถาบันการศึกษาที่จะจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อบำเพ็ญประโยชน์มากขึ้น	4.05	มีโอกาสมาก	4.20	มากที่สุด	0.06	0.26	3
4. การจัดเทศกาลชมผีเสื้อช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาอช.ปางสีดามากขึ้น	4.40	มีโอกาสมาก	4.20	มากที่สุด	0.06	0.28	1
5. ท่องเที่ยวที่เป็นมรดกโลกทำให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้น	4.20	มีโอกาสมาก	4.05	มากที่สุด	0.06	0.26	3
อุปสรรค (Threats) ของอุทยานแห่งชาติปางสีดา							
1. การเดินทางมาเที่ยวที่อช.ปางสีดาใช้เวลานาน จึงไม่จูงใจให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยว	1.95	มีอุปสรรคมาก	3.35	มาก	0.05	0.10	6
2. ไม่ได้ได้รับความนิยมสำหรับการท่องเที่ยวแบบแพ็คเก็จทัวร์ เนื่องจากอช.ปางสีดาอยู่ห่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่นจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น	1.95	มีอุปสรรคมาก	3.30	มาก	0.05	0.10	6
3. แหล่งท่องเที่ยวอื่นมีศักยภาพมากกว่าและมีความสะดวกมากกว่า เช่น การเดินทางที่พำนักแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นมากกว่า เป็นต้น จึงไม่จูงใจให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยว	1.90	มีอุปสรรคมาก	3.25	มาก	0.05	0.09	1
4. แหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียงมีน้อย จึงไม่จูงใจให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่อช.ปางสีดา	1.85	มีอุปสรรคมาก	3.30	มาก	0.05	0.09	1
5. ชุมชนผู้มีอิทธิพลบุกป่า	2.55	มีอุปสรรค	4.55	มากที่สุด	0.07	0.18	11

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

โอกาส/อุปสรรค ของอุทยานแห่งชาติปาง สีดา	ระดับการประเมิน โอกาส/อุปสรรค		ระดับ ความสำคัญ		น้ำหนัก	คะแนนถ่วงน้ำหนัก	
	\bar{X}	แปลผล	\bar{X}	แปลผล		\bar{X}	แปลผล
6. ชุมชนผู้มีอิทธิพลตัดไม้ทำลายป่า/เผาป่า	2.45	มีอุปสรรค	4.60	มากที่สุด	0.07	0.17	10
7. ชุมชนผู้มีอิทธิพลล่าสัตว์ป่า	2.15	มีอุปสรรค	4.50	มากที่สุด	0.07	0.15	9
8. นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวได้ในบางฤดูกาลเท่านั้น	1.29	มีอุปสรรค มาก	4.48	มากที่สุด	0.07	0.09	1
9. นักท่องเที่ยวขาดความสะดวกในการเดินทางมาที่อุทยานแห่งนี้	1.52	มีอุปสรรค มาก	4.57	มากที่สุด	0.07	0.11	8
10. นักท่องเที่ยวต้องใช้เวลาในการเดินทางยาวนานกว่าจะถึงอุทยาน และหายาก	1.29	มีอุปสรรค มาก	4.81	มากที่สุด	0.07	0.09	1
11. นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกไม่คุ้มค่า จากการใช้เวลาและความพยายามในการท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งนี้	1.19	มีอุปสรรค มาก	4.81	มากที่สุด	0.07	0.09	1
รวม			66.17		1.00	2.58	

จากผลคะแนนถ่วงน้ำหนักในตารางที่ 4.11 มีค่าเท่ากับ 2.79 จึงเป็นจุดอ่อน และตารางที่ 4.12 มีค่าเท่ากับ 2.58 จึงเป็นอุปสรรค สามารถนำมากำหนดตำแหน่งในผัง TOWS ได้ดังภาพที่ 4.3

ภาพที่ 4.3 ตำแหน่งในผัง TOWS ของอุทยานแห่งชาติปางสีดา

ผลการวิเคราะห์ SWOT และเมทริกซ์ TOWS ของอุทยานแห่งชาติปางสีดา มีดังนี้

1. อุทยานแห่งชาติปางสีดา อยู่ในตำแหน่ง WT (มีจุดอ่อนและมีอุปสรรค) โดยมีค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักของจุดแข็งและจุดอ่อน เท่ากับ 2.79 แสดงว่ามีจุดอ่อน และมีค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักของโอกาสและอุปสรรค เท่ากับ 2.58 แสดงว่ามีอุปสรรค

2. ประเด็นที่เป็นจุดแข็งของอุทยานแห่งชาติปางสีดา โดยเรียงตามอันดับค่าถ่วงน้ำหนักจากค่าสูงสุดไปหา ค่าต่ำสุดดังนี้ (1) มีความอุดมสมบูรณ์ของสภาพป่า (2) มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นน้ำตกหลายแห่ง เช่น น้ำตกแควมะค่า น้ำตกปางสีดา เป็นต้น (3) มีความหลากหลายของสายพันธุ์ผีเสื้อที่สวยงาม (4) ความชัดเจนของขอบเขตพื้นที่ป่าที่เป็นมรดกโลกกับชุมชน (5) การอนุรักษ์พื้นที่ป่า (6) ภาพลักษณ์ความเป็นแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกทางธรรมชาติ (7) อากาศภายในอุทยานแห่งชาติปางสีดา (8) การควบคุม/การตัดไม้/การทำลายป่า/การเผาป่า (9) การควบคุมการล่าสัตว์ (10) มีจุดชมวิวที่งดงามหลายจุดโดยสามารถนำรถขึ้นไปได้ (11) มีที่พักแรมให้เลือกหลายหลาย รวมทั้งมีพื้นที่กางเต็นท์บริเวณจุดชมวิว

3. ประเด็นที่เป็นจุดอ่อนของอุทยานแห่งชาติปางสีดา โดยเรียงตามอันดับค่าถ่วงน้ำหนักจากค่าต่ำสุดไปหาค่าสูงสุด ดังนี้ (1) ความไม่สะดวกในการเดินทางขึ้นเขาไปยังจุดชมวิวกว๊านประมาณ 30 กม. ถนนดินลูกรัง (2) ความแห้งแล้งของทัศนียภาพที่อยู่ในอุทยานและบริเวณใกล้เคียง โดยเฉพาะในฤดูแล้ง (3) อุทยานแห่งชาติปางสีดาอยู่ห่างไกลจากตัวเมืองและแหล่งท่องเที่ยวอื่น ทำให้ไม่สะดวกในการเดินทาง (4) เส้นทางขึ้นไปยังจุดชมวิวกว๊านข้างลำบาก โดยเฉพาะในฤดูฝน เนื่องจากถนนต้องเป็นธรรมชาติเพื่อให้สัตว์เดินทางได้โดยสะดวกโดยไม่มีกรวดลาดยาง (5) มีแหล่งท่องเที่ยวให้เลือกค่อนข้างน้อย (6) สาธารณูปโภคบนอุทยานฯ โดยเฉพาะเรื่องน้ำใช้ยังไม่สะดวกเท่าที่ควร (7) ความไม่เพียงพอของเจ้าหน้าที่ (8) ความปลอดภัยจากการเดินทางขึ้นเขา เพื่อไปยังจุดชมวิวกว๊าน (9) ป้ายบอกทางมีขนาดเล็กไม่ชัดเจน มีน้อย หายาก มองไม่เห็น ในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ทำให้เสียเวลาในการค้นหาเส้นทางเป็นเวลานาน (10) ที่พักในอุทยานฯ ยังไม่มีคุณภาพดีเท่าที่ควรและมีจำนวนจำกัด (11) ค่าตอบแทน/สวัสดิการ/ความมั่นคง/ความปลอดภัยของพนักงาน

4. ประเด็นที่เป็นโอกาสของอุทยานแห่งชาติปางสีดา โดยเรียงตามอันดับค่าถ่วงน้ำหนักจากค่าสูงสุดไปหาค่าต่ำสุด ดังนี้ (1) การจัดเทศกาลชมผีเสื้อช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาช.ปางสีดามากขึ้น (2) การสนับสนุนการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ เช่น การเรียนรู้พันธุ์ผีเสื้อ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ พิษสมุนไพรรักษา การวิจัยเกี่ยวกับพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์แต่ละชนิด ทำให้ช.ปางสีดามีโอกาสสำหรับการท่องเที่ยวประเภทนี้มากขึ้น (3) สถาบันการศึกษาที่จะจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อบำเพ็ญประโยชน์มากขึ้น (4) ท่องเที่ยวที่เป็นมรดกโลกทำให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้น (5) ความนิยมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ที่สนใจธรรมชาติ อนุรักษ์สัตว์ ชอบเล่นน้ำตก ชอบนอนกางเต็นท์บริเวณจุดชมวิวกว๊านต่างๆ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเลือกมาเที่ยวช.ปางสีดามากขึ้น

5. ประเด็นที่เป็นอุปสรรคของอุทยานแห่งชาติปางสีดา โดยเรียงตามอันดับค่าถ่วงน้ำหนักจากค่าต่ำสุดไปหาค่าสูงสุด ดังนี้ (1) แหล่งท่องเที่ยวอื่นมีศักยภาพมากกว่าและมีความสะดวกมากกว่า เช่น การเดินทาง ที่พำนักแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นมากกว่า เป็นต้น จึงไม่จูงใจให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยว (2) แหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียงมีน้อย จึงไม่จูงใจให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่ช.ปางสีดา (3) นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวได้ในบางฤดูกาลเท่านั้น (4) นักท่องเที่ยวต้องใช้เวลาในการเดินทางยาวนานกว่าจะถึงอุทยาน และหายาก (5) นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกไม่คุ้มค่า จากการใช้เวลาและความพยายามในการท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งนี้ (6) การเดินทางมาเที่ยวที่ช.ปางสีดาใช้เวลานาน จึงไม่จูงใจให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยว (7) ไม่ได้ได้รับความนิยมสำหรับการท่องเที่ยวแบบ

แพ็คเกจทัวร์ เนื่องจากอช.ปางสีดาอยู่ห่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น (8) นักท่องเที่ยวขาดความสะดวกในการเดินทางมาที่อุทยานแห่งนี้ (9) ชุมชนผู้มีอิทธิพลล่าสัตว์ป่า (10) ชุมชนผู้มีอิทธิพลตัดไม้ทำลายป่า/เผาป่า (11) ชุมชน/ผู้มีอิทธิพลบุกรุกป่า

4.1.4 ผลการวิเคราะห์ SWOT และเมทริกซ์ TOWS ของอุทยานแห่งชาติตาพระยา

ตารางที่ 4.13 การวิเคราะห์สถานการณ์ภายในของอุทยานแห่งชาติตาพระยา

จุดแข็ง (Strengths) ของอุทยานแห่งชาติตาพระยา	จุดอ่อน (Weaknesses) ของอุทยานแห่งชาติตาพระยา
<ol style="list-style-type: none"> 1. สภาพอากาศบนอุทยานตาพระยา 2. มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น ละลุ ปาสัดได เขายักษ์ อ่างเก็บน้ำ อนุสาวรีย์เราสู้ ปราสาทเขาโล้น ลานหินตัด ช่องโอบก เป็นต้น 3. ภาพลักษณ์ความเป็นแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกทางธรรมชาติ 4. สภาพป่าและสัตว์ป่าที่อุดมสมบูรณ์ และมีแหล่งท่องเที่ยวที่ยังไม่ถูกทำลาย 5. มีสัตว์ป่าที่โดดเด่น เช่น กระต๊อง วัวแดง เลียงผา กวาง เสือ เป็นต้น 6. มีความโดดเด่นของกิจกรรมการส่องสัตว์ในยามค่ำคืน เช่น ฟุ่งกระต๊อง ฟุ่งกวาง เป็นต้น 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สาธารณูปโภคบนอุทยานฯ เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ยังไม่สะดวกเท่าที่ควร 2. ความไม่ชัดเจนของขอบเขตพื้นที่ป่าที่เป็นมรดกโลกกับชุมชน 3. การบุกรุกพื้นที่ป่า 4. แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ อยู่ห่างไกลกัน จึงต้องใช้เวลานานในการเดินทาง 5. ถนนเข้าออกอุทยานฯ ไม่ได้ลาดยางเพื่อให้สัตว์เดินทางตามธรรมชาติ จึงไม่สะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน 6. ที่พักในอุทยานฯ ยังไม่มีคุณภาพดีเท่าที่ควร และมีจำนวนจำกัด 7. มาตรการการควบคุม/การตัดไม้/การทำลายป่า/การเผาป่า ยังไม่เข้มงวดพอ 8. มีการล่าสัตว์ป่า 9. ในอุทยานฯ มีกิจกรรมเดินป่าเพื่อขึ้นไปยังจุดชมวิวยาระทาง 3 กิโลเมตร จึงเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มวัยรุ่นและวัยฉกรรจ์เท่านั้น 10. ค่าตอบแทน/สวัสดิการ/ความมั่นคง/ความปลอดภัยของพนักงาน ไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับหน้าที่และความรับผิดชอบในการทำงาน 11. จำนวนเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ

ตารางที่ 4.14 การวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอกของอุทยานแห่งชาติตาพระยา

โอกาส (Opportunities) ของอุทยานแห่งชาติตาพระยา	อุปสรรค (Threats) ของอุทยานแห่งชาติตาพระยา
<ol style="list-style-type: none"> 1. ความนิยมในการท่องเที่ยวแบบเป็นกลุ่ม ซึ่งจัดโดยสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานต่างๆ เช่น การเข้าค่ายเยาวชน การปลูกป่า การทำฝาย เป็นต้น จึงทำให้นักท่องเที่ยวเลือกมาเที่ยวที่ อช.ตาพระยามากขึ้น 2. การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกโลกทำให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้น 3. การท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มที่สนใจศึกษาเรียนรู้ หรือทำการวิจัยสภาพป่า และสัตว์ป่าต่างๆ จึงทำให้นักท่องเที่ยวเลือกมาเที่ยว อช.ตาพระยามากขึ้น 4. ความนิยมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ที่เน้นการอนุรักษ์ธรรมชาติ/สัตว์ ทำให้มีโอกาสที่นักท่องเที่ยวจะเลือกมากขึ้น 5. มีแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ในบริเวณใกล้เคียงที่จูงใจให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่นี้ด้วย 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเดินทางและระบบการขนส่งจากกรุงเทพฯ ไปยังอช.ตาพระยา ไม่มีความสะดวก ทำให้นักท่องเที่ยวไปเที่ยวที่อื่นที่อยู่ใกล้กว่า 2. แหล่งท่องเที่ยวอื่นที่โดดเด่นและมีศักยภาพมากกว่า ทั้งแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้เคียงและที่อยู่ห่างไกล ซึ่งมีความสะดวกมากกว่าในทุกๆ ด้าน เช่น การเดินทาง ที่พักรัก 3. ข้อมูลเกี่ยวกับอุทยานฯ ในอดีต เช่น กลุ่มชมรมแดง กลุ่มคอมมิวนิสต์ การก่อกวน ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกกลัวที่จะมาท่องเที่ยวที่ อช.ตาพระยา 4. ชุมชน/ผู้มีอิทธิพลมีการบุกรุกป่า 5. ชุมชนผู้มีอิทธิพลมีการตัดไม้ทำลายป่า/เผาป่า 6. ชุมชนผู้มีอิทธิพลมีการล่าสัตว์ป่า

คณะผู้วิจัยได้นำผลการประเมินปัจจัยด้านจุดแข็ง จุดอ่อน และระดับความสำคัญมา กำหนดน้ำหนัก แล้วคำนวณหาคะแนนถ่วงน้ำหนักสำหรับแต่ละประเด็นการประเมินของอุทยานแห่งชาติตาพระยา ดังตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 การประเมินปัจจัยภายใน: จุดแข็ง/จุดอ่อนของอุทยานแห่งชาติตาพระยา

จุดแข็ง/จุดอ่อน ของอุทยานแห่งชาติตาพระยา	ระดับการประเมินจุด แข็ง/จุดอ่อน		ระดับความสำคัญ		น้ำหนัก	คะแนนถ่วง น้ำหนัก	
	\bar{X}	แปลผล	\bar{X}	แปลผล		คะแนน	ติด ลบ
จุดแข็ง (Strengths) ของอุทยานแห่งชาติตาพระยา							
1. สภาพป่าและสัตว์ป่าที่อุดมสมบูรณ์ และ แหล่งท่องเที่ยวที่ยังไม่ถูกทำลาย	3.50	มีจุดแข็ง	3.65	มาก	0.06	0.20	4
2. มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น ละลุ ภูเขา สลัดได เขายักษ์ อ่างเก็บน้ำ อนุสาวรีย์เราสู้ ปราสาทเขาลิ้น ลานหินตัด ซ่องโอบก เป็นต้น	3.65	มีจุดแข็ง	3.80	มาก	0.06	0.22	2
3. มีสัตว์ป่าที่โดดเด่น เช่น กระต๊อ วัวแดง เสียดผา กวาง เสือ เป็นต้น	3.65	มีจุดแข็ง	3.55	มาก	0.05	0.20	4
4. มีความโดดเด่นของกิจกรรมการส่องสัตว์ใน ยามค่ำคืน เช่น ฟุ่งกระทิง ฟุ่งกวาง เป็นต้น	3.50	มีจุดแข็ง	3.35	มาก	0.05	0.18	6
5. ภาพลักษณ์ความเป็นแหล่งท่องเที่ยวมรดก โลกทางธรรมชาติ	3.90	มีจุดแข็ง	3.65	มาก	0.06	0.22	2
6. อากาศภายในอุทยานตาพระยา	3.90	มีจุดแข็ง	4.00	มาก	0.06	0.25	1
จุดอ่อน (Weaknesses) ของอุทยานแห่งชาติตาพระยา							
1. แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ อยู่ห่างไกลกัน จึงต้อง ใช้เวลานานในการเดินทางระหว่างแหล่ง ท่องเที่ยวต่างๆ	2.55	มีจุดอ่อน	3.30	มาก	0.05	0.13	4
2. ในอุทยานฯ มีกิจกรรมเดินป่าเพื่อขึ้นไปยัง จุดชมวิวระยะทาง 3 กิโลเมตร จึงเหมาะ สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มวัยรุ่นและวัย ชราเท่านั้น	2.60	มีจุดอ่อน	3.45	มาก	0.05	0.14	9
3. ถนนในการเดินทางเข้าออกอุทยานฯ ไม่ได้ ลาดยางเพื่อให้สัตว์เดินทางตามธรรมชาติ ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางไม่สะดวก โดยเฉพาะในฤดูฝน	2.35	มีจุดอ่อน	3.40	มาก	0.05	0.13	4
4. ที่พักในอุทยานฯ ยังไม่มีคุณภาพดีเท่าที่ควร และมีจำนวนจำกัด	2.30	มีจุดอ่อน	3.60	มาก	0.06	0.13	4
5. สาธารณูปโภคบนอุทยานฯ เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ยังไม่สะดวกเท่าที่ควร	2.05	มีจุดอ่อน	3.50	มาก	0.05	0.11	1
6. ความชัดเจนของขอบเขตพื้นที่ป่าที่เป็น มรดกโลกกับชุมชน	1.90	มีจุดอ่อนมาก	3.70	มาก	0.06	0.11	1
7. การบุกรุกพื้นที่ป่า	1.80	มีจุดอ่อนมาก	4.15	มากที่สุด	0.07	0.12	3

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

จุดแข็ง/จุดอ่อน ของอุทยานแห่งชาติตาพระยา	ระดับการประเมินจุด แข็ง/จุดอ่อน		ระดับความสำคัญ		น้ำหนัก	คะแนนถ่วง น้ำหนัก	
	\bar{X}	แปลผล	\bar{X}	แปลผล		คะแนน	ติด ลบ
8. การควบคุม/การตัดไม้/การทำลายป่า/การ เผาป่า	1.95	มีจุดอ่อนมาก	4.20	มากที่สุด	0.07	0.13	4
9. การควบคุมการล่าสัตว์	1.90	มีจุดอ่อนมาก	4.30	มากที่สุด	0.07	0.13	4
10. ค่าตอบแทน/สวัสดิการ/ความมั่นคง/ความ ปลอดภัยของพนักงาน	2.15	มีจุดอ่อน	4.25	มากที่สุด	0.07	0.14	9
11. ความเพียงพอของเจ้าหน้าที่	2.20	มีจุดอ่อน	3.95	มาก	0.06	0.14	9
รวม			63.80		1.00	2.68	

ผลการประเมินปัจจัยด้านโอกาส อุปสรรค และระดับความสำคัญมากำหนดน้ำหนัก แล้ว
คำนวณหาคะแนนถ่วงน้ำหนักสำหรับแต่ละประเด็นการประเมินของอุทยานแห่งชาติตาพระยา ดัง
ตารางที่ 4.16

ตารางที่ 4.16 การประเมินปัจจัยภายนอก: โอกาส/อุปสรรคของอุทยานแห่งชาติตาพระยา

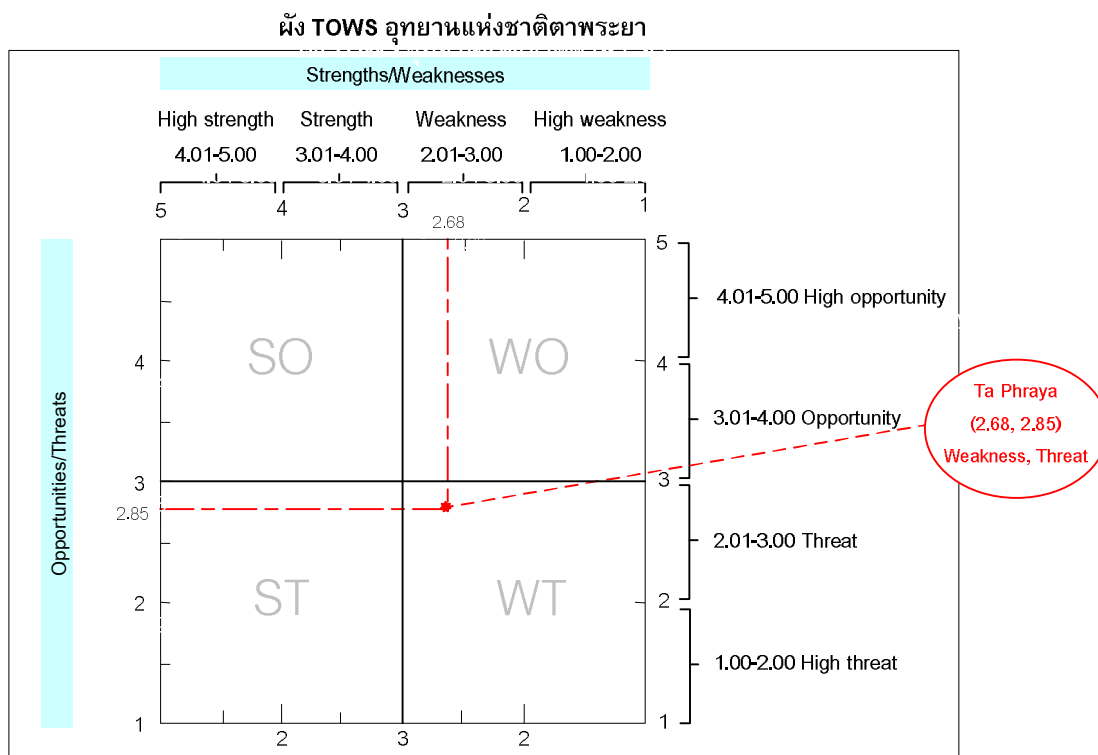
โอกาส/อุปสรรค ของอุทยานแห่งชาติตาพระยา	ระดับการ ประเมินโอกาส/ อุปสรรค		ระดับ ความสำคัญ		น้ำหนัก	คะแนน ถ่วงน้ำหนัก	
	\bar{X}	แปลผล	\bar{X}	แปลผล		คะแนน	อัน ดับ
โอกาส (Opportunities) ของอุทยานแห่งชาติตาพระยา							
1. มีแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ในบริเวณใกล้เคียงที่จูง ใจให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่อช.ตาพระยาด้วย	3.50	มีโอกาส	3.40	มาก	0.08	0.29	5
2. การท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มที่สนใจศึกษาเรียนรู้ หรือทำการวิจัยสภาพของป่า และสัตว์ป่าต่างๆ ทำให้นักท่องเที่ยวจะเลือกมาเที่ยวอช.ตาพระยา มากขึ้น	3.80	มีโอกาส	3.75	มาก	0.09	0.35	3
3. ความนิยมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ที่เน้นการ อนุรักษ์ธรรมชาติ/สัตว์ ทำให้อช.ตาพระยามี โอกาสที่นักท่องเที่ยวจะเลือกมากขึ้น	3.50	มีโอกาส	3.60	มาก	0.09	0.31	4
4. ความนิยมในการท่องเที่ยวแบบเป็นกลุ่มซึ่งจัด โดยสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานต่างๆ เช่น การเข้าค่ายเยาวชน การปลูกป่า การทำฝาย เป็น ต้น ทำให้นักท่องเที่ยวเลือกมาเที่ยว อช.ตาพระ ยามากขึ้น	3.95	มีโอกาส	3.85	มาก	0.09	0.38	1

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

โอกาส/อุปสรรค ของอุทยานแห่งชาติตาพระยา	ระดับการประเมิน โอกาส/อุปสรรค		ระดับ ความสำคัญ		น้ำหนัก	คะแนน ถ่วงน้ำหนัก	
	\bar{X}	แปลผล	\bar{X}	แปลผล		คะแนน	อันดับ
5. การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกโลกทำให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้น	3.75	มีโอกาส	3.90	มาก	0.10	0.36	2
อุปสรรค (Threats) ของอุทยานแห่งชาติตาพระยา							
1. การเดินทางและระบบการขนส่งจากกรุงเทพฯ ไปยังอช.ตาพระยา ไม่มีความสะดวก ทำให้นักท่องเที่ยวไปเที่ยวที่อื่นที่อยู่ใกล้กว่า	2.15	มีอุปสรรค	3.20	มาก	0.08	0.17	1
2. ข้อมูลเกี่ยวกับอุทยานฯ ในอดีต เช่น กลุ่มชมรมแดง กลุ่มคอมมิวนิสต์ การทุระเบิด ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกกลัวที่จะมาท่องเที่ยวที่อช.ตาพระยา	2.50	มีอุปสรรค	3.10	มาก	0.08	0.19	3
3. แหล่งท่องเที่ยวอื่นมีศักยภาพมากกว่า ทั้งอยู่ใกล้เคียงและแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ห่างไกล และยังมีความสะดวกมากกว่าในทุกๆ ด้าน เช่น การเดินทาง ที่พักรัก แหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นมากกว่า เป็นต้น	2.05	มีอุปสรรค	3.60	มาก	0.09	0.18	2
4. ชุมชน/ผู้มีอิทธิพลบุกรุกป่า	2.00	มีอุปสรรคมาก	4.10	มากที่สุด	0.10	0.20	4
5. ชุมชนผู้มีอิทธิพลตัดไม้ทำลายป่าเผาป่า	2.00	มีอุปสรรคมาก	4.00	มาก	0.10	0.20	4
6. ชุมชนผู้มีอิทธิพลล่าสัตว์ป่า	2.21	มีอุปสรรค	3.95	มาก	0.10	0.22	6
รวม			40.45		1.00	2.85	

จากผลคะแนนถ่วงน้ำหนักในตารางที่ 4.15 มีค่าเท่ากับ 2.68 จึงเป็นจุดอ่อน และตารางที่ 4.16 มีค่าเท่ากับ 2.85 จึงเป็นอุปสรรค สามารถนำมากำหนดตำแหน่งในผัง TOWS ได้ดังภาพที่

4.4

ภาพที่ 4.4 ตำแหน่งในผัง TOWS ของอุทยานแห่งชาติตาพระยา

ผลการวิเคราะห์ SWOT และเมทริกซ์ TOWS ของอุทยานแห่งชาติตาพระยา มีดังนี้

1. อุทยานแห่งชาติตาพระยา อยู่ในตำแหน่ง WT (มีจุดอ่อนและมีอุปสรรค) โดยมีค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักของจุดแข็งและจุดอ่อน เท่ากับ 2.68 แสดงว่ามีจุดอ่อน และมีค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักของโอกาสและอุปสรรค เท่ากับ 2.85 แสดงว่ามีอุปสรรค

2. ประเด็นที่เป็นจุดแข็งของอุทยานแห่งชาติตาพระยา โดยเรียงตามอันดับค่าถ่วงน้ำหนักจากค่าสูงสุดไปหาค่าต่ำสุดดังนี้ (1) อากาศภายในอุทยานตาพระยา (2) มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น ละลุ ป่าสลัดได เขายักษ์ อ่างเก็บน้ำ อนุสาวรีย์เราสู้ ปราสาทเขาไฉ่น ลานหินตัด ช่องโอบก เป็นต้น (3) ภาพลักษณ์ความเป็นแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกทางธรรมชาติ (4) สภาพป่าและสัตว์ป่าที่อุดมสมบูรณ์ และแหล่งท่องเที่ยวที่ยังไม่ถูกทำลาย (5) มีสัตว์ป่าที่โดดเด่น เช่น กระตัง วัวแดง เลียงผา กวาง เสือ เป็นต้น (6) มีความโดดเด่นของกิจกรรมการส่องสัตว์ในยามค่ำคืน เช่น ผึ่งกระตัง ผึ่งกวาง เป็นต้น

3. ประเด็นที่เป็นจุดอ่อนของอุทยานแห่งชาติตาพระยา โดยเรียงตามอันดับค่าถ่วงน้ำหนักจากค่าต่ำสุดไปหาค่าสูงสุด ดังนี้ (1) สาธารณูปโภคบนอุทยานฯ เช่น ไฟฟ้า ประปา

โทรศัพท์ ยังไม่สะดวกเท่าที่ควร (2) ความไม่ชัดเจนของขอบเขตพื้นที่ป่าที่เป็นมรดกโลกกับชุมชน (3) การบุกรุกพื้นที่ป่า (4) แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ อยู่ห่างไกลกัน จึงต้องใช้เวลาในการเดินทาง ระหว่างแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ (5) ถนนในการเดินทางเข้าออกอุทยานฯ ไม่ได้ลาดยางเพื่อให้สัตว์เดินทางตามธรรมชาติ ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางไม่สะดวกโดยเฉพาะในฤดูฝน (6) ที่พักในอุทยานฯ ยังไม่มีคุณภาพดีเท่าที่ควรและมีจำนวนจำกัด (7) การควบคุม/การตัดไม้/การทำลายป่า/การเผาป่า (8) การล่าสัตว์ (9) ในอุทยานฯ มีกิจกรรมเดินป่าเพื่อขึ้นไปยังจุดชมวิวยะยะทาง 3 กิโลเมตร จึงเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มวัยรุ่นและวัยฉกรรจ์เท่านั้น (10) ค่าตอบแทน/สวัสดิการ/ความมั่นคง/ความปลอดภัยของพนักงาน (11) ความไม่เพียงพอของเจ้าหน้าที่

4. ประเด็นที่เป็นโอกาสของอุทยานแห่งชาติตาพระยา โดยเรียงตามอันดับค่าถ่วงน้ำหนักจากค่าสูงสุดไปหาค่าต่ำสุด ดังนี้ (1) ความนิยมในการท่องเที่ยวแบบเป็นกลุ่มซึ่งจัดโดยสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานต่างๆ เช่น การเข้าค่ายเยาวชน การปลูกป่า การทำฝาย เป็นต้น ทำให้นักท่องเที่ยวเลือกมาเที่ยว อช.ตาพระยามากขึ้น (2) การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกโลก ทำให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้น (3) การท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มที่สนใจศึกษาเรียนรู้หรือทำการวิจัยสภาพของป่า และสัตว์ป่าต่างๆ ทำให้นักท่องเที่ยวจะเลือกมาเที่ยวอช.ตาพระยามากขึ้น (4) ความนิยมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ที่เน้นการอนุรักษ์ธรรมชาติ/สัตว์ ทำให้อช.ตาพระยามีโอกาสที่นักท่องเที่ยวจะเลือกมากขึ้น (5) มีแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ในบริเวณใกล้เคียงที่จูงใจให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่อช.ตาพระยาด้วย

5. ประเด็นที่เป็นอุปสรรคของอุทยานแห่งชาติตาพระยา โดยเรียงตามอันดับค่าถ่วงน้ำหนักจากค่าต่ำสุดไปหาค่าสูงสุด ดังนี้ (1) การเดินทางและระบบการขนส่งจากกรุงเทพฯ ไปยังอช.ตาพระยา ไม่มีความสะดวก ทำให้นักท่องเที่ยวไปเที่ยวที่อื่นที่อยู่ใกล้กว่า (2) แหล่งท่องเที่ยวอื่นมีศักยภาพมากกว่า ทั้งอยู่ใกล้เคียงและแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ห่างไกล และยังมีความสะดวกมากกว่าในทุกๆ ด้าน เช่น การเดินทาง ที่พักรับรอง แหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นมากกว่า เป็นต้น (3) ข้อมูลเกี่ยวกับอุทยานฯ ในอดีต เช่น กลุ่มชมรมแดง กลุ่มคอมมิวนิสต์ การกู่ระเบิด ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกกลัวที่จะมาท่องเที่ยวที่อช.ตาพระยา (4) ชุมชน/ผู้มีอิทธิพลบุกรุกป่า (5) ชุมชนผู้มีอิทธิพลตัดไม้ทำลายป่า/เผาป่า (6) ชุมชนผู้มีอิทธิพลล่าสัตว์ป่า

4.1.5 ผลการวิเคราะห์ SWOT และเมทริกซ์ TOWS ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่

ตารางที่ 4.17 การวิเคราะห์สถานการณ์ภายในของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่

จุดแข็ง (Strengths) ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่	จุดอ่อน (Weaknesses) ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่
<ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์แห่งสุดท้ายของจังหวัดบุรีรัมย์ 2. เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญได้แก่ ห้วยลำนางรอง ห้วยลำปลายมาศ 3. ภาพลักษณ์ความเป็นแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกทางธรรมชาติ 4. มีความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์ป่า โดยเฉพาะสัตว์ป่าสงวน เช่น กูปรี เลียงผา และมีนกกว่า 130 ชนิด เช่น นกเงือก นกหัวขวาน นกปรอดเหยี่ยวรุ้ง นกเป็ดแดง เป็นต้น 5. สภาพอากาศในเขตฯ ดงใหญ่ดี 	<ol style="list-style-type: none"> 1. จำนวนเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ 2. ความไม่ชัดเจนของขอบเขตพื้นที่ป่าที่เป็นมรดกโลกกับชุมชน 3. ค่าตอบแทน/สวัสดิการ/ความมั่นคง/ความปลอดภัยของพนักงาน ไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับหน้าที่และความรับผิดชอบในการทำงาน 4. การบุกรุกพื้นที่ป่า 5. มาตรการการควบคุม/การตัดไม้/การทำลายป่า/การเผาป่า ยังไม่เข้มงวดพอ 6. การล่าสัตว์ 7. ไม่มีที่พำนักสำหรับนักท่องเที่ยว 8. นโยบายของหน่วยงาน คือการอนุรักษ์สัตว์ป่า ไม่มีนโยบายสนับสนุนการท่องเที่ยว 9. ถนนในการเดินทางเข้าออกค่อนข้างลำบากโดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน ถนนไม่มีการลาดยาง เนื่องจากต้องการให้เป็นธรรมชาติเพื่อให้สัตว์เดินทางได้โดยสะดวก 10. การเดินทางเข้าออกต้องขออนุญาตจากหัวหน้าเขตฯ ทุกครั้ง และต้องมีผู้นำทางมิฉะนั้นนักท่องเที่ยวอาจหลงทางได้ 11. ความสะดวกทางด้านสาธารณูปโภคในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ายังไม่ดีเท่าที่ควร 12. ความขัดแย้งระหว่างเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ากับชุมชนในเรื่องการบุกรุกพื้นที่ป่า 13. แหล่งท่องเที่ยวไม่โดดเด่นเท่าที่ควร

ตารางที่ 4.18 การวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอกของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่

โอกาส (Opportunities) ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่	อุปสรรค (Threats) ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่
<ol style="list-style-type: none"> 1. การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกโลกทำให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้น 2. การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติหรือทำการวิจัยสภาพผืนป่า ทำให้เขตฯ ดงใหญ่มีโอกาสสำหรับการท่องเที่ยวประเภทนี้มากขึ้น เพราะยังคงมีความอุดมสมบูรณ์มาก 3. การท่องเที่ยวที่สนใจศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับสัตว์ป่าต่างๆ ทำให้เขตฯ ดงใหญ่มีโอกาสสำหรับการท่องเที่ยวประเภทนี้มากขึ้น เพราะยังคงมีความอุดมสมบูรณ์มาก 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชาวลื้อเกี่ยวกับกับดักกระเบิดที่ยังหลงเหลืออยู่ในเขตฯ ดงใหญ่ ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัย 2. ความไม่ปลอดภัยจากสัตว์ป่า เช่น ช้าง โดยเฉพาะในกรณีพำนักในเขตละเล็งร้อยรู 3. สัตว์ป่าไม่ออกมาให้นักท่องเที่ยวได้พบเห็น 4. แหล่งท่องเที่ยวและสัตว์ป่าไม่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยว 5. การเดินทางใช้เวลานานและเส้นทางมีความทุรกันดารมาก ทำให้ไม่เป็นที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว 6. มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นให้เลือกมากมายที่ดึงดูดใจและน่าสนใจมากกว่า 7. ชุมชนผู้มีอิทธิพลมีการตัดไม้ทำลายป่าเผาป่า 8. ปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับบริษัทที่ได้รับสัมปทาน ทำให้นักท่องเที่ยวไม่กล้าเข้าไปเที่ยว 9. ชุมชน/ผู้มีอิทธิพลมีการบุกรุกป่า 10. ชุมชนผู้มีอิทธิพลมีการล่าสัตว์ป่า

คณะผู้วิจัยได้นำผลการประเมินปัจจัยด้านจุดแข็ง จุดอ่อน และระดับความสำคัญมากำหนดน้ำหนัก แล้วคำนวณหาคะแนนถ่วงน้ำหนักสำหรับแต่ละประเด็นการประเมินของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ ดังตารางที่ 4.19

ตารางที่ 4.19 การประเมินปัจจัยภายใน: จุดแข็ง/จุดอ่อนของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่

จุดแข็ง/จุดอ่อน ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่	ระดับการประเมิน จุดแข็ง/จุดอ่อน		ระดับ ความสำคัญ		น้ำหนัก	คะแนน ถ่วงน้ำหนัก	
	\bar{X}	แปลผล	\bar{X}	แปลผล		คะแนน	อันดับ
จุดแข็ง (Strengths) ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่							
1. เป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดท้ายของ จังหวัดบุรีรัมย์	4.30	มีจุดแข็ง มาก	4.50	มากที่สุด	0.06	0.28	1
2. เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญ ได้แก่ ห้วย ลำนางรอง ห้วยลำปลายมาศ	4.35	มีจุดแข็ง มาก	4.40	มากที่สุด	0.06	0.28	1
3. มีความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์ป่า โดยเฉพาะ สัตว์ป่าสงวน เช่น กูปรี เลียงผา และมีนก กว่า130 ชนิด เช่น นกเงือก นกหัว ขวาน นกกปรอด เขี้ยวรุ้ง นกเบ็ดแดง เป็นต้น	4.25	มีจุดแข็ง มาก	4.00	มาก	0.06	0.25	4
4. ภาพลักษณ์ความเป็นแหล่งท่องเที่ยวมรดก โลกทางธรรมชาติ	4.30	มีจุดแข็ง มาก	4.20	มากที่สุด	0.06	0.26	3
5. อากาศภายในเขตดงใหญ่	3.80	มีจุดแข็ง	3.30	มาก	0.05	0.18	5
จุดอ่อน (Weaknesses) ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่							
1. ถนนในการเดินทางเข้าออกค่อนข้างลำบาก โดยเฉพาะในฤดูฝน ถนนไม่มีการลาดยาง เนื่องจากต้องการให้เป็นธรรมชาติเพื่อให้ สัตว์เดินทางได้โดยสะดวก	2.35	มีจุดอ่อน	3.40	มาก	0.05	0.12	9
2. การเดินทางเข้าออกต้องขออนุญาตจาก หัวหน้าเขตฯ ทุกครั้ง และต้องมีผู้นำทาง มิฉะนั้นนักท่องเที่ยวอาจหลงทางได้	2.35	มีจุดอ่อน	3.50	มาก	0.05	0.12	9
3. ไม่มีที่พำนักสำหรับนักท่องเที่ยว	2.40	มีจุดอ่อน	3.25	มาก	0.05	0.11	7
4. นโยบายของหน่วยงานคือ การอนุรักษ์สัตว์ ป่า โดยไม่มีนโยบายสนับสนุนการท่องเที่ยว เพราะเป็นพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	2.35	มีจุดอ่อน	3.10	มาก	0.05	0.11	7
5. ความไม่สะดวกในด้านสาธารณูปโภคใน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	2.35	มีจุดอ่อน	3.55	มาก	0.05	0.12	9
6. ความขัดแย้งระหว่างเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า กับชุมชนเรื่องการบุกรุกพื้นที่ป่า	2.30	มีจุดอ่อน	3.65	มาก	0.05	0.12	9
7. แหล่งท่องเที่ยวไม่โดดเด่นเท่าที่ควร	2.35	มีจุดอ่อน	3.70	มาก	0.05	0.13	13
8. ความชัดเจนของขอบเขตพื้นที่ป่าที่เป็น มรดกโลกกับชุมชน	1.60	มีจุดอ่อน มาก	3.90	มาก	0.06	0.09	2
9. การบุกรุกพื้นที่ป่า	1.50	มีจุดอ่อน มาก	4.40	มากที่สุด	0.06	0.10	4
10. การควบคุม/การตัดไม้/การทำลายป่า/การ เผาป่า	1.60	มีจุดอ่อน มาก	4.35	มากที่สุด	0.06	0.10	4

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

จุดแข็ง/จุดอ่อน ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่	ระดับการประเมิน จุดแข็ง/จุดอ่อน		ระดับ ความสำคัญ		น้ำหนัก	คะแนน ถ่วงน้ำหนัก	
	\bar{X}	แปลผล	\bar{X}	แปลผล		คะแนน	อันดับ
11. การควบคุมการล่าสัตว์	1.50	มีจุดอ่อน มาก	4.40	มากที่สุด	0.06	0.10	4
12. ค่าตอบแทน/สวัสดิการ/ความมั่นคง/ความปลอดภัยของพนักงาน	1.60	มีจุดอ่อน มาก	3.90	มาก	0.06	0.09	2
13. ความเพียงพอของเจ้าหน้าที่	1.50	มีจุดอ่อน มาก	3.90	มาก	0.06	0.08	1
รวม			69.40		1.00	2.64	

ผลการประเมินปัจจัยด้านโอกาส อุปสรรค และระดับความสำคัญมากำหนดน้ำหนัก แล้วคำนวณหาคะแนนถ่วงน้ำหนักสำหรับแต่ละประเด็นการประเมินของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่อ้างอิงตามตารางที่ 4.20

ตารางที่ 4.20 การประเมินปัจจัยภายนอก: โอกาส/อุปสรรคของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่

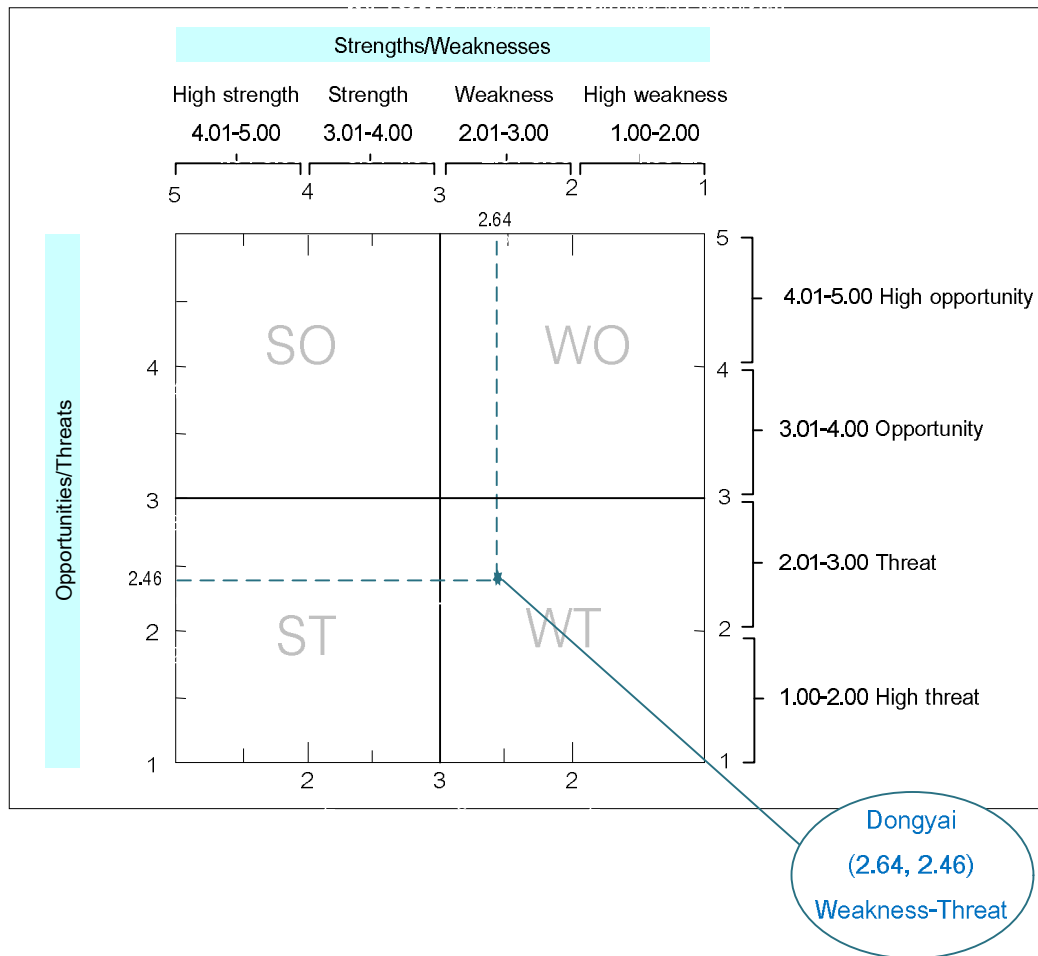
โอกาส/อุปสรรค ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่	ระดับการ ประเมินโอกาส/ อุปสรรค		ระดับ ความสำคัญ		น้ำหนัก	คะแนน ถ่วงน้ำหนัก	
	\bar{X}	แปลผล	\bar{X}	แปลผล		คะแนน	อันดับ
โอกาส (Opportunities) ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่							
1. การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติหรือทำการวิจัยสภาพของป่า ทำให้เขตดงใหญ่มีโอกาสสำหรับการท่องเที่ยวประเภทนี้มากขึ้น เพราะมีความอุดมสมบูรณ์มาก	3.90	มีโอกาส	3.90	มาก	0.08	0.33	2
2. การท่องเที่ยวที่สนใจศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับสัตว์ป่าต่างๆ ทำให้เขตดงใหญ่มีโอกาสสำหรับการท่องเที่ยวประเภทนี้มากขึ้น เพราะมีความอุดมสมบูรณ์มาก	3.90	มีโอกาส	3.80	มาก	0.08	0.32	3
3. การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกโลกทำให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้น	3.95	มีโอกาส	4.05	มากที่สุด	0.09	0.35	1
อุปสรรค (Threats) ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่							
1. มีปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับบริษัทที่ได้สัมปทานป่าดงใหญ่ มีการรวมตัวกันเรียกร้องสิทธิ ทำให้นักท่องเที่ยวไม่กล้าเข้าไปเที่ยว	2.25	มี อุปสรรค	3.30	มาก	0.07	0.16	8

ตารางที่ 4.20 (ต่อ)

โอกาส/อุปสรรค ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่	ระดับการ ประเมินโอกาส/ อุปสรรค		ระดับ ความสำคัญ		น้ำหนัก	คะแนน ถ่วงน้ำหนัก	
	\bar{X}	แปลผล	\bar{X}	แปลผล		คะแนน	อันดับ
2. การเดินทางใช้เวลานานและเส้นทางมีความทุรกันดารมาก ทำให้ไม่เป็นที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว	2.30	มี อุปสรรค	3.00	น้อย	0.07	0.15	5
3. ความไม่ปลอดภัยจากสัตว์ป่า เช่น ช้าง โดยเฉพาะในกรณีพำนักในเขตละเลงร้อยรู	2.10	มี อุปสรรค	2.95	น้อย	0.06	0.13	2
4. ขาวลือเกี่ยวกับกับดักระเบิดที่ยังหลงเหลืออยู่ในเขตดงใหญ่ ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัย	2.25	มี อุปสรรค	2.55	น้อย	0.05	0.12	1
5. มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นให้เลือกมากมายที่ดึงดูดใจและน่าสนใจมากกว่า	2.15	มี อุปสรรค	3.25	มาก	0.07	0.15	5
6. สัตว์ป่าไม่ออกมาให้นักท่องเที่ยวได้พบเห็น	2.15	มี อุปสรรค	3.05	มาก	0.07	0.14	3
7. แหล่งท่องเที่ยวและสัตว์ป่าไม่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวยังเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	2.15	มี อุปสรรค	3.00	น้อย	0.07	0.14	3
8. ชุมชนผู้มีอิทธิพลบุกป่า	1.60	มี อุปสรรค มาก	4.50	มากที่สุด	0.10	0.16	8
9. ชุมชนผู้มีอิทธิพลตัดไม้ทำลายป่า/เผาป่า	1.60	มี อุปสรรค มาก	4.40	มากที่สุด	0.10	0.15	5
10. ชุมชนผู้มีอิทธิพลล่าสัตว์ป่า	1.70	มี อุปสรรค มาก	4.35	มากที่สุด	0.09	0.16	8
รวม			46.10		1.00	2.46	

จากผลคะแนนถ่วงน้ำหนักในตารางที่ 4.19 มีค่าเท่ากับ 2.64 จุดอ่อนและตารางที่ 4.20 มีค่าเท่า 2.46 กับอุปสรรคสามารถนำมากำหนดตำแหน่งในผัง TOWS ได้ดังภาพที่ 4.5

ผัง TOWS เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่

ภาพที่ 4.5 ตำแหน่งในผัง TOWS ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่

ผลการวิเคราะห์ SWOT และเมทริกซ์ TOWS ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ มีดังนี้

1. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ อยู่ในตำแหน่ง WT (มีจุดอ่อนและมีอุปสรรค) โดยมีค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักของจุดแข็งและจุดอ่อน เท่ากับ 2.64 แสดงว่ามีจุดอ่อน และมีค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักของโอกาสและอุปสรรค เท่ากับ 2.46 แสดงว่ามีอุปสรรค

2. ประเด็นที่เป็นจุดแข็งของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ โดยเรียงตามอันดับค่าถ่วงน้ำหนักจากค่าสูงสุดไปหาค่าต่ำสุดดังนี้ (1) เป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์แห่งสุดท้ายของจังหวัดบุรีรัมย์ (2) เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญ ได้แก่ ห้วยลำนางรอง ห้วยลำปลายมาศ (3) ภาพลักษณ์ความเป็นแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกทางธรรมชาติ (4) มีความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์ป่า โดยเฉพาะสัตว์ป่า

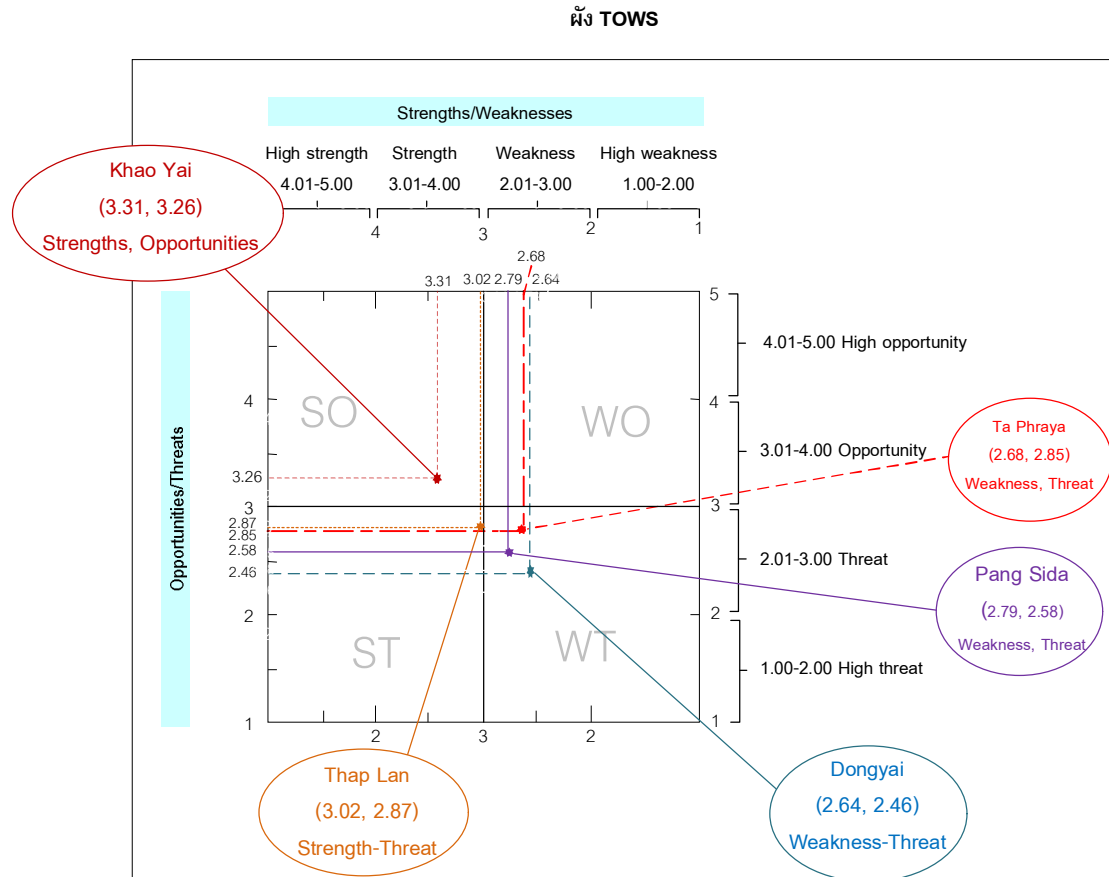
สงวน เช่น กุปรี เลียงผา และมีนกว่า 130 ชนิด เช่น นกเงือก นกหัว ขวาน นกปรอด เหยี่ยวรุ้ง นกเป็ดแดง เป็นต้น (5) อากาศภายในเขตดงใหญ่

3. ประเด็นที่เป็นจุดอ่อนของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ โดยเรียงตามอันดับค่าถ่วงน้ำหนักจากค่าต่ำสุดไปหาค่าสูงสุด ดังนี้ (1) ความไม่เพียงพอของเจ้าหน้าที่ (2) ความไม่ชัดเจนของขอบเขตพื้นที่ป่าที่เป็นมรดกโลกกับชุมชน (3) ค่าตอบแทน/สวัสดิการ/ความมั่นคง/ความปลอดภัยของพนักงานน้อย (4) การบุกรุกพื้นที่ป่า (5) การตัดไม้/การทำลายป่า/การเผาป่า (6) การล่าสัตว์ (7) ไม่มีที่พำนักสำหรับนักท่องเที่ยว (8) นโยบายของหน่วยงานคือ การอนุรักษ์สัตว์ป่าโดยไม่มีนโยบายสนับสนุนการท่องเที่ยว เพราะเป็นพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (9) ถนนในการเดินทางเข้าออกค่อนข้างลำบากโดยเฉพาะในฤดูฝน ถนนไม่มีการลาดยาง เนื่องจากต้องการให้เป็นธรรมชาติเพื่อให้สัตว์เดินทางได้โดยสะดวก (10) การเดินทางเข้าออกต้องขออนุญาตจากหัวหน้าเขตฯ ทุกครั้ง และต้องมีผู้นำทางมิฉะนั้นนักท่องเที่ยวอาจหลงทางได้ (11) ความไม่สะดวกในด้านสาธารณูปโภคในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (12) ความขัดแย้งระหว่างเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ากับชุมชนเรื่องการบุกรุกพื้นที่ป่า (13) แหล่งท่องเที่ยวไม่โดดเด่นเท่าที่ควร

4. ประเด็นที่เป็นโอกาสของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ โดยเรียงตามอันดับค่าถ่วงน้ำหนักจากค่าสูงสุดไปหาค่าต่ำสุด ดังนี้ (1) การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกโลกทำให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้น (2) การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติหรือทำการวิจัยสภาพของป่า ทำให้เขตดงใหญ่มีโอกาสสำหรับการท่องเที่ยวประเภทนี้มากขึ้น เพราะมีความอุดมสมบูรณ์มาก (3) การท่องเที่ยวที่สนใจศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับสัตว์ป่าต่างๆ ทำให้เขตดงใหญ่มีโอกาสสำหรับการท่องเที่ยวประเภทนี้มากขึ้น เพราะมีความอุดมสมบูรณ์มาก

5. ประเด็นที่เป็นอุปสรรคของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ โดยเรียงตามอันดับค่าถ่วงน้ำหนักจากค่าต่ำสุดไปหาค่าสูงสุด ดังนี้ (1) ขาวลือเกี่ยวกับกับดักระเบิดที่ยังหลงเหลืออยู่ในเขตดงใหญ่ ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัย (2) ความไม่ปลอดภัยจากสัตว์ป่า เช่น ช้าง โดยเฉพาะในกรณีพำนักในเขตละเล็งร้อยรู (3) สัตว์ป่าไม่ออกมาให้นักท่องเที่ยวได้พบเห็น (4) แหล่งท่องเที่ยวและสัตว์ป่าไม่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวยังเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (5) การเดินทางใช้เวลานานและเส้นทางมีความทุรกันดารมาก ทำให้ไม่เป็นที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว (6) มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นให้เลือกมากมายที่ดึงดูดใจและน่าสนใจมากกว่า (7) ชุมชนผู้มีอิทธิพลตัดไม้ทำลายป่า/เผาป่า (8) มีปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับบริษัทที่ได้สัมปทานป่าดงใหญ่ มีการรวมตัวกันเรียก ร้องสิทธิ ทำให้นักท่องเที่ยวไม่กล้าเข้าไปเที่ยว (9) ชุมชน/ผู้มีอิทธิพลบุกรุกป่า (10) ชุมชนผู้มีอิทธิพลล่าสัตว์ป่า

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดผัง TOWS ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถนำมา กำหนดเป็นผัง TOWS ในภาพรวมของผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ได้ ดังภาพที่ 4.6

ภาพที่ 4.6 ตำแหน่งในผัง TOWS ของผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่

4.2 ผลการสัมภาษณ์กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ผลการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากการ สัมภาษณ์แบบเจาะลึกและ/หรือกลุ่มเฉพาะ ร่วมกับการสังเกต จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ กลุ่ม ชุมชน กลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มพนักงานภาครัฐ และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ใน 5 แห่ง แห่งละ 5 ราย รวมทั้งสิ้น 100 ราย ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวในผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ มีดังนี้

1. ผลการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

1. ประเด็นปัญหาด้านเศรษฐกิจ (Economic) อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

1.1 รายได้จากการท่องเที่ยว

(1) การท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ก่อให้เกิดรายได้ในประเด็นใดบ้าง อย่างไร

“เรื่องการกระจายรายได้ถ้าเป็นในส่วนของคนจริงๆแล้วจะไม่ทั่วถึงจะเป็นทางด้านรีสอร์ทมากกว่าส่วนชาวบ้านที่ได้รับผลประโยชน์จะเป็นลูกจ้างที่ทำงานในรีสอร์ทก็คือจะมีรายได้ส่วนหนึ่งที่เข้าถึงชุมชนในแง่ของการจ้างงาน”

2. ประเด็นปัญหาด้านสังคม-วัฒนธรรม (Social-culture)

2.1 การลงโทษ (Punishment)

(1) บทลงโทษที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม

“สำหรับบทลงโทษการกระทำผิดของ พรบ.อุทยานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมก็ดีแล้วนะแต่ว่าการบังคับใช้กฎหมายยังไม่ได้ผลเท่าที่ควรสังเกตได้จากการทิ้งขยะของนักท่องเที่ยวคือตัวกฎหมายดีแล้วแต่ผู้บังคับใช้ยังไม่ดีเท่าไร”

(2) การบังคับใช้บทลงโทษสำหรับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามในด้านสิ่งแวดล้อม

(2.1) ความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายในท้องถิ่น

(1) การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

“เนื่องจากจำนวนเจ้าหน้าที่ของอุทยานมีกำลังน้อยในขณะที่นักท่องเที่ยวมีจำนวนมากทำให้การดูแลนักท่องเที่ยวทำไม่ได้ทั่วถึงซึ่งการที่จะแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้นั้นต้องเริ่มจากการปลูกจิตสำนึกของนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาเที่ยวมากกว่าซึ่งต้องเริ่มจากการที่เราให้ความรู้เขาก่อนต้องปลูกฝังมาก่อนซึ่งการที่คนในเมืองซึ่งไม่ได้อยู่ใกล้ชิดกับป่าทำให้ไม่รู้ว่าควรจะดูแลอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างไรคือทุกคนรู้เท่ากันว่าป่ามีประโยชน์แต่ไม่รู้ว่าจะดูแลอนุรักษ์อย่างไร”

2) การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการ หน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ในท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

“ผู้ประกอบการในพื้นที่ได้มาร่วมกิจกรรมการอบรมกับอุทยานปีละ 2-3 ครั้ง”

3) การมีส่วนร่วมของหน่วยงานในภาครัฐอื่นๆ ในท้องถิ่น ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

“เท่าที่เราได้สัมผัสจากการมาท่องเที่ยวอุทยานในเรื่องความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับชุมชนนั้นในส่วนภาครัฐก็จะเห็นบ้างแต่ในส่วนของคนไม่เห็นนะ”

“มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนใช้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นแหล่งในการฝึกอบรม สัมมนา และการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สำหรับเยาวชนและพนักงานภาครัฐและเอกชน”

“อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้รับความร่วมมือจากมูลนิธิเขาใหญ่ ในการอบรมเยาวชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์เขาใหญ่ อบรม และเทศบาล ซึ่งเป็นหน่วยที่ใช้ทรัพยากรทางตรง มีการบันทึกความร่วมมือ (MOU) กับทหารในการลาดตระเวนการล่าสัตว์ ส่วนตำรวจช่วยในการดูแลพื้นที่รอบๆ ซึ่งเป็นการขอความร่วมมือซึ่งกันและกันกับหน่วยงานต่างๆ และขณะนี้ทางอุทยานกำลังดำเนินโครงการความร่วมมือกับผู้ประกอบการด้วย”

(4) การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาคเอกชนภายนอกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

เนื่องจากมีความสะดวกในการเดินทางและมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายสวยงาม ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจึงให้การสนับสนุนโครงการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมค่อนข้างมาก

3. ประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental)

3.1 ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม

3.1.1 ปัญหาด้านป่าไม้

(1) ความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้

“จากที่สังเกตดูคิดว่าความอุดมสมบูรณ์ของป่าในเขตเขาใหญ่น่าจะอยู่ที่ประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์” มีความหลากหลายของระบบนิเวศ

“มีความสวยงามและทัศนียภาพที่สวยงาม มีพันธุ์ไม้ เช่น ไม้กฤษณา และพันธุ์ไม้หายากอื่นๆ มีน้ำตกหลายแห่งที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว ได้แก่ น้ำตกเหวสุวัต น้ำตกเหวนรก เป็นต้น”

(2) ความเสื่อมโทรมของสภาพป่าไม้

“เท่าที่เรามองเห็นคิดว่าในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีความหลากหลายของพันธุ์พืชส่วนเรื่องความเสื่อมโทรมของป่านั้นเขาใหญ่ยังมีความอุดมสมบูรณ์อยู่แต่ถ้าดูทางอากาศไม่ได้บินสำรวจมานานแล้วไม่รู้จะเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยแค่ไหน”

3.1.2 ปัญหาด้านสัตว์ป่า

(1) ความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์ป่า

“ถ้าพูดถึงความสมบูรณ์ที่อุทยานเขาใหญ่ก็ค่อนข้างจะสมบูรณ์มากกว่าที่อื่นๆอย่างจะสังเกตเห็นว่านกที่บินผ่านไปผ่านมาซึ่งสามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน

ความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตเยอะมากอย่างแมลงก็มีหลากหลายถ้ามาเที่ยวที่เขาใหญ่ที่เดียวก็เจอเกือบหมดทุกชนิดสัตว์ป่าที่นักท่องเที่ยวนิยมมาดูคือช้าง กระตัง จระเข้ น้ำจืด”

(2) การล่าสัตว์ป่า

“เกี่ยวกับปัญหาเรื่องการลักลอบล่าสัตว์ก็ยังมีอยู่เวลาสัตว์ป่าออกมาจากป่าการล่าก็จะเกิดขึ้นแต่จะไม่ได้ออกข่าวให้นักท่องเที่ยวรับรู้คิดว่าตรงนี้ยังมีการล่ากันอยู่เยอะ ถ้าจากการที่เราได้ดูข่าวมาคิดว่ามันน้อยลง” ถ้าเป็นสัตว์ทั่วไปก็จะล่าเป็นอาหาร ถ้าเป็นสัตว์ใหญ่ เช่น ช้าง กระตัง มักจะได้รับการว่าจ้างให้ล่า”

(3) ความหลากหลายของพันธุ์สัตว์

“ความหลากหลายของพันธุ์สัตว์จำนวนมาก เช่น ชะนีมิงกุ๊กกับชะนีมือขาว ซึ่งมีแห่งเดียวในโลก มีการผสมพันธุ์ระหว่างชะนีทั้งสองชนิดนี้”

“ส่วนนกพบว่ามีไม่น้อยกว่า 293 ชนิด นกที่น่าสนใจได้แก่ นกเงือก (ซึ่งนกชนิดนี้ถือเป็นตัวชี้ที่สำคัญของความอุดมสมบูรณ์) นอกจากนี้ยังมีนกขุนทอง นกขุนแผน นกพญาไฟ นกแต้วแล้ว นกโพระดก นกแซงแซว นกเขา นกกระปูด ไก่ฟ้า นกกินแมลงชนิดต่างๆ ฯลฯ และยังมีผีเสื้ออีกประมาณ 5,000 กว่าชนิด”

3.2 ด้านผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม

3.2.1 ปัญหาด้านชีวภาพ

(1) การสูญเสียสัตตชาติของสัตว์ป่า

“มีสัตว์ป่าหลายชนิดในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่สูญเสียสัตตชาติของสัตว์ป่าก็มีย่าง เช่น ผึ้ง ลิงกังลงมาขโมยของกินของชาวบ้าน” มาจับกลุ่มตามถนนเพื่อดักจิ้งจอกของนักท่องเที่ยว เมื่อรถผ่านมาก็มักจะเดินมาหาเพื่อขออาหาร

3.2.2 ปัญหาด้านขยะมูลฝอย

(1) ปริมาณขยะมูลฝอย

“ปัญหาเรื่องขยะมูลฝอยในพื้นที่อุทยานควรมีพื้นที่สำหรับทิ้งขยะเพิ่มขึ้นเท่าที่เห็นยังมีน้อยเกินไปสังเกตได้จากที่ไปเดินป่าจะเห็นว่ามีความเต็มไปหมด”

(2) “การกำจัดขยะมูลฝอยมีการจัดการเรื่องขยะโดยทาง อบต. จะมีรถมาจัดเก็บขยะ การลดจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาพักด้านบนอุทยานฯ ก็สามารถช่วยลดปริมาณขยะลงได้”

3.2.3 ปัญหาด้านมลภาวะทางเสียง

“เรื่องมลภาวะทางเสียงถ้าเป็นช่วงเทศกาลจะมีการเปิดพวกเครื่องเสียงรถยนต์ที่ขับเข้ามาเที่ยวและรถยนต์ที่มีจำนวนมากในช่วงเทศกาลหากจะไปจำกัดจำนวนรถไม่ให้

เข้ามาก็ไม่ควรเพราะนักท่องเที่ยวขึ้นมาก็เพื่อต้องการพักผ่อนจะไปเลือกปฏิบัติไม่ได้แต่ถ้าเราดูแลควบคุมให้เป็นระบบน่าจะดีกว่า”

3.2.4 ปัญหาด้านมลทางอากาศ

“สำหรับเรื่องอากาศที่อุทยานเขาใหญ่คิดว่าอากาศยังดีอยู่ยังไม่มีผลกระทบอะไรมากมาย”

3.3 ด้านการบุกรุกธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของมนุษย์

3.3.1 การบุกรุกพื้นที่ป่าของชาวบ้านซึ่งเคยทำกินมาก่อนประกาศเป็นมรดกโลก (เช่นการถางป่า/การเผาป่าเพื่อเป็นที่ทำกิน)

“พื้นที่อุทยานอยู่ในเขตของป่าทางตะวันตกแถบตะนาวศรีจนถึงจังหวัดตราดในส่วนของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ยังคงดีอยู่พื้นที่ที่มีการบุกรุกจะมีเฉพาะแถบชายตะเข็บของอุทยาน”

3.3.2 การบุกรุกพื้นที่ป่าโดยเอกชนและผู้มีอิทธิพล

“การบุกรุกพื้นที่ป่าอุทยานจะเป็นเอกชนหรือผู้มีอิทธิพลส่วนชาวบ้านเองไม่เท่าไรหรือถ้าพูดถึงการท่องเที่ยวคิดว่าการท่องเที่ยวไม่ก่อให้เกิดความเสียหายอะไรเพราะเราไม่ได้บุกรุกเข้าไปในป่าจะอยู่แต่ในโซนภายนอกความเสียหายที่เกิดขึ้นจากคนที่บุกรุกเข้าไปในป่ามากกว่า”

3.3.3 การขายกรรมสิทธิ์ในที่ดินให้เอกชนเพื่อนำไปสร้างเป็นรีสอร์ท

“ตอนนี้ที่นี้มันจะเริ่มกลายเป็นชุมชนมากกว่าจะเป็นป่าแล้วจำนวนรีสอร์ทเพิ่มขึ้นอย่างกับดอกเห็ดซึ่งมองแล้วมันเยอะเกินไป” ซึ่งเกิดจากการขายสิทธิ์อย่างไม่เป็นทางการให้กับเอกชน

3.3.4 กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม

“ถ้าหากว่ามาเที่ยวแบบอนุรักษ์ก็ทำให้เกิดผลดีนักท่องเที่ยวจะได้ใกล้ชิดกับป่าแต่การที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวนมากก็ต้องมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่จะเห็นได้ชัดก็คือปัญหาขยะสัตว์ป่าอย่างเช่นลิงจะลงมาขโมยข้าวของของชาวบ้าน”

3.3.5 การสร้างทางเชื่อมระหว่างผืนป่าเพื่อไม่ให้สัตว์ได้รับอันตรายขณะข้ามถนน

“เกี่ยวกับการสร้างทางเชื่อมระหว่างผืนป่าคิดว่าจะเกิดความสะดวกด้านผลประโยชน์แต่ไม่ดีสำหรับป่าเพราะป่าไม้ส่วนหนึ่งจะถูกทำลายไป”

4. ประเด็นปัญหาด้านการบริหารจัดการ (Management)

4.1 เจ้าหน้าที่ของรัฐบางรายใช้อำนาจในทางมิชอบ

“ตอนนี้ดูพื้นที่ป่าของภาคตะวันตกทั้งหมดมีอยู่ประมาณ 25% ต้องใช้เฮลิคอปเตอร์เข้าไปบินดูเพราะประชาชนไม่สามารถเข้าไปดูได้ ระหว่างที่บินไปดูได้เห็นผืนป่าของเราจะมีคนแผ้วถางเป็นวงกลมๆ พี่ก็เลยถามคนขับเครื่องบิน ทำไมไม่ลงไปดูตรงจุดนั้นตรงนั้นมันหายไปมีคนเข้าไปลักลอบตัดไม้ทำลายป่าเขาบอกว่าไม่ใช่ภาระหน้าที่อะไรของผมนั้นมันเป็นภาระหน้าที่ของอุทยานถ้าประเทศไทยยังเกี่ยวกันอยู่อย่างนี้ป่าไม้ก็จะหมดไปไม่เหลือไว้ให้เห็นครั้งที่ 2 เข้าไปที่จังหวัดกาญจนบุรีในผืนป่าที่อุดมสมบูรณ์อยู่เข้าไปถึงสุดชายแดนเพราะมีคนแจ่งมา พอเข้าไปถึงก็ถ่ายวิดีโอไว้ มีพนักงานกรมป่าไม้เข้าไปจุดไฟเผาป่าก็เรียกเขามาถามเขาบอกว่าเขากำลังเผาป่าเพื่อให้เป็นพื้นที่เสื่อมโทรมจะได้ออก สปก. เพื่อให้คนเข้ามาทำกินได้ก็เลยถามว่าใครสั่งให้มาทำเขาบอกหัวหน้าก็เลยไปพบเขาเขาจะมีเงินมีทองให้เราเราก็บอกว่าเราทำเพื่อราชการเพื่อแผ่นดินไทยเราเพราะจะได้ไม่มีน้ำท่วม ป่าไม้ถ้าหมดไปก็จะเก็บน้ำไม่อยู่และมีนายทหารอีกหลายคนเอาผ้าไปผูกที่ต้นไม้เพื่อจองอาณาเขตแต่ตอนนี้เขาออกไปแล้ว”

“ในส่วนของดำเนินงานของอุทยานฯ พนักงานควรได้รับการอบรมเพื่อให้มีความรู้ในหลายๆ ด้านเพื่อนำมาเสริมกับงานการอนุรักษ์ เช่น งานสื่อความหมายธรรมชาติ งานป้องกันปราบปราม งานดูแลนักท่องเที่ยว งานสร้างมรดก ฯลฯ รัฐไม่ได้ให้ความสำคัญกับตำแหน่งพนักงานพิทักษ์ป่า เนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวมีมากเกินไปทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถให้บริการได้ทั่วถึง มีปัญหาด้านที่พัก ลานกางเต็นท์ และห้องน้ำไม่เพียงพอ นักท่องเที่ยวไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวและเส้นทางศึกษาธรรมชาติ เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่น้อยไม่เพียงพอในการบริการ”

“ผู้ที่จะเป็นหัวหน้าอุทยานฯ แห่งอื่น ควรต้องเข้ามาเป็นผู้ช่วยที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ก่อนเพื่อจะได้เรียนรู้ระบบการบริหารก่อนที่จะไปดำรงตำแหน่งหัวหน้าอุทยานในแต่ละที่”

“เขาใหญ่มีรายได้จากการท่องเที่ยวประมาณ 60 ล้านบาทต่อปี ได้รับส่วนแบ่งประมาณ 15% ของรายได้ แต่ก็ยังขาดแคลนงบประมาณเกี่ยวกับอุปกรณ์ต่างๆ บางพื้นที่ชาวบ้านเข้าไปอยู่ก่อนที่จะประกาศเป็นมรดกโลก ซึ่งรัฐก็ไม่สามารถผลักดันให้คนเหล่านั้นออกไปจากพื้นที่ได้ ซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรัง”

จากการสัมภาษณ์หัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เกี่ยวกับการบริหารจัดการผืนป่ามรดกโลก หน่วยงานได้มีการดำเนินการอย่างไรในประเด็นต่อไปนี้

1. การเป็นมรดกโลกจะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ขององค์การยูเนสโก ซึ่งผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ องค์การยูเนสโก พิจารณาความเป็นมรดกโลกจากเกณฑ์ข้อที่ 10 คือเป็นถิ่นอาศัยทางธรรมชาติที่สำคัญต่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพรวมถึงสิ่งมีชีวิตที่ใกล้สูญพันธุ์ ซึ่งมีคุณค่าทางวิทยาศาสตร์และการอนุรักษ์ในระดับสากล

2. การบริหารจัดการผืนป่าตามแนวทางที่ยูเนสโกได้เสนอข้อเสนอแนะไว้หลังจากลงทะเบียนเป็นมรดกโลกแล้ว 7 ประการ

2.1 ให้มีการจัดระบบการจัดการผืนป่าทั้งหมดแบบบูรณาการ ไม่ใช่แยกจัดแบบต่างคนต่างดูแลเหมือนเช่นที่ผ่านมา

2.2 รัฐบาลต้องสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรบุคคล เพื่อการบริหารจัดการผืนป่าอย่างเต็มที่

2.3 ดูแลนโยบายและการปฏิบัติให้สอดคล้องสนับสนุนซึ่งกันและกัน

2.4 ต้องให้การส่งเสริม การสำรวจ และวิจัยสถานภาพของป่าและสัตว์ป่าอย่างจริงจัง

2.5 ต้องหาหนทางเชื่อมผืนป่าต่างๆเข้าด้วยกันโดยการเชื่อมต่อกับป่าอนุรักษ์ในกัมพูชา

2.6 ต้องหาทางแก้ปัญหาดนที่ตัดแยกผืนป่าออกจากกัน โดยจะต้องศึกษาและหามาตรการให้ผืนป่าเชื่อมต่อกันภายในปี พ.ศ 2550

2.7 ดำเนินกิจกรรมที่เสริมสร้างความร่วมมือจากชาวบ้านและชุมชนในการอนุรักษ์ผืนป่าเพื่อเป็นหลักประกันในสถานภาพมรดกโลก

จุดแข็ง (Strengths) ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

1. มีแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นสวยงามและหลากหลาย เช่น น้ำตก ภูเขา จุดชมวิว

“สถานที่ท่องเที่ยวของอุทยานก็อย่างเช่นที่ลำตะคองผากกล้วยไม้ น้ำตกเหวสุวัต ที่มี ความสวยงามเป็นสถานที่สำหรับพักผ่อนของนักท่องเที่ยวเพราะปัจจุบันนี้หาที่พักผ่อนหย่อนใจได้ น้อยลง”

2. มีธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ทั้งป่าไม้ สัตว์ป่า และน้ำตก

3. มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่โดดเด่น เช่น ส่องสัตว์ยามค่ำคืน ดูนก เดินป่า เทียน้ำตก

“กิจกรรมที่น่าจะจัดขึ้นหรือควรจะมีขึ้นในเขตพื้นที่อนุรักษ์ในส่วนนี้ ก็คือควรนำเด็ก ๆ รุ่นใหม่เข้ามาเพื่อสอนให้เขารู้ว่าป่ามีความสำคัญอย่างไรและก็ปลูกลงไป ในหัวใจของเขาคือการสร้างจิตสำนึกให้รักป่าว่าเขาต้องไม่ทำลายป่าและการเปิดทางใหม่บุกเบิกเข้าไปในป่าก็ความเจริญจะ เข้าถึงเพราะยังทำทางสัญจรดีขึ้นมากเท่าไรก็จะทำให้ป่าเสื่อมโทรมเร็วขึ้นเท่านั้นถนนก็ควรให้ เป็นถนนธรรมดาเหมือน 40-50 ปีที่แล้ว”

4. สัตว์ป่ามีความคุ้นเคยกับคน เช่น กวาง ช้าง ลิง ที่มักปรากฏตัวให้นักท่องเที่ยวได้ชม

“เวลาขึ้นมาที่อุทยานเขาใหญ่ก็จะสังเกตเห็นว่ามีลิง สมัยก่อนจะเห็นพวกกระซิงเยอะ แต่เดี๋ยวนี้ไม่เห็น”

5. อากาศบนอุทยานดีตลอดปี

“ในเรื่องของสภาพอากาศค่อนข้างดี หากขึ้นมาบนที่สูงจะรู้สึกว่ายืน”

6. มีที่พำนักก่อนขึ้นอุทยานแห่งชาติให้เลือกหลากหลาย

“ส่วนมากเวลาที่มาเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จะมาพักค้างคืนโดยการกางเต็นท์ซึ่งจะมากับกลุ่มเพื่อน”

7. สะดวกในการเดินทางจากกรุงเทพฯ ไปยังอุทยานแห่งชาติ

“เคยมาเที่ยวที่อุทยานเขาใหญ่ประมาณ 3-4 ครั้งเพราะมีเพื่อนอยู่โคราชและอยู่ไม่ไกลจากจากอุทยานเท่าไร”

“สมัยก่อนขึ้นมาที่อุทยานเขาใหญ่บ่อยมาก เป็นประจำคุณแม่มาอนุรักษ์ช้างและป่าที่นี่ทำให้ได้มาบ่อยๆจนนับครั้งไม่ถ้วนเกี่ยวกับการเดินทางถนนบนอุทยานเขาใหญ่จะไม่ชอบที่มีตัวระนาบบนถนนบางที่ขับรถมาแล้วมองไม่เห็นจะทำให้เกิดอุบัติเหตุได้”

จุดอ่อน(Weaknesses) ของอุทยานแห่งชาติ

1. ความไม่สะดวกและไม่ปลอดภัยในการเดินทางขึ้นอุทยานแห่งชาติเนื่องจากเป็นภูเขาซึ่งคดเคี้ยว

2. ความไม่ปลอดภัยจากการเดินทาง/ท่องเที่ยวและพำนักในอุทยานแห่งชาติโดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน

3. กิจกรรมยามค่ำคืน มีเฉพาะการส่องสัตว์เท่านั้น

4. ที่พักในอุทยานแห่งชาติยังไม่มีคุณภาพดีเท่าที่ควรและมีจำนวนจำกัด

5. สาธารณูปโภคบนอุทยานแห่งชาติ เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ยังไม่สะดวกเท่าที่ควร

“เกี่ยวกับสาธารณูปโภคบนอุทยานเขาใหญ่เท่าที่ดูร้านอาหารคิดว่ายังมีไม่เพียงพอ แต่สำหรับห้องน้ำคิดว่ามีเพียงพอถ้าเปรียบเทียบกับเมื่อก่อน เปลี่ยนแปลงไปนะคือเมื่อก่อนขึ้นมาบริเวณที่ทานข้าวจะอยู่อีกที่หนึ่งแต่ก็เป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นจัดได้เป็นสัดส่วนอย่างน้อยต้องทำให้คนพิการสามารถเดินทางมาท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกไม่ใช่จำกัดเฉพาะคนปกติทั่วไป”

6. “จากปริมาณน้ำที่น้อยลงก็จะทำให้ป่าไม่มันก็แห้งลงไปด้วยเพราะไม่มีอะไรที่จะดูดซึมซับน้ำไว้เปรียบเทียบกับตอนนี้กับเมื่อ 20 ปีก่อนตอนนั้นขึ้นมาที่อุทยานเขาใหญ่อากาศร้อนมากทำให้รู้สึกได้ว่าเปลี่ยนแปลงไปจากเมื่อก่อนเยอะ”

ประเด็นสิ่งแวดล้อมภายนอกของอุทยานแห่งชาติ

โอกาส (Opportunities) ของอุทยานแห่งชาติ

1. ระบบขนส่งและการเดินทางที่สะดวกทำให้มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวมากขึ้น

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ที่ได้รับความนิยมมากขึ้นทำให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่นี้มากขึ้น
3. การพัฒนาบริเวณนอกอุทยานแห่งชาติให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและสร้างรายได้ให้กับชุมชน เช่น สวนเกษตรต่างๆ ช่วยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติมากขึ้น
4. การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ เช่น การฝึกอบรมการประชุม/สัมมนา การศึกษาดูงานด้านการท่องเที่ยว การออกค่ายเยาวชน เป็นต้น ทำให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติมากขึ้น
 “ปกตินักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมาเพื่อเที่ยวชมบรรยากาศของธรรมชาติมากกว่าเพื่อการเรียนรู้”
5. การท่องเที่ยวที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรการแปรรูปสินค้าเกษตร เช่น ข้าวโพด องุ่น มะม่วง เป็นต้น ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวอุทยานแห่งชาติมากขึ้น
6. การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกโลกทำให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้น
 “เกี่ยวกับการที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้เป็นมรดกโลกก็พอจะทราบแต่นอกจากที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่แล้วก็ยังไม่มีโอกาสที่จะไปท่องเที่ยวอุทยานแห่งอื่นที่อยู่ในพื้นที่เลย”
 “การที่อุทยานเขาใหญ่เป็นมรดกโลกก็ทราบดีถ้าจะรักษาพื้นที่ให้คงความเป็นมรดกโลกจะต้องมีกฎหมายเข้ามาบังคับไม่เช่นนั้นก็จะมีความเสี่ยงที่จะมีปัญหาตามมาซึ่งการดูแลในเรื่องนี้ทำได้ยากขนาดส่วนอุทยานเองยังบอกว่าดูแลไม่ได้คือพอตั้งเป็นมรดกโลกก็เอากฎหมายมาช่วยได้ในส่วนหนึ่งแต่ปัญหาไม่หมดไปข้อดีของการเป็นมรดกโลกคือการที่นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวที่อุทยาน”

อุปสรรค (Threats) ของอุทยานแห่งชาติ

1. กลุ่มนักท่องเที่ยวมีขอบเขตจำกัดเฉพาะกลุ่มที่ชอบการท่องเที่ยวผจญภัยและต้องการสัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิดเท่านั้น
2. ปัญหาเสียงรบกวนจากการแข่งขันมอเตอร์ไซด์ขึ้นอุทยานที่มีต่อสัตว์และนักท่องเที่ยวส่งผลให้ปริมาณนักท่องเที่ยว
3. อันตรายนจากน้ำป่าในฤดูฝน
4. การบุกรุกและการล่าสัตว์บริเวณเขตติดต่อกับอุทยานแห่งชาติมีอยู่บ้าง อาจทำให้นักท่องเที่ยวที่เดินป่าได้รับอันตราย
5. แหล่งท่องเที่ยวอื่นมีศักยภาพมากกว่า เช่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทำให้นักท่องเที่ยวเลือกมาเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติที่อุทยานแห่งชาติน้อยลง

2. ผลการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุทยานแห่งชาติทับลาน

1. ประเด็นปัญหาด้านเศรษฐกิจ (Economic) อุทยานแห่งชาติทับลาน
 - 1.1 รายได้จากการท่องเที่ยว

(1) การท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติทับลานก่อให้เกิดรายได้คือ

“อุทยานแห่งชาติทับลานที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวคิดว่าน่าจะเป็น เพราะมีหลายภาคส่วนร่วมกันทำงานและทำอย่างจริงจัง”

“รายได้มาจากหลายทางทั้งทางด้านการเกษตร การท่องเที่ยวแต่ทางด้านการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่ใช่คนในชุมชน ส่วนมากจะเป็นพวกนายทุนคนในชุมชนก็จะยึดอาชีพการเกษตรกับการเข้าไปทำงานในโรงงานแถบบริเวณใกล้ๆ”

“รายได้ของอุทยานส่วนมากมาจากค่าธรรมเนียมเราก็จะเก็บเอาไปบำรุงพื้นที่”

“ชุมชนภายนอกจะมีรายได้จากการขายสินค้า จากร้านค้ารายทางและร้านสวัสดิการจะมีรายได้เป็นส่วนน้อย”

“รายได้มันมีน้อยไม่เพียงพอเพราะว่าแหล่งท่องเที่ยวของเรามีศักยภาพที่จำกัดในเรื่องของฤดูกาลท่องเที่ยว คือ อยู่ในช่วงฤดูหนาวพอหลังจากนั้นก็ไม่มีส่วนการท่องเที่ยวอีก เชื้อนคนจะชอบเที่ยวในหน้าแล้งแต่รายได้จะน้อยกว่า”

(2) แนวโน้มของรายได้จากการท่องเที่ยวในอนาคต

“สำหรับอุทยานมีส่วนในการรองรับนักท่องเที่ยวอยู่แล้วแต่ในเรื่องจะทำให้คนมามากก็ขึ้นอยู่กับนโยบายเช่นกันเพราะว่าถ้าให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์หรือจุดประกายการท่องเที่ยวก็ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ทางการเมืองด้วย”

“ความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ก็มีส่วนในการดึงดูดนักท่องเที่ยวเพราะป่ามีอยู่แค่ทับลานกับเขาใหญ่นั้น”

“ตอนนี้กระแสการท่องเที่ยวเข้ามาเยอะอย่างวังน้ำเขียวหรือว่าทับลานเดี๋ยวอีกสักพักก็ซบเซาเพราะมันเป็นการท่องเที่ยวที่ขาดการบริหารจัดการที่ดี”

“จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงมากคงจะเป็นเพราะรีสอร์ทเพิ่มขึ้นเยอะผู้ที่เข้ามาพักในอุทยานก็จะน้อยลงเพราะของเขาสะดวกสบายกว่าของทางอุทยานเพราะของทางอุทยานไม่มีอะไรเลย”

(3) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อรายได้จากการท่องเที่ยว

“ผลกระทบจากธรรมชาติก็เป็นส่วนหนึ่งแต่ก็ขึ้นอยู่กับฤดูกาลน่าจะเป็นปัจจัยด้านเศรษฐกิจของประเทศความไม่สงบในประเทศหรือธรรมชาติเกี่ยวกับน้ำท่วมทำให้คนมาเที่ยวน้อย”

“การมีแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่อยู่ใกล้เคียงก็ขึ้นอยู่กับนักท่องเที่ยวว่าเขาชอบแบบไหนชอบความสบายหรือชอบธรรมชาติ”

1.2 การมีส่วนร่วม/ความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

“การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยปราจีนบุรี และนครราชสีมา ก็ให้ความร่วมมือ”

“มีทุกๆส่วนก็ต้องยอมรับว่าส่วนหนึ่งก็ยังมีกลไกของรัฐและก็ของอำเภอ จังหวัด ส่วนที่ผลักดันได้หน่อยก็คือภาคเอกชนจะมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มอนุรักษ์ต่างๆและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวซึ่งมีทั้งภาครัฐกับภาคเอกชนช่วยกันแม้แนวทางจะแตกต่างกันแต่ก็มีนโยบายอันเดียวกัน”

“แนวโน้มการท่องเที่ยวควรเพิ่มชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม”

“มีความร่วมมือจะมีทั้งรีสอร์ทและทัวร์ต่างๆซึ่งเขาก็จะมาจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในอุทยานเสร็จแล้วก็จะพากันไปเที่ยวต่อที่วังน้ำเขียว”

“มีปัจจัยจำกัดเรื่องฤดูกาลแต่ตอนนี้ก็จะมีในส่วนของ ชมรม. ที่จัดทัวร์เที่ยว 9 วัตถุประสงค์ในวันส่วนของอุทยานทับลานก็จะเข้ามาทุกวันอาทิตย์”

2. ประเด็นปัญหาด้านสังคม-วัฒนธรรม (Social-culture)

2.1 การลงโทษ (Punishment)

(1) บทลงโทษที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม

“ในเรื่องของการบุกรุกกฎหมายกำหนดบทลงโทษไว้หนักถึงจำคุกแต่ต้องเข้าใจว่าก่อนที่จะศาลจะมีคำสั่งเด็ดขาดหรือลงโทษก็ต้องขึ้นอยู่กับกรกระทำผิดนั้น”

“บทลงโทษคิดว่าน่าจะเหมาะสมแล้วแต่ในด้านการบังคับใช้ยังไม่ดีเท่าไร”

“นักท่องเที่ยวที่ไม่ปฏิบัติตามกฎก็มีบ้างเราตักเตือนแล้วไม่ฟังแต่ก็เป็นส่วนน้อยมาก”

“การห้ามนักท่องเที่ยวนำแอลกอฮอล์เข้ามาในพื้นที่อุทยานก็ดีต่อเจ้าหน้าที่ในแง่ของการปฏิบัติงานคือสามารถปฏิบัติงานได้ง่ายขึ้นและไม่ได้มีผลกระทบต่อจำนวนนักท่องเที่ยวเพราะส่วนมากนักท่องเที่ยวจะมาแบบไปกลับเพื่อชมทัศนียภาพมาทำกิจกรรมแล้วก็กลับไปก็คนที่มาพักจะเป็นกลุ่มที่น้อยกว่า”

(2) การบังคับใช้บทลงโทษสำหรับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามในด้านสิ่งแวดล้อม

“เจ้าหน้าที่ก็ทำตามหน้าที่อยู่แล้ว”

2.2 แรงจูงใจที่ทำให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

“ก็ใช้การประชาสัมพันธ์ ฝึกอบรมความรู้ทางกฎหมายให้ประชาชนได้รับรู้ เบื้องต้นเฉลี่ยแล้วก็ประมาณเดือนละครั้งในส่วนโรงเรียนก็ด้วยการสร้างจิตสำนึกตั้งแต่เยาวชนเลย”

“ก็ต้องให้เขารู้ประโยชน์ที่เขาได้รับจากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมด้วยก็จะทำให้เขารักษาและหวงแหนขึ้นมาเอง”

“จะมีกิจกรรมเกี่ยวกับการปลูกป่า”

2.3 ความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายในท้องถิ่น

(1) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายในท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

“จะมีกิจกรรมตามฤดูกาล เช่น กิจกรรมปลูกป่าก็จะมีในฤดูฝน กิจกรรมหน้าแล้งก็ร่วมกันป้องกันไฟป่า ทำแนวกันไฟ หน้าหนาวก็อาจพัฒนาเก็บขยะในบริเวณที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว”

“ความร่วมมือด้านการอนุรักษ์อย่างเช่นโครงการคืนลานสู่ป่าเราก็จะดึงประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมก็จะมีชาวบ้านส่วนราชการต่างๆ เข้ามา”

“ชุมชนที่อยู่โดยรอบอุทยานก็ไม่มีเข้ามาร่วมในการส่งเสริมและดูแลสิ่งแวดล้อมกับทางอุทยานเท่าไร”

“ส่วนมากก็จะเป็นบุคคลภายนอกมากันเป็นกลุ่มเพื่อมาช่วยกันปลูกป่า บำรุงส่วนที่มันขาดหายมากันเป็นกลุ่มประมาณ 50-60 คน มีโครงการสำคัญที่จะเกิดขึ้นในตำบลแห่งนี้คือการเชื่อมต่อผืนป่าเข้าด้วยกัน มรดกโลกเขาใหญ่ – ทับลาน โดยจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนถ้ามันเกิดขึ้นจริงๆมันจะมีระยะทางที่เชื่อมต่อกันอยู่ 2 กิโลเมตร ในชุมชนตรงนี้ 8 หมู่บ้าน จะอยู่เป็นไขแดงของผืนป่า และสัตว์ก็จะเดินอยู่สองข้าง 8 หมู่บ้านเราทั้งหมดเขาไม่ได้เจ้าหน้าที่รัฐทุกหน่วยงานต้องมาดูแลเขาเพราะเราต้องการให้เป็นเส้นทางแนวตะวันออก-ตะวันตก เชื่อมพม่า ไทย ลาว เวียดนาม เส้นทางในแนว R9 ประสบความสำเร็จถ้าขึ้นปล่อยปลาละเลยเขาเราต้องยอมรับว่าชุมชนตรงนี้เขาต้องทำมาหากินกับป่า ล่าสัตว์ เลี้ยงไม้ หาของป่า ในเมื่อเราไม่มีมาตรการมาดูแลให้พวกเขาเลี้ยงตัวเองได้ มันก็จะเกิดผลกระทบไปหมด สิ่งที่จะเข้ามาทดแทนได้ในส่วนตรงนี้คือการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อที่จะสร้างรายได้ให้กับชุมชนตรงนี้เขามีภูมิปัญญาพื้นบ้านก็คือการจักสานใบลานเป็นผลิตภัณฑ์เรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงคือโฮมสเตย์สร้างรายได้ให้กับชุมชนทำเรื่องของเกษตรอินทรีย์ หรือจำพวกที่เกี่ยวกับสมุนไพรพื้นบ้าน โดยชุมชนเองมีประมาณ 4-5 ศูนย์การเรียนรู้ ถ้าเรามาจัดรูปแบบให้มันเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน คนที่ผ่านไปผ่านมาเข้ามาแวะเยี่ยมชมอย่างน้อยๆ ก็จะมีรายได้กระจายเข้าสู่กลุ่มชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ก็จะเป็นพวกกลุ่มองค์กรเข้ามาจัดตั้งและหน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยอย่างเช่น ศูนย์เทคโนโลยีพลังงานทางเลือก ทำบ่อเลี้ยงปลาเอง ใช้พลังงานโซลาร์เซลล์เอง ทำแก๊สชีวภาพเอง ทำน้ำมันสบู่ดำขึ้นมาใช้เองอันนี้ก็กลายเป็นศูนย์เรียนรู้ของชาวบ้านที่เกิดขึ้นภายในตำบลแล้วก็มีหน่วยงานพลังงานทดแทนเข้ามาสนับสนุนบ้าง หน่วยงานเกษตรบ้างถ้าหากมันก่อตัวขึ้นเป็นรูปเป็นร่าง หน่วยงานของรัฐต่างๆ ก็จะวิ่งเข้ามาหาเราเอง ในส่วนของการเรียนรู้เกี่ยวกับสมุนไพรมันก็จะประสานงานกับอนามัยและสาธารณสุข เพื่อให้เป็นศูนย์เรียนรู้สมุนไพรพื้นบ้านอุทยานจะเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนโดยเข้าไปมีส่วนร่วมที่เป็นจุดเรียนรู้และทางอุทยานก็จะเป็นศูนย์กลางที่จะทำให้เกิดเป็นเครือข่ายทางการท่องเที่ยวทางเราก็เชื่อมต่อกับทางชุมชน อย่างเช่นในสวนอุทยานไม่มีที่พัก เรามีที่พักและโฮมสเตย์ในการเชื่อมต่อ”

“ถ้าจะพูดในแง่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมก็ถือว่าชุมชนมีส่วนร่วมเพราะแหล่งการเรียนรู้แต่ละจุดก็จะเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมคือมันเกี่ยวพันกันเพราะว่าเรามีต้นทุนทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์อยู่แล้ว แม้แต่บางคณะที่เขาจะมาพัก โฮมสเตย์เขาอยากเดินป่า บริเวณน้ำตกทางชุมชนก็จะประสานกับทางอุทยานเพื่อจัดเจ้าหน้าที่นำเที่ยว”

“ในส่วนของโรงเรียนจะจัดกิจกรรมในช่วงเทศกาลงานสำคัญต่างๆ ได้ร่วมมือกับชุมชนในการปลูกป่าหรือทำอย่างอื่นส่วนของหน่วยงานที่เข้าร่วมก็จะเป็นในส่วนของผู้นำท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลและโรงเรียน”

“เรื่องของการที่จะให้ความร่วมมือในการที่จะให้การอนุรักษ์ก็จะได้รับความร่วมมืออย่างเต็มที่จากชุมชนมีกิจกรรมร่วมกันทุกปีเช่น การปลูกกล้าไม้ เป็นต้น”

(2) การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

“เขาก็มีส่วนร่วมอยู่ในระดับหนึ่ง ส่วนมากก็ให้ความร่วมมืออย่างมาปลูกต้นไม้”

“ผู้ประกอบการก็จะมีส่วนร่วมในรูปแบบการสนับสนุนน้ำหรือข้าวกล่อง”

(3) การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ในท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายนอกท้องถิ่น

“มีข้อตกลงระหว่างกรมป่าไม้กับกองทัพบกในการที่จะให้เจ้าหน้าที่มาช่วยในการดูแลป่าเพราะป่ามีเนื้อที่เยอะแต่กำลังเจ้าหน้าที่เราน้อยรวมทั้งแนวตะเข็บชายแดน”

“มีทหารออกมาร่วมลาดตระเวนในการอนุรักษ์ป่าก็มีแนวคิดร่วมกันในการทำงานด้านต่างๆ”

“หน่วยงานท้องถิ่นอื่นๆ ก็จะมีพวกหน่วยงานท้องถิ่นฝ่ายปกครองหรือภาครัฐ ส่วนมากก็จะจัดร่วมกัน”

(4) การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาคเอกชนภายนอกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

“ก็จะมีเข้ามาในเรื่องของการบริจาคอุปกรณ์คอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์สำนักงานต่างๆหรือว่าพวกอุปกรณ์เดินป่าแล้วก็มีพวกมูลนิธิเข้ามาอบรมเจ้าหน้าที่ให้ซึ่งงบประมาณของกรมมีให้น้อยแต่เขาก็หาซื้อมาให้เราได้ใช้งานอย่างของมูลนิธิฟรีแลนด์ (เป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสำรวจทรัพยากร จะเกี่ยวข้องในเรื่องของการอนุรักษ์สัตว์ป่า) เขาก็จะมาอบรมเจ้าหน้าที่ให้เราในส่วนของการใช้ การลาดตระเวนการเก็บข้อมูลว่าทำอะไรก็จะมีพวก GPS หรือพวกกล้องถ่ายรูปที่พวกเราจำเป็นต้องใช้อย่างเช่นพวกอุปกรณ์เดินป่าที่จำเป็นต้องใช้เขาก็จะมาช่วยสนับสนุน หน่วยงานที่บริจาคคอมพิวเตอร์ก็มีของชำรุดแล้วก็มีมารวมกลุ่มกันมาบริจาคเหมือนเป็นกองคาราวานมาก็มีหลายๆ กลุ่มเป็นพวกวิทยุสมัครเล่นก็มีหลายกลุ่มที่สังเกตเห็นความสำคัญตรงนี้”

3. ประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม (environmental)

3.1 ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม

3.1.1 ปัญหาด้านป่าไม้

(1) ความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้

“ในส่วนของทับลานยังมีความอุดมสมบูรณ์อยู่ค่อนข้างเยอะเป็นที่อื่นรถก็จะเข้าผ่านเข้าไปได้มีความเสื่อมโทรมค่อนข้างมากเท่าที่เห็น”

(2) การตัดไม้ทำลายป่า

“มีน้อยมากเพราะตอนนี้เราใช้ระบบการลาดตระเวนที่ชัดเจน”

“การลักลอบหาของป่าก็น้อยลงพื้นที่ป่าของทับลานมีขนาดใหญ่”

“ในด้านของการตัดไม้ทำลายป่าทับลานไม่ค่อยได้ยินปัญหาตรงนี้ เพราะว่าไม่ค่อยมีต้นไม้ใหญ่มากแต่ด้านนครบุรีน่าจะมีปัญหาเพราะมีต้นไม้ใหญ่เยอะ”

(3) ความเสื่อมโทรมของสภาพป่าไม้

“คือตอนนี้ไม่ค่อยมี”

(4) ความหลากหลายของพันธุ์พืช

“พืชที่โดดเด่นคือต้นลาน เราจะมีสองมาตรการคือมาตรการที่รักษาของเดิมไว้ให้ดีที่สุดมาตรการที่สองคือมีการขยายก็คือเก็บเมล็ดมาเพาะแล้วก็นำไปปลูกคือพอหลานมันออกลูกแล้วก็จะตายเก็บเมล็ดลานมาเพาะเพื่อให้มันขยายพันธุ์”

มีป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก 4 ประเภท คือ ป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ ป่าดิบชื้น และป่าดิบแล้ง ป่าถูกทำลายน้อยทำให้ระบบนิเวศมีความสมดุล

3.1.2 ปัญหาด้านสัตว์ป่า

(1) การล่าสัตว์ป่า

“การลักลอบล่าสัตว์ก็ยังมีแต่น้อย ปัญหาเรื่องการหาของป่าก็ยังมีอยู่เช่นกัน แต่น้อยลงกว่าเดิม”

(2) ความเป็นอยู่ของสัตว์ป่า

“การเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าจะเป็นอีกหน่วยหนึ่งซึ่งมีการเพาะพันธุ์สัตว์ขึ้น และมีการปล่อยสัตว์ป่าคืนสู่ป่า”

“สำหรับแหล่งอาหารของสัตว์ก็คิดว่าเพียงพอนะ อย่างกรณีข้างก็มีอยู่ชุกชุมหลายฝูง เราก็ได้ปลูกกล้วยป่าเพิ่มเข้าไป”

(3) ความหลากหลายของพันธุ์สัตว์

“จะมีเสือโคร่งเพิ่มมากขึ้นจากการส่งกลิ้งของฟรีแลนด์มันก็จะส่งผลดีให้รู้ว่าป่ายังคงค่อนข้างที่จะอุดมสมบูรณ์ก็ถือว่าความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์ป่ายังดีอยู่ถ้าเทียบกับที่อื่นในหลายๆ ที่ในส่วนของทับลานเองจะพบเสือค่อนข้างเยอะ”

“มีสัตว์ป่าอุดมสมบูรณ์โดยเฉพาะบริเวณป่าลานจะเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าที่สามารถปรับตัวได้ดีในสภาพแวดล้อมที่แตกต่าง เช่น กะรอก หนู กระต่ายป่า พังพอน เก้ง กวาง เขี้ยวขาว นกคุ้มอกลาย กิ้งก่าหัวแดง ตุ๊กแกบ้าน กิ้งก่าหางยาว อึ่งอ่างบ้าน คางคก เป็นต้น”

3.1.3 ปัญหาด้านแหล่งน้ำ

(1) ความอุดมสมบูรณ์ของต้นน้ำและแหล่งน้ำ

“ปัญหาการทำลายแหล่งต้นน้ำไม่มียังมีความสมบูรณ์อยู่ ไม่มีปัญหาใดๆ เกิดขึ้น”

“หากปีไหนที่ฝนตกชุกก็จะมีปัญหาเรื่องแหล่งน้ำ เพราะเรามีแหล่งรองรับน้ำที่เพียงพอ”

“เส้นทางน้ำจะไหลผ่านอุทยานยังไม่เห็นผลเสียชัดเจนที่เห็นชัดก็คือตะกอนในบริเวณน้ำตกเนื่องจากน้ำที่ไหลมาจะต้องผ่านหมู่บ้านมาก่อนเลยทำให้บริเวณน้ำตกไม่ค่อยน่าสนใจหรือน้ำเทียวเท่าไร”

(2) ความสะอาดของแหล่งน้ำ

“คือถ้าอยู่ในเขตต้นน้ำ น้ำก็จะดี เพราะว่าเราไม่มีชุมชนอยู่บนต้นน้ำ”

3.1.4 ปัญหาด้านการหาของป่า

(1) ของป่าที่ถูกนำออกมาจากป่า จะเป็นพวกหวาย กล้วยไม้ป่าและยอด
ลาน แต่ก็ส่วนน้อย

3.2 ด้านผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม

3.2.1 ปัญหาด้านชีวภาพ

(1) แหล่งหากินของสัตว์ป่า

“มีปัญหาเรื่องสัตว์ป่าออกมาหาอาหารข้างนอกบ้างแต่ก็ถือว่าน้อยกว่าปี
ที่ผ่านมา ปีไหนที่ฝนชุกก็ทำให้อาหารสมบูรณ์สัตว์ป่าก็ไม่ต้องออกมากินในพื้นที่รอบนอก
อุทยาน”

(2) ปัญหาไฟไหม้ป่า

“การเกิดไฟป่าก็มีบ่อยนะเพราะว่าติดกับที่ทำกินของชาวบ้านและก็ทำให้
ควบคุมยากเวลาจะทำลายวัชพืชก็มีการเผาทำลาย”

“ความอุดมสมบูรณ์ของถนนซ้ายขวาของอุทยาน แต่ก็มีบางจุดที่ถูกไฟ
ไหม้บริเวณไหล่ทาง”

“ไฟไหม้ป่าอาจจะเกิดจากคนที่เข้ามาท่องเที่ยวแล้วทิ้งก้นบุหรี่ลงไปข้าง
ทางหรืออาจจะเกิดจากคนเจตนาที่จะเผาก็ได้”

“ไฟไหม้ป่ายังมีอยู่แต่ส่วนน้อยเพราะว่าทาง องค์การบริหารส่วนตำบล
เขาก็ได้เข้ามามีมือกับเราไฟป่าที่เกิดตามธรรมชาติไม่ค่อยเกิดส่วนมากจะเกิดจากฝีมือของ
มนุษย์พอจุดไฟเผาที่นาไฟก็จะลุกลาม”

(4) ปัญหาน้ำป่า

“น้ำท่วมในเขตอุทยานไม่มีครับแต่จะไปท่วมในพื้นที่อยู่อาศัยและเขตทำ
กินของชาวบ้านเพราะในเขตอุทยานไม่ได้มีการตัดไม้ถางป่าสักเท่าไรเลยไม่มีปัญหาน้ำท่วม”

“ช่วงที่ผ่านมาก็มีนะเพราะว่าต้นน้ำของเราเยอะ ฝนตกเยอะๆทำให้
ปริมาณน้ำที่มันมากอยู่แล้วพอพื้นที่ป่ามันรับไม่ได้น้ำก็ไหลลงด้านล่างแต่ปัญหานี้เกิดไม่บ่อย”

3.2.2 ปัญหาด้านขยะมูลฝอย

(1) ปริมาณขยะมูลฝอย

“เมื่อมีคนมามันก็จะมีปัญหาเรื่องขยะตอนนี้ก็จะถึงที่เราจัดการในการ
แยกขยะตั้งอยู่หน้าอุทยาน เราพยายามลดปริมาณขยะโดยการคัดแยก และจะแนะนำให้คนที่มา
เที่ยวเก็บกลับไปด้วย”

(2) การกำจัดขยะมูลฝอย

“ส่วนใหญ่ก็จะขอความร่วมมือจากนักท่องเที่ยวในการเก็บขยะมากกว่า
การรณรงค์”

“ทางด้านองค์การบริหารส่วนตำบลเขาก็มาช่วยในเรื่องของการเก็บขยะ”
“เราก็จะเก็บโดยเจ้าหน้าที่ก็จะแยกเพื่อจะเอาไปขายก็เป็นรายได้ของเขา
ส่วนหนึ่งในส่วนของตำบลจะจัดการกันเอง”

(3) ผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวและชุมชน

“ส่วนใหญ่จะมาจากนักท่องเที่ยว ชุมชน เขาสามารถจัดการกันเอง”
“ขยะตอนนี้ยังไม่กระทบแต่ในอนาคตท้องถิ่นหรือเทศบาลไม่มีการ
ควบคุม ก็จะมีผลกระทบได้”

3.2.3 ปัญหาด้านมลภาวะทางเสียง

“ไม่มีปัญหาตรงจุดนี้”
“เกี่ยวกับการใช้เสียงเราจะมีเจ้าหน้าที่ให้การควบคุมและคอยแจ้งเตือน
กันส่วนมากถ้าเสียงดังเกินไปเจ้าหน้าที่ก็จะเข้าไปเตือนแล้วกลางคืนก็ให้แค่สีทึม”

3.2.4 ปัญหาด้านมลภาวะทางอากาศ

“ไม่มีผลกระทบอะไรเพราะเราไม่ให้นักท่องเที่ยวทำกิจกรรมอะไรที่เลย
เกิดขึ้นไปอย่างถ้าจะก่อไฟอะไรก็ต้องขออนุญาตก่อนเราจะมีป้ายติดไว้เพราะเราเคยทำ
ประชาสัมพันธ์แจกไปปรากฏว่าทั้งในท้องถิ่นอะไรบ้างเสียตายตอนหลังเราก็เลยทำป้ายบอกไว้”

“จะมีปัญหาเกี่ยวกับการเผาวัชพืชหรือเผาตอซัง”

อุทยานแห่งชาติทับลานได้รับการจัดอันดับว่าเป็นแหล่งที่มีอากาศ
บริสุทธิ์เป็นอันดับ 7 ของโลกทำให้มีนักท่องเที่ยวสนใจมาเที่ยว มีการพัฒนาให้แหล่งท่องเที่ยวเชิง
เกษตรและวัฒนธรรม

3.2.5 ปัญหาการประกอบอาชีพของชุมชน เช่น การปลูกยูคาลิปตัส

“แถวนี้การปลูกยูคาลิปตัสไม่มากเท่าไรแต่ที่มีผลคือการเผาพืชหลังจาก
เก็บเกี่ยวแล้วและก็มีปัญหาเรื่องสารเคมีที่ปนเปื้อนลงสู่แหล่งน้ำการทำการเกษตรของชุมชนก็มี
ผลกระทบเหมือนกันมีปัญหากเกี่ยวกับดินตะกอนในแม่น้ำเรื่องของสารเคมี”

3.3 ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของมนุษย์

3.3.1 การอนุรักษ์พื้นที่ป่าของชาวบ้านซึ่งเคยทำกินมาก่อนประกาศเป็นมรดก โลก (เช่นการถางป่า/การเผาป่าเพื่อเป็นที่ทำกิน)

“มีแต่น้อย”

“เรื่องการบุกรุกพื้นที่ทำกินก็ยังมีบ้างแต่ก็ยังไม่ถือว่าเป็นปัญหาที่ใหญ่
สามารถที่จะดูแลได้ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ท้าทายเท่าไร”

3.3.2 การบุกรุกพื้นที่ป่าโดยเอกชนและผู้มีอิทธิพล

“เปรียบเทียบอุทยานทั้ง 5 แห่งเรื่องการบุกรุกพื้นที่หนักสุดก็คงจะเป็นที่
ทับลาน แต่ในส่วนของทับลานมันจะมีปัญหาโดยรอบตลอดแนว มีการปลูกสร้างที่ถาวรเพิ่มเข้าไป
เยอะมาก ทับลานยังไม่มี ความชัดเจนของพื้นที่หรือของแนวเขตว่าแค่ไหนกันแน่”

“ด้านการบุกรุกพื้นที่ของผู้มีอิทธิพลก็มีบ้างแต่ก็ไม่ได้เป็นปัญหาจะมี
ปัญหาก็คือพวกรายย่อยมากกว่า”

3.3.3 การขายกรรมสิทธิ์ในที่ดินให้เอกชนเพื่อนำไปสร้างเป็นรีสอร์ท

“เกี่ยวกับการขายที่ดินทำกินให้กับนายทุนส่วนใหญ่ก็ซื้อขายกันในเขต
สปก. นอกเขตอุทยานตอนนี้เหมือนกับเป็นการซื้อขายสิทธิ์กันระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย”

3.3.4 กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม

“เราไม่เคยส่งเสริมให้คนมาเที่ยวทับลานเยอะมีการควบคุมเราให้แค่ 500
คน เราไม่เน้นปริมาณ แต่เราเน้นคุณภาพการเข้ามาตรวจการในการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวเป็นหลักก็ช่วยส่งผลไปยังจุดท่องเที่ยวจุดอื่นด้วย”

“บริเวณที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นแค่ลานที่เขามาพักเฉยๆไม่ได้เข้ามา
ทำลายอะไรเขามาอยู่ก็แค่กางเต็นท์มาพักผ่อนแล้วก็กลับสรุปว่าผลเสียตรงนี้มีต่อสิ่งแวดล้อมมี
น้อยมาก”

4. ประเด็นปัญหาด้านการบริหารจัดการ (Management)

4.1 กฎหมายควบคุมเรื่องสิ่งปลูกสร้าง

“ในส่วนอุทยานเราไม่ให้ปลูกสร้างอยู่แล้วคือไม่ใช่การบุกรุกใหม่แต่ถ้าเป็นย่าน
ชุมชนก็เป็นสิทธิของประชาชนอย่างรีสอร์ทภายในอุทยานเราไม่ให้ทำ”

“ก็มีกฎหมายเข้ามารองรับในการควบคุมการก่อสร้างอาคาร”

4.2 เจ้าหน้าที่ของรัฐบางรายใช้อำนาจในทางมิชอบ

“ไม่มีครับ เพราะเรามีมาตรการตรวจสอบการปฏิบัติงาน ชุดตระเวนเราไปเรามี
ทั้งภาคพื้นดินและทางอากาศคอยบินตรวจสอบสภาพป่า เลยไม่ค่อยมีปัญหา”

4.3 การจัดการปัญหาความขัดแย้งเรื่องสิทธิการครอบครองพื้นที่

“ก็มีปัญหามตรงไหนที่ชาวบ้านเขาอยู่มาก่อนเรามีการตรวจสอบพิสูจน์กันไปว่าใครอยู่ก่อนอยู่หลังตามกระบวนการของทางราชการถ้าเขาอยู่ก่อนเราก็ต้องกันเขตให้ชาวบ้านเขาอยู่แต่ห้ามขยายพื้นที่ออกมาก็ตกลงกันแต่ถ้าไปบุกรุกพื้นที่ป่าใหม่เพื่อเรียกร้องกันก็คงไม่ได้”

“ปัญหาเรื่องพื้นที่ทับซ้อนเรื่องแนวเขตเป็นปัญหาใหญ่ที่สุดแนวทางการแก้ปัญหาอาจจะต้องทำพื้นที่แนวเขตใหม่เพื่อยอมให้ประชาชนเข้ามาทำเป็นพื้นที่ทำกินแต่จะต้องทำในรูปของเอกสารสิทธิ์ที่ไม่สามารถเปลี่ยนมือได้อนุญาตให้ทำแต่การเกษตรแต่ก็คืออนุญาตให้เขาสามารถทำกินได้เหมือนลักษณะเดิมแต่ต้องควบคุมการก่อสร้างเข้ามาให้ชัดเจนและต้องทำให้จริงจังมากกว่านี้”

การสัมภาษณ์หัวหน้าอุทยานในเรื่องการบริหารจัดการผืนป่ามรดกโลก หน่วยงานได้มีการดำเนินการอย่างไรในประเด็นต่อไปนี้

1. การเป็นมรดกโลกจะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ขององค์การยูเนสโก ซึ่งผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่องค์กรยูเนสโก พิจารณาความเป็นมรดกโลกจากเกณฑ์ข้อที่ 10 คือเป็นถิ่นอาศัยทางธรรมชาติที่สำคัญต่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงสิ่งมีชีวิตที่ใกล้สูญพันธุ์ ซึ่งมีคุณค่าทางวิทยาศาสตร์และการอนุรักษ์ในระดับสากล

“อุทยานแห่งชาติทับลานหลังจากได้รับการประกาศเป็นมรดกโลกเปลี่ยนแปลงไปเยอะมากเมื่อก่อนคนไม่ได้รู้จักเท่าไรก็ทำให้นักวิจัยเข้ามาเยอะมากบางข้อมูลเราไม่เคยรู้ อย่างเช่นข้อมูลสัตว์ป่า หรือข้อมูลพันธุ์พืชต่างๆ ก็ทำให้รับรู้มากขึ้นส่วนชาวบ้านก็จะได้รับผลประโยชน์ได้จากจัดการท่องเที่ยวมรดกโลกทำให้ทุกคนหันมาสนใจค่อนข้างเยอะ”

2. การบริหารจัดการผืนป่าตามแนวทางที่ยูเนสโกได้เสนอข้อเสนอแนะไว้หลังจากลงทะเบียนเป็นมรดกโลกแล้ว 7 ประการ

“การจัดการอุทยานแห่งชาติ จุดประสงค์หลักของเราจะมี 3 ประเด็น ประเด็นแรกคือในเรื่องของการอนุรักษ์ ประเด็นที่สองคืองานวิชาการ ประเด็นที่สามจะเป็นในเรื่องของการท่องเที่ยว ทั้งสามประเด็นสามารถบูรณาการร่วมกันได้ แต่อุทยานแห่งชาติทับลานเรามีเนื้อที่ทั้งหมด 1,400,000 ไร่ (2,240 ตารางกิโลเมตร) ถ้าถามว่ามีความผูกพันเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจอย่างไรบ้างผมต้องเรียนอย่างนี้ว่ารอบผืนป่าอุทยานมีชุมชนอยู่รอบๆและเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์หรือส่วนได้ส่วนเสียกับทรัพยากรป่าไม้โดยไม่ต้องทำลายป่าเพราะฉะนั้นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่เขาได้ประโยชน์จากส่วนนี้ก็คือการท่องเที่ยวตรงนี้จะเห็นได้ว่าตั้งแต่อำเภอนาดี วังน้ำเขียว เป็นจุดแข็งจุดขายของจังหวัดปราจีนบุรีที่มีอากาศดีและจังหวัดนครราชสีมาคนก็จะมาเที่ยวเมื่อมีคนมาเที่ยวส่วนหนึ่งก็จะมาเที่ยวในอุทยานเปรียบเสมือนอุทยานเป็นแม่เหล็กที่ดึงดูดเอานักท่องเที่ยวเข้า

มาเมื่อมาเที่ยวแล้วเขาก็จะออกไปพักข้างนอกชาวบ้านก็จะมีโฮมสเตย์หรือบางแห่งก็จะมีเป็นรีสอร์ท หรือบางแห่งก็จะเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหรือบางแห่งก็เป็นสวนดอกไม้ เป็นต้น ก็สามารถเชื่อมโยงในเรื่องของการท่องเที่ยวได้ ถ้าเราดูให้ดีจากในอดีตเมื่อ 10 ปีที่แล้วชาวบ้านเราตกงานเยอะแต่ ณ วันนี้เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาทำให้ประชาชนมีงานทำไม่ว่าจะเป็นคนงานหรือพนักงานเกิดการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับชุมชนในท้องถิ่นปัญหาต่างๆ ที่จะทำให้เขาไปเข้าป่าตัดไม้ หรือล่าสัตว์ก็จะลดลง”

“สิ่งที่อาจจะต้องเพิ่มก็คือการสนับสนุนบุคลากรและงบประมาณเพราะส่วนที่มียังไม่เต็มที่”

ซึ่งประเด็นด้านการบริหารจัดการ 7 ประการ มีดังนี้

2.1 ให้มีการจัดระบบการจัดการผืนป่าทั้งหมดแบบ บูรณาการไม่ใช่แยกจัดแบบต่างคนต่างดูแลเหมือนเช่นที่ผ่านมา

“คือตอนนี้จะเป็นท้องถิ่นที่ดีหรือการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยก็ดีก็มีการประสานงานกันมีการจัดอบรมมัคคุเทศก์บ้างอบรมไกด์บ้างซึ่งตรงนี้เราได้มีการทำกันอยู่”

“อุทยานแห่งชาติทับลานเราปฏิเสธคนมาเที่ยวไม่ได้คือรู้กับไม่รู้คนรู้จะเข้าใจรายละเอียดการปฏิบัติอย่างดี บางครั้งก็ทำให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่โดยไม่ได้ตั้งใจก็อาจจะทำให้ปัญหาบานปลายได้เพราะฉะนั้นตรงนี้คือเราสามารถที่จะมีมาตรการอย่างที่บอกไว้แล้วว่าเป็นการประชาสัมพันธ์หากไม่เชื่อก็ต้องปราบปรามด้านสุดท้ายคือส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมว่าหากคุณมาแล้วทิ้งขยะพลาสติกไว้หากสัตว์ป่ากินเข้าไปก็จะเป็นอันตราย คือให้เขาทราบว่าปัญหาต่างๆที่เขาเข้ามาควรจะทำอย่างไร ไม่เช่นนั้นก็จะทำให้สถานที่ท่องเที่ยวเสื่อมโทรมถ้าถามว่าตอนนี้สกปรกใหม่ก็มีอยู่ในเกณฑ์น้อยแต่หากวันหนึ่งในวันข้างหน้าหากเป็นการควบคุมระยะยาวก็อาจส่งผลกระทบต่อพื้นที่ได้โดยเฉพาะในเรื่องขยะที่มมพุดถึงทางเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลก็เข้ามาบูรณาการด้วยกันต้องสอนให้นักท่องเที่ยวรู้ว่าหากนำขยะมาแล้วต้องมีการจัดการอย่างไรจะทิ้งไว้ในอุทยานก็ไม่ได้ต่อไปหากเข้ามาก็ต้องนำขยะออกไปด้วย”

“สำหรับจำนวนนักท่องเที่ยวคุมแค่ตรงนี้พอจุดละ 500 คน ก็เพียงพอแล้วคือถ้ามากกว่านี้มันก็ไม่ไหวเราต้องดูสาธารณสุขพื้นฐานของเราด้วยเรามีการแบ่งโซนสำหรับนักท่องเที่ยวตรงนั้นการท่องเที่ยวเราก็พยายามเน้นไปเข้าเย็นกลับไม่ค่อยให้พักส่วนมากจะเข้าไปพัก โฮมสเตย์หรือให้ไปพักกับชาวบ้านเขาจะได้มีรายได้เขาจะได้รักและหวงแหนอุทยานหวังแค่รายได้ตรงนี้พอสำหรับอุทยานอีก 4 แห่งก็คงคล้ายๆ กันเพราะเป็นนโยบายของกรมอุทยาน”

2.2 รัฐบาลต้องสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรบุคคล เพื่อการบริหารจัดการผืนป่าอย่างเต็มที่

“เราจะนำงบประมาณมาใช้ใน 3 ประเด็น คือป้องกัน อนุรักษ์ และ วิชาการวิจัยและการท่องเที่ยว”

“แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานมีเยอะแต่งบประมาณที่จะนำมาพัฒนามี น้อยการเปิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่ก็มีอยู่เรื่อยๆนะแต่เนื่องจากงบประมาณน้อยเวลาเปิดครั้งแรกๆ นักท่องเที่ยวก็ต้องเตรียมสิ่งของที่จะอำนวยความสะดวกสำหรับตัวเองมาก่อนซึ่งคนที่อยากจะมา สัมผัสกับธรรมชาติจริงๆส่วนนี้จะน้อยคนที่จะมาเที่ยวในแหล่งที่ยังพัฒนาไม่เต็มที่ก็จะทำให้รายได้ เราน้อยลงไปด้วยและแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ที่เราเปิดส่วนใหญ่จะไม่เก็บค่าบริการแต่เหมือนจะ รองรับเพิ่มเข้าไป เพื่อให้มีคนสนใจมากขึ้น”

“อยากให้ทางหน่วยงานเข้ามาดูแลในด้านแนวเขตให้ชัดเจนกว่าเดิมเรา ทราบพื้นที่แล้วแต่ยังไม่มีการทำถนนให้รอบๆแนวเขตก็คือทำให้ชัดเจนและให้ชาวบ้านได้รับรู้ด้วย และก็อยากได้บุคลากรที่เพิ่มขึ้น เพราะกำลังคนของเรามีน้อยมากคนที่รู้เรื่องเกี่ยวกับทับลานจริงๆ ตอนนี้ก็ยังมีกันอยู่แค่ 2 คน ถ้าหากคนที่เขารู้เรื่องนี้ย้ายไปข้าราชการที่เข้ามาใหม่ก็จะแย่เพราะไม่มี ความรู้เกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติแห่งนี้ซึ่งไม่มีการเพิ่มเข้ามาใหม่เลยตอนนี้บุคลากรทั้งหมดมีแค่ 3 คน พวกยานพาหนะในการอำนวยความสะดวกก็ไม่มีการสนับสนุนเข้ามาอย่างมีโครงการเกี่ยวกับการ ฝึกอบรมมันก็มีนะแต่จะมีปัญหาด้านบุคลากรและคุณสมบัติของผู้ฝึกอบรมบุคลากรส่วนใหญ่ที่อยู่ใน อุทยานคือ ลูกจ้าง แต่ว่าลูกจ้างไม่มีสิทธิเบิกค่าเบี้ยเลี้ยงใดๆ ได้”

“พื้นที่ทั้งหมดประกอบไปด้วย 15 หน่วย 1 ที่ทำการ พนักงาน 85 คน ลูกจ้าง 120 คน”

“เมื่อมีบุคลากรเข้ามาใหม่ก็จะมีกรอบรมตามภาระงานหรือ ภาระหน้าที่ของแต่ละบุคคล”

- 2.3 ดูแลนโยบายและการปฏิบัติให้สอดคล้องสนับสนุนซึ่งกันและกัน
- 2.4 ต้องให้การส่งเสริม การสำรวจ และวิจัยสถานภาพของป่าและสัตว์ป่าอย่าง จริงจัง
- 2.5 ต้องหาหนทางเชื่อมผืนป่าต่างๆเข้าด้วยกันโดยการเชื่อมต่อกับป่าอนุรักษ์ใน กัมพูชา
- 2.6 ต้องหาทางแก้ปัญหาถนนที่ตัดแยกผืนป่าออกจากกัน โดยจะต้องศึกษาและหา มาตรการให้ผืนป่าเชื่อมต่อกันภายในปี พ.ศ 2550
- 2.7 ดำเนินกิจกรรมที่เสริมสร้างความร่วมมือจากชาวบ้านและชุมชนในการอนุรักษ์ ผืนป่าเพื่อเป็นหลักประกันในสถานภาพมรดกโลก

จุดแข็ง (Strengths) ของอุทยานแห่งชาติทับลาน

1. มีแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นสวยงามและหลากหลาย เช่น น้ำตก ภูเขา จุดชมวิว
“ข้อได้เปรียบทางการแข่งขันของอุทยานแห่งชาติทับลานมีแหล่งท่องเที่ยวจากวังน้ำเขียวเข้ามาจะมีนักท่องเที่ยวเข้ามามากมายทางการท่องเที่ยวของวังน้ำเขียวเติบโตเต็มที่แล้วตรงนี้ก็ทำให้ส่งผลต่อการท่องเที่ยวของอุทยานด้วย”
2. มีธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ทั้งป่าไม้ สัตว์ป่า และน้ำตก
3. มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่โดดเด่น เช่น ส่องสัตว์ยามค่ำคิน ดูนก เดินป่า เทียน้ำตก
4. สัตว์ป่ามีความคุ้นเคยกับคน เช่น กวาง ช้าง ลิง ที่มักปรากฏตัวให้นักท่องเที่ยวได้ชม
5. อากาศบนอุทยานดีตลอดปี
6. มีแหล่งท่องเที่ยวทางเกษตรก่อนขึ้นอุทยาน เช่น วังน้ำเขียว
7. มีที่พำนักก่อนขึ้นอุทยานแห่งชาติให้เลือกหลากหลาย
8. สะดวกในการเดินทางจากกรุงเทพฯ ไปยังอุทยานแห่งชาติ

จุดอ่อน(Weaknesses) ของอุทยานแห่งชาติทับลาน

1. ความไม่สะดวกและไม่ปลอดภัยในการเดินทางขึ้นอุทยานแห่งชาติเนื่องจากเป็นภูเขาซึ่งคดเคี้ยว
2. ความไม่ปลอดภัยจากการเดินทาง/ท่องเที่ยวและพำนักในอุทยานแห่งชาติโดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน
3. กิจกรรมยามค่ำคิน มีเฉพาะการส่องสัตว์เท่านั้น
4. ที่พักในอุทยานแห่งชาติยังไม่มีคุณภาพดีเท่าที่ควรและมีจำนวนจำกัด
5. สาธารณูปโภคบนอุทยานแห่งชาติ เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ยังไม่สะดวกเท่าที่ควร
“ในด้านสาธารณูปโภคที่หนักที่สุดบนมาเก็บตวงวันคือการบริหารเกี่ยวกับห้องน้ำที่มีไม่เพียงพอไฟฟ้าก็จะมีนโยบายใช้ได้แค่ 4 ทุ่ม ก็จะมีปิด”
“อุปสรรคในการจะเปิดแหล่งท่องเที่ยวคือเรื่องสาธารณูปโภคเป็นหลักไม่ว่าจะเป็นถนนหนทางที่จะเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว”

ประเด็นสิ่งแวดล้อมภายนอกของอุทยานแห่งชาติทับลาน

โอกาส (Opportunities) ของอุทยานแห่งชาติ

1. ระบบขนส่งและการเดินทางที่สะดวกทำให้มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวมากขึ้น

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ที่ได้รับความนิยมมากขึ้นทำให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่นี้มากขึ้น
 “จะมีน้ำตก ระยะทางไปจากอุทยานก็ประมาณ 3 กิโลเมตร แต่ยังไม่สามารถเข้าไปไม่ได้”
3. การพัฒนาบริเวณนอกอุทยานแห่งชาติให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและสร้างรายได้ให้กับชุมชน เช่น สวนเกษตรต่างๆ ช่วยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติมากขึ้น
4. การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ เช่น การฝึกอบรมการประชุม/สัมมนา การศึกษาดูงานด้านการท่องเที่ยว การออกค่ายเยาวชน เป็นต้น ทำให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติมากขึ้น
5. การท่องเที่ยวที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรการแปรรูปสินค้าเกษตร เช่น ข้าวโพด อุ่น มะม่วง เป็นต้น ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวอุทยานแห่งชาติมากขึ้น
6. การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกโลกทำให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้น

อุปสรรค (Threats) ของอุทยานแห่งชาติ

1. กลุ่มนักท่องเที่ยวมีขอบเขตจำกัดเฉพาะกลุ่มที่ชอบการท่องเที่ยวผจญภัยและต้องการสัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิดเท่านั้น
2. อันตรายจากน้ำป่าในฤดูฝนลดลง
3. การบุกรุกและการล่าสัตว์บริเวณเขตติดต่อกับอุทยานแห่งชาติมีอยู่บ้าง อาจทำให้นักท่องเที่ยวที่เดินป่าได้รับอันตราย
4. แหล่งท่องเที่ยวอื่นมีศักยภาพมากกว่า เช่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทำให้นักท่องเที่ยวเลือกมาเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติที่อุทยานแห่งนี้มีน้อยลง

3. ผลการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุทยานแห่งชาติปางสีดา

1. ประเด็นปัญหาด้านเศรษฐกิจ (Economic) อุทยานแห่งชาติปางสีดา

1.1 รายได้จากการท่องเที่ยว

“นักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติปางสีดาจะโดดเด่นในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ นักท่องเที่ยวจะมาพักค้างแรม หรือกางเต็นท์ก็จะมาแวะจับจ่ายก่อนของที่สระแก้วซื้อเข้ามาในอุทยานก่อนมาถึงอุทยานก็มีร้านค้าขายของก็จะได้รายได้อีกส่วนหนึ่ง นอกจากนี้ข้างล่างยังมีรายได้เกี่ยวกับที่พักอาจจะเป็นโฮมสเตย์เพราะที่พักของเรามีอย่างจำกัดคือ

นักท่องเที่ยวจะมาสองแบบคือแบบกางเต็นท์และแบบพักบ้านพักซึ่งมีจำนวนจำกัดเมื่อไม่มีบ้านให้พักก็ผ산ไปข้างล่างที่มีโฮมสเตย์”

“กรณีมีนักท่องเที่ยวเข้ามาชาวบ้านก็ได้มีรายได้จากตรงนี้จะได้รับรายได้จากการค้าขาย ส่วนใหญ่จะเป็นพวกอาหาร น้ำดื่ม เป็นต้น ส่วนมากหากเป็นของที่ระลึกก็จะเป็นเสื่อกับกระเป๋า โดยส่วนมากจะขายที่หน้าร้านเขาเอง ด้านบนก็จะมีของเจ้าหน้าที่บางที่ชาวบ้านก็นำมาฝากขาย เจ้าหน้าที่ก็ทำขายเองบ้าง”

“เรื่องรายได้จากค่าธรรมเนียมถ้าอยู่ใกล้ๆ บริเวณอุทยานก็สามารถขอกันได้โดยไม่ต้องเสียค่าบริการอย่างข้างล่างก็จะบอกว่าขอขึ้นไปหน่อยนะมีงานอะไรก็จะเจอกันบ่อยบางส่วนในรอบนอกเขาก็จะให้ถือว่าช่วยบำรุงในส่วนของอุทยาน”

1) แนวโน้มของรายได้จากการท่องเที่ยวในอนาคต

“ควรทำให้การท่องเที่ยวครบวงจรมากขึ้นตอนนี้ก็ได้พูดคุยกับผู้นำชุมชนบ้างก็ได้บอกวิธีการแก่เขาว่าทำอะไรจะให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวอุทยานหรือในจังหวัดสระแก้ว ชาวบ้านก็มาเที่ยวได้ชุมชนรอบแนวเขตเราก็จะมีสัตว์ป่าลงไปหากินตามแนวเขตก็ตรงนี้ชาวบ้านที่มีที่ทำกินติดแนวเขตเรานั้นท่านสามารถทำเป็นโฮมสเตย์ ทำเป็นที่พักกิจกรรมต่างๆ”

“คิดว่ารายได้น่าจะลดลงเมื่อเทียบกับเมื่อ 3-4 ปีที่ผ่านมาแล้ว”

2) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อรายได้จากการท่องเที่ยว

“รายได้ลดลงสาเหตุก็คือจำนวนนักท่องเที่ยวลดลง”

1.2 การมีส่วนร่วม/ความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

“ประเด็นปัญหา อันดับแรกก็น่าจะเป็นด้านงบประมาณ ชุมชนส่วนใหญ่ไม่มีเงินทุนแต่ถ้าเรามีเงินทุนไปให้เขาสักก้อนหนึ่งเพื่อดำเนินการทำงานเป็นกลุ่มคิดว่าน่าจะดีสำหรับเรื่องที่เขาจะมาเกรงกลัวทางอุทยานก็ทำการอบรมให้เขาเข้าใจก็ไม่น่าจะมีปัญหา”

“ความร่วมมือก็มีองค์การบริหารส่วนตำบล 3-4 แห่งที่เข้ามาช่วยก็ให้ความร่วมมือดีแต่ถ้าจะผลักดันโครงการให้สำเร็จคิดว่ามีความเป็นไปได้สูง การนำไปใช้อาจได้งบจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้างให้เขาทำโครงการไปแล้วได้งบมาแต่ตอนนี้ที่เราไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากแนวเขตของเรามันยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควรเจ้าหน้าที่ของเราที่มาวัดใหม่หลักเขตอีกอันก็ขยับไปอยู่ในที่ทำกินของชาวบ้านถ้าแนวเขตเราชัดเจนก็จะจบจะได้ช่วยกันดูแลจุดนี้จะเป็นปัญหาถ้าแนวเขตเป็นของเราเขาก็ต้องยอมรับแนวเขตเราด้วยถ้ามันเกิดปัญหานั้นเราจะทำอะไรกับมันก็ไม่สำเร็จ”

2. ประเด็นปัญหาด้านสังคม-วัฒนธรรม (Social-culture)

2.1 การลงโทษ

(1) บทลงโทษที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม

“มีจุดลงโทษอยู่แล้วคือพอจับได้ว่าไปล่าสัตว์ ได้อาวุธปืนได้ซากสัตว์เราก็จะดำเนินคดีส่งตำรวจฟ้องศาลมีโทษอยู่ตามมาตรฐานก็แล้วแต่ว่าสัตว์ที่ล่านั้นเป็นสัตว์อะไร จะมีจุดหน้าด่านซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่คอยบอกอยู่เรื่อยๆเช่นห้ามนำของมีนเมาเข้ามาแต่ถ้าเขาฝ่าฝืนเอาเข้ามา ก็ยังไม่มียุติโทษที่จะไปลงโทษเขาหรือปรับเขาเพียงแค่ออกกับเขาไว้ก่อน

(2) การบังคับใช้บทลงโทษสำหรับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามในด้านสิ่งแวดล้อม

“การจับกุมผู้กระทำความผิดก็มีแต่อุทยานของเราว่างและมีเจ้าหน้าที่น้อย แนวเขตที่รับผิดชอบก็เกือบ 10 กิโลเมตรในแต่ละหน่วยหากมีคนจ้องจะเข้ามา ก็แค่แป๊บเดียว แต่ถ้าเขารู้ว่าเจ้าหน้าที่จะเข้าเขาก็ไม่มา มันง่ายมากฉะนั้นวิธีการก็คือเราก็ต้องเดินเข้าพื้นที่บ้านเรา แล้วก็เดินออกแต่ตอนนี้เริ่มน้อยลงเนื่องจากเราได้มีการอบรมการมีส่วนร่วมนอกแนวเขตซึ่งเอาเขา มาอบรมเพราะสัตว์ป่าเป็นของเราทุกคนเราก็ต้องช่วยกันดูแลก็นำวิธีการว่าทำได้หลายอย่าง ให้มีรายได้โดยไม่ต้องไปลักลอบล่าสัตว์”

2.2 ความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายในท้องถิ่น

(1) การมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

“อยู่ในระดับเลยปานกลาง เกือบจะสูงชาวบ้านอบรมและเข้าใจ การที่จะให้ชุมชนมาเป็นพวกเดียวกันก็ต้องอยู่ที่เจ้าหน้าที่จะใช้คำพูดอย่างไรต้องให้เกียรติเขา เขาอาจจะทำไปโดยที่เขายังไม่ได้คิดเราก็ต้องเรียกมาตักเตือนแต่เป็นส่วนน้อยที่ยังมีการล่าสัตว์ส่วนใหญ่ก็จะเป็นวัยรุ่นก็จะเรียกเขาให้มาทำงานให้กลายเป็นพวกเดียวกันสาเหตุที่เขาทำส่วนใหญ่คือไม่มีงานทำไม่มีรายได้”

“ก็จะมีส่วนร่วมในการจัดอบรมองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน และกำนันเข้ามาอบรมร่วมกันคือให้ทางเราเป็นวิทยากรทางด้านเขาเอาคนเข้ามาเราก็จะจัดอบรมให้ว่าเขามีหน้าที่อะไร จะช่วยเหลืออุทยานได้อย่างไรบ้าง”

“มีการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของพนักงานไปแล้วแต่ก็ต้องค่อยปรับ”

(2) การมีส่วนร่วมของอุทยานแห่งชาติ/เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

“เราได้ไปช่วยในเรื่องของการทำโป่งเทียมเป็นดินที่มีแร่ธาตุไปเสริมให้เขา บางอาจจะช่วยในเรื่องแหล่งน้ำในหน้าแล้งซึ่งสัตว์ก็ต้องลงมาหาตรงใกล้แหล่งน้ำมันก็จะลงมา

ข้างล่างจะง่ายต่อการล่าหรืออีกอย่างหนึ่งคือปลุกพืชอาหารสัตว์ปลุกไปเรื่อยๆเพื่อเพิ่มพื้นที่ให้อาหารสัตว์ซึ่งเป็นพันธุ์พืชที่อยู่ในพื้นที่อยู่แล้ว”

“เราจะมีเจ้าหน้าที่ชุดสายตรวจพิเศษและสายตรวจตามหน่วยเวลาจะไม่แน่นอนสำหรับการลงตรวจครั้งนี้แต่เราก็ช่วยกันดูแลอย่างเช่นชุดนี้พัก ชุดนี้เข้าตรวจ”

(3) การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาคเอกชนภายนอกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

“ตอนนี้พวกที่มาอบรมเข้ามาช่วยเมื่อ 2-3 วันที่ผ่านมาก็มีมูลนิธิของฟรีแลนซ์เมื่อเดือนมกราคมเขามีการอบรมเกี่ยวกับเรื่องการลาดตระเวนไปสำรวจเสือโคร่งของเราก็ได้ไปติดกล้องเพื่อดูว่ามีสัตว์อะไรบ้างทำให้เป็นจุดแข็งให้นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวที่อุทยานเราก็คิดว่าจะทำอย่างไรที่จะปรับตรงนี้ให้เป็นการท่องเที่ยวในระบบยั่งยืนถ้าทำได้เราก็ต้องเป็นพี่เลี้ยงเขา”

3. ประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental)

3.1 ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม

3.1.1 ปัญหาด้านป่าไม้

“นักท่องเที่ยวบางครั้งก็จะมาปลูกป่าไว้ในส่วนของเจ้าหน้าที่อุทยานที่จะเข้าไปดูแลไปช่วยถางวัชพืชที่อยู่รอบๆ บริเวณโคนต้น”

(1) ความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้

“พื้นที่ป่าความอุดมสมบูรณ์ประมาณ 70-80 เปอร์เซ็นต์ เมื่อก่อนจะบินตรวจทุกเดือน มองลงมาดูผืนป่าจะสวยมากๆ ส่วนที่ขาดไปคือรอบนอกจะมีพวกที่แผ้วถางป่าบ้างไม่ใช่ในเขตอุทยานในแหล่งท่องเที่ยวซะทีเดียวจะมีบ้างตรงส่วนที่เขาบุกรุกแต่จะน้อยเราก็จะบอกให้เขาออกไปจากพื้นที่ซึ่งเขาก็จะยอมออกแต่โดยดี”

สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นเขาสูงชันสลับซับซ้อน ลักษณะป่ามีทั้ง ป่าดิบชื้น ป่าดิบแล้ง ป่าดิบเขา ป่าเบญจพรรณ พันธุ์ไม้ที่สำคัญ เช่น เต็ง รัง พลวง เป็นต้น

(2) ความเสื่อมโทรมของสภาพป่าไม้

“มีการปลูกป่าในช่วงที่มีการจัดทำกิจกรรมหรือการประชาสัมพันธ์บางทีเขาก็จะจัดกันมาเองอย่างเช่นตามโรงงานเขาก็จะมาขอปลูกต้นไม้ก็จะเป็นโรงงานในแถวกบินทร์ ทางเราก็จะจัดหาพื้นที่ให้สำหรับที่จะปลูก เขาก็จะพากันมาเข้ามาเองส่วนต้นกล้าทางเราก็จะมีให้เขาก็ให้ปลูกตามรอบๆ แนวเขตที่มีพื้นที่ว่างอยู่”

“ภูเขาของเราไม่ได้เป็นภูเขาหัวโล้นและในเขตอุทยานแห่งชาติแห่งนี้ก็มีต้นไม้เยอะ”

(3) ความหลากหลายของพันธุ์พืช

“มีเยอะแต่ที่เด่นหน่อยก็จำพวกไม้หอม ไม้กฤษณา ต้นตะเคียน ต้นยาง ส่วนมากจะเป็นไม้ใหญ่”

3.1.2 ปัญหาด้านสัตว์ป่า

(1) ความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์ป่า

“สัตว์ป่าของเรานี้ยังไม่มีสำรวจจำนวน”

“ที่พบส่วนมากก็จะเป็นจำพวกกระทิง วัวแดง กวาง เก้ง เสือโคร่ง กระเจง ชะนีมงกุฏ นากเล็บเล็กพื้น เม่นแผงคอใหญ่ ค้างคาวปีกขน ไก่ฟ้าพญาลอ นกยางเขียว นก พญาปากกว้าง ปีสีเงิน นกแก้วแล้วธรรมชาติ นกเค้าดิน ตะกวด กิ้งก่าบิน ตะกวด เขียดตาปาด เขียดทราย อึ่งแม่นาว เป็นต้น มีแหล่งจะเข้ น้ำจืดในช่วงปลายฤดูร้อนถึงต้นฤดูฝนป่าแห่งนี้จะ กลายเป็น “เมืองของผีเสื้อ” มีผีเสื้อมากกว่า 400 ชนิด จึงเป็นแหล่งดูผีเสื้อที่น่าสนใจ ชะมด หมู ป่า ช้าง ความอุดมสมบูรณ์อยู่ที่ประมาณ 95 เปอร์เซ็นต์ สัตว์ป่าจะอยู่กันแบบกระจัดกระจาย บางครั้งก็จะกระจายไปแถวทับลานบ้างเราสำรวจจำนวนไม่ได้”

(2) การล่าสัตว์ป่า

“สัตว์ป่าก็ไม่ได้หายไปมากเท่าไรเรายังสามารถควบคุมได้อยู่เพราะพื้นที่ รับผิดชอบประมาณ 5 แสนกว่าไร่ แล้วก็ีหน่วยดูแลอยู่ทั้งหมด 11 หน่วย ก็สามารถที่จะ ลาดตระเวนกันได้ตลอดแนวก็จะมีลาดตระเวนทุกวัน ไม่อย่างนั้นจะเกิดช่องโหว่ให้เขาเข้ามา กระทำอีกได้”

(3) ความเป็นอยู่ของสัตว์ป่า

“ถ้ามีรถเข้ามาที่ตีนบ้างเพราะไม่เหมือนกับแถวเขาใหญ่”

“ถ้าสัตว์เจอเราเขาก็จะมองพอมองไปเขาก็หนีเลยไม่เหมือนเขาใหญ่ที่ สัตว์มีความคุ้นเคยกับคนให้มันเป็นธรรมชาติแบบนี้ดีแล้วถ้านักท่องเที่ยวจะมาเจอก็แล้วแต่โอกาส บางคนมาเที่ยวก็จะเห็น”

“ปัญหาที่สัตว์ป่าลงมาหากินอาหารเจ้าหน้าที่ก็ต้องคอยเดินดูและคอย ลาดตระเวนดูพวกกระทิงก็จะมีพวกหญ้าอยู่แล้วส่วนมากก็เป็นอาหารตามธรรมชาติแต่หมูป่าจะ ลงไปกินมันสำปะหลังเลยแก้ปัญหายากหน่อย”

“เรื่องอาหารของสัตว์ป่าบริเวณนี้ก็ยังมีอยู่เพียงพอ”

“ชาวบ้านก็มีอยู่บ้างที่มาร้องเรียนเรื่องสัตว์ป่าลงไปกินพืชผลโดยมากก็จะ เป็นหมูป่าเคยมีหมูป่าลงไปอยู่ครั้งหนึ่งเป็นฝูงใหญ่มีประมาณ 30-50 ตัว”

3.1.3 ปัญหาด้านแหล่งน้ำ

(1) ความอุดมสมบูรณ์ของต้นน้ำและแหล่งน้ำ

“มีความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งน้ำ มีน้ำตกที่สวยงามหลายแห่ง เช่น น้ำตกปางสีดา น้ำตกผาตะเคียน น้ำตกแควมะค่า จุดชมวิว”

“ภายในอุทยานของเราตอนนี้ยังไม่มีปัญหายังพอให้อยู่สามารถรองรับการท่องเที่ยวได้ทั้งปีเรามีน้ำบาดาลอยู่บ่อหนึ่งใช้กันได้ทั้งหมดบ้านหากน้ำธรรมชาติหมดก็สามารถสูบน้ำมาได้ตลอดทั้งปีไม่มีปัญหาเรื่องความสะอาดของน้ำ”

“ถ้าเทียบกับอดีตจำนวนนักท่องเที่ยวก็ไม่ต่างกันเท่าไรที่มาส่วนใหญ่เขาก็นึกที่จะมาสัมผัสกับธรรมชาติแค่นั้นเองนักท่องเที่ยวที่จะมาเที่ยวเขาจะสอบถามก่อนว่าน้ำมีหรือเปล่าถ้าไม่มีเขาก็ไม่มาเที่ยวกันเลือกไปเที่ยวที่อื่นแทน”

“ช่วงที่ขาดน้ำก็จะอยู่ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ – มีนาคม เราก็ต้องดึงน้ำมาจากข้างล่างเพื่อมาใช้ในส่วนของที่พักแต่สัตว์ด้านบนเขาจะมีใช้อยู่แต่ถ้าหากเข้าสู่หน้าฝนน้ำก็จะมีใช้อย่างเพียงพอก็จะมีอยู่แค่ 2-3 เดือนที่น้ำจะน้อยมาก”

“การปลูกยูคาลิปตัสส่งผลต่อปริมาณน้ำ เพราะว่าเป็นต้นไม้ที่ดูดน้ำมาก”

(2) ความสะอาดของแหล่งน้ำ

“น้ำสะอาดเพราะเป็นน้ำที่ไหลจากคลองธรรมชาติสามารถดื่มกินได้”

3.1.4 ปัญหาด้านการหาของป่า

(1) ปริมาณของผู้ที่เข้าไปหาของป่า

“จำนวนลดลงอย่างเห็นได้ชัดแทบจะไม่มีเลยสาเหตุที่ลดลงเนื่องจากมันไม่คุ้มกับที่เขามาหาในพื้นที่ของเราส่วนใหญ่ในพื้นที่ป่าของเราก็จะเป็นพวกไม้กฤษณาซึ่งมีราคา ขึ้นมาหาบางทีก็เจอเจ้าหน้าที่เข้มงวดกว่าเดิม ก็เลยทำให้ปัญหานี้หมดไป”

“ชาวบ้านที่เข้ามาจะล่าสัตว์ส่วนใหญ่จะมีปัญหาตรงที่เชื่อมต่อกับตาพระยาเพราะว่าขอบเขตรับผิดชอบยังไม่ชัดเจนและชาวบ้านในหมู่บ้านนั้นยึดอาชีพทำไม้เป็นหลักสมัยก่อนเราไปตัดในพื้นที่ของเราก็ไม่สามารถดำเนินการได้เพราะอยู่นอกเขตอุทยานปัญหาที่เลยคาราคาซังอยู่”

“ก็ยังมีชาวบ้านมาหาพวกไม้หอมไม้กฤษณาก็มีการจับได้บ่อยส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจก็จะลงโทษปรับส่วนมากที่จับได้ก็จะเป็นทั้งหน้าเดิมๆ และหน้าใหม่จะมีรุ่นพี่รุ่นน้องจะทำต่อๆ กันมาส่วนมากก็จะเป็นคนในเขตพื้นที่ใกล้ๆ ไม่ได้เป็นคนนอกพื้นที่”

“ก็พวกนายทุนรับซื้อส่วนมากเขาจะนำไปขายตามที่นายทุนเขาต้องการฝ่ายที่เขาอยากได้เขาก็จะบอกว่าถ้ามีก็เอามาขายแต่หากเป็นการล่าพวกหมูป่า ส่วนมากก็จะล่าไปเพื่อทำกินเอง”

3.2 ด้านผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม

“กิจกรรมที่มีปัญหามากคือกิจกรรมส่องสัตว์อย่างเช่นเขาหากินอยู่ตามทุ่งหญ้า พอเขาเห็นแสงไฟจากเราส่องมาก็จะหายไปเดี๋ยวนี้จะไม่มีการนำรถเข้าไป จะใช้วิธีการดูจากหอส่องสัตว์อย่างเดียว”

3.2.1 ปัญหาด้านชีวภาพ

(1) ปัญหาไฟไหม้ป่า

“ไฟป่าส่วนมากก็จะเกิดจากการกระทำของมนุษย์”

3.2.2 ปัญหาด้านขยะมูลฝอย

(1) ปริมาณขยะมูลฝอย

“ก็จะเป็นพวกก้นบุหรี่หรือไม้ก็เปลือกผลไม้ส่วนใหญ่เวลานักท่องเที่ยวเข้าไปเดินป่าก็จะถือขวดน้ำเข้าไป เราก็ต้องเก็บมันออกมา”

“ปัญหาขยะน่าจะแก้เป็นอันดับแรกเพราะว่าบางครั้งจะมีขวดแตกเรามองไม่เห็นคนเดินไปก็จะบาดเจ็บ”

(2) การกำจัดขยะมูลฝอย

“มีการควบคุมการนำขยะเข้ามาในพื้นที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยว โดยมีการลงทะเบียนแลกบัตรประจำตัวประชาชนก่อนนำขยะเข้าไปในแหล่งท่องเที่ยว เมื่อกลับมาให้นำขยะนั้นกลับติดต่อมาด้วยเพื่อแลกบัตรคืน”

“เรื่องการกำจัดขยะจากการท่องเที่ยว ทางอุทยานยังสามารถบริหารจัดการได้ดี โดยได้รับความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนตำบลท่าแยก ในอนาคตถ้ามีขยะมากขึ้นทางอุทยานสามารถขอความร่วมมือจากเทศบาลเมืองสระแก้วได้”

3.2.3 ปัญหาด้านมลภาวะทางเสียง

“การกางเต็นท์บางคนเขาก็อยากมาพักผ่อนเงียบๆแต่บางกลุ่มก็มาแบบดีกลองร้องรำทำเพลงทำให้เกิดเสียงดังทำให้รบกวนนักท่องเที่ยวด้วยกันและรบกวนสัตว์ป่าด้วยแต่ถ้าเสียงดังมากเจ้าหน้าที่ก็จะไปห้ามหรือกำหนดเวลาว่าทำกิจกรรมได้ในช่วงเวลาใด”

3.2.4 ปัญหาด้านมลทางอากาศ

“อากาศดีไม่มีปัญหาด้านมลภาวะทางอากาศ”

3.3 ด้านการบุกรุกธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของมนุษย์

3.3.1 การบุกรุกพื้นที่ป่าของชาวบ้านซึ่งเคยทำกินมาก่อนประกาศเป็นมรดกโลก (เช่นการถางป่า/การเผาป่าเพื่อเป็นที่ทำกิน)

“เขารู้ตัวนะว่าเขาบุกรุก เขาก็จะยอมถอยไปก็ไม่ได้มีปัญหาอะไรกัน”

3.3.2 การบุกรุกพื้นที่ป่าโดยเอกชนและผู้มีอิทธิพล

“ไม่ค่อยมีเพราะส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ที่นี้ค่อนข้างที่จะตรวจตราดูแลเป็นอย่างดี โดยมีการประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านได้รับรู้ข้อมูลอยู่ตลอดเวลาทำให้ชาวบ้านได้รับรู้ข้อมูลอยู่ตลอดเวลาและทำให้ชาวบ้านเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่ามากขึ้น”

“ปางสีดาแนวเขตจะชัดเจนไม่มีการบุกรุกพื้นที่ในส่วนของอุทยาน”

3.3.3 การขายกรรมสิทธิ์ในที่ดินให้เอกชนเพื่อนำไปสร้างเป็นรีสอร์ท

“ไม่มีส่วนมากก็จะเป็นแถวที่วังน้ำเขียวและทับลาน”

“ถ้ารีสอร์ทเขาก็จะอยู่ข้างนอกเขตอุทยานถ้าหากเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวจริงๆ ทำได้ก็เป็นรูปแบบของโฮมสเตย์เท่านั้นเพราะพื้นที่แถวนี้เป็นของสปก.”

“การที่จะขอสร้างอะไรในเขตอุทยานต้องขออนุมัติจากอธิบดีคือหัวหน้ามีอำนาจก็จริงแต่ต้องผ่านอธิบดีก่อน เพราะฉะนั้นเอกชนจะเข้ามาดำเนินการในเขตเราไม่ได้”

“เกี่ยวกับการกำหนดแนวเขตยังดำเนินการอยู่ ณ วันนี้ก็ชัดเจนมากขึ้นแล้วคือตอนนี้ชาวบ้านก็รู้ชัดเจนแล้วว่าตรงนี้เป็นพื้นที่ของอุทยานแต่ไม่ชัดเจนคือการมารังวัดของเจ้าหน้าที่ที่เข้าไปในพื้นที่ทำกินของชาวบ้านเพราะที่ทำกินตรงนี้สมัยก่อนก็เป็นพื้นที่สวนป่าเป็นแนวเขตชุมชนอยู่ทำไปทำมาก็บุกรุกเข้ามาจนถึงแนวเขตเราเพราะฉะนั้นตรงนี้นั้นไม่ค่อยมีปัญหาหรอกเพราะซึ่งเราก็ค่อยๆ เคลียร์กับเขาไปให้มีการแบ่งกันให้ชัดเจน”

4. ประเด็นปัญหาด้านการบริหารจัดการ (Management)

4.1 การจัดการปัญหาความขัดแย้งเรื่องสิทธิการครอบครองพื้นที่

“ปัญหาแนวเขตตอนนี้เราทำหนังสือไปทางกรมแล้วเพื่อจะให้มาพิสูจน์หรือวัดอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้เกิดการยอมรับทั้งสองฝ่ายทั้งทางอุทยานและทางของประชาชนก็ต้องมีหลักฐานที่จะนำมาพิสูจน์สิทธิ์ถ้ามีปัญหาแต่ถ้าไม่มีปัญหาเราก็ต้องทำให้มันชัดเจน”

จากการสัมภาษณ์หัวหน้าอุทยานในประเด็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการผืนป่ามรดกโลกหน่วยงานได้มีการดำเนินการในประเด็นต่อไปนี้

1. การเป็นมรดกโลกจะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ขององค์การยูเนสโก ซึ่งผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ องค์การยูเนสโก พิจารณาความเป็นมรดกโลกจากเกณฑ์ข้อที่ 10 คือเป็นถิ่นอาศัยทางธรรมชาติที่สำคัญต่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงสิ่งมีชีวิตที่ใกล้สูญพันธุ์ ซึ่งมีคุณค่าทางวิทยาศาสตร์และการอนุรักษ์ในระดับสากล

“คือของเราต้องรักษาความหลากหลาย ความอุดมสมบูรณ์ตรงนี้อาไว้ตอนที่จะให้ เป็นมรดกโลกเราก็บอกว่าจะมีความหลากหลายทางชีวภาพไม่ว่าจะเป็นพืช สัตว์ป่า หรือว่าอะไรก็ดีที่ใกล้

สูญพันธุ์เช่น จระเข้ ณ วันนี้ถามว่ามีไหม มันก็มีเพราะเรายังพบร่องรอยอยู่ เพราะฉะนั้นเราก็จะต้องรักษาตรงนี้อาไว้ความหลากหลายทางชีวภาพ และพันธุ์พืชต่างๆนาๆจึงมีมาตรการว่าเวลาไปเดินป่าก็ต้องมีเจ้าหน้าที่ไปด้วยไม่เช่นนั้นมันก็จะหมด สมัยก่อนที่มันหมด เราไม่ได้โทษใครหรอก สาเหตุแรกที่มันหมดก็เพราะเจ้าหน้าที่มีพวกอยู่ข้างนอกพากันมาเที่ยวปากบอกรักษ์แต่ในใจไม่ใช่ก็มักจะแอบเอาออกมากับเจ้าหน้าที่ที่ไปด้วยกันมันก็หมดไปมันไม่ใช่ชาวบ้านหรอกจริงๆ แล้วสาเหตุมันมาจากเจ้าหน้าที่ทุกสิ่งทุกอย่างจะควบคุมได้หรือไม่ได้ก็อยู่ที่เจ้าหน้าที่ถ้าเจ้าหน้าที่ไม่ซื่อสัตย์ของป่าก็หมดไปบางทีก็เข้าไปเอากล้วยไม้ สมุนไพรแอบเอาออกมาผมถึงต้องกำชับว่าหากเข้าไปเจ้าหน้าที่ต้องไปสองคนนะถ้าไปคนเดียวแล้วรู้จักกันก็สามารถเอาของป่าออกมาได้มันเคยมีนักท่องเที่ยวจะมาระบุชื่อเจ้าหน้าที่เลยแสดงว่าเขาสนิทสนมกันผมบอกว่าได้แต่ผมเอาอีกคนไปประกบให้ช่วยกันดูถึงจะได้ ไม่เช่นนั้นมันหมดเพราะคนของเรานี่เองพยายามอบรมตลอดเพื่อให้รู้จักจิตสำนึกด้วยไม่ใช่รับเงินไปวันๆหรือเป็นสายให้คนอื่นมาขโมยของป่าไปบางทีก็เป็นญาติกันก็ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการต่างๆ”

2. การบริหารจัดการผืนป่าตามแนวทางที่ยูเนสโกได้เสนอข้อเสนอแนะไว้หลังจากลงทะเบียนเป็นมรดกโลกแล้ว 7 ประการ

2.1 ให้มีการจัดระบบการจัดการผืนป่าทั้งหมดแบบบูรณาการ ไม่ใช่แยกจัดแบบต่างคนต่างดูแลเหมือนเช่นที่ผ่านมา

2.2 รัฐบาลต้องสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรบุคคล เพื่อการบริหารจัดการผืนป่าอย่างเต็มที่

“งบประมาณก็ถือเป็นส่วนหนึ่งคือเป็นหัวใจที่สำคัญน่าจะเป็นการศึกษาวิจัยการจัดการพื้นที่ป่าให้มันครบถ้วนสมบูรณ์ต้องรู้ชัดเจนว่าอะไรอยู่ตรงไหนเราควรอนุรักษ์อย่างไร ในเรื่องของการวางแผนเราต้องรู้ชัดว่าจะทำอะไรแล้วอย่างเช่นป่าของเรามีในหลายรูปแบบอยู่ตรงจุดไหนบ้างในแผนที่ของเราทั้งหมดเราต้องรู้แล้วจะรู้ได้อย่างไรเราก็ต้องทำการวิจัยศึกษาอย่างจริงจังเมื่อเสร็จแล้วก็แบ่งโซนว่าตรงนี้ป่าอะไรตรงนั้นป่าอะไรที่นี้เมื่อเราจะทำอะไรลงไปเราก็สามารถที่จะไปดูแลได้แต่ตอนนี้เรายังไม่มีข้อมูลหมายถึงข้อมูลการวิจัยที่เป็นรูปเล่ม ตอนนี้ก็ให้เจ้าหน้าที่เดินป่าเพื่อสำรวจเป็นการลาดตระเวนเชิงคุณภาพหมายความว่าเจออะไรก็เก็บมาหมดรอยเท้าสัตว์ก็เก็บมา ไม้ที่น่าสนใจก็เก็บมาเช่นไม้พุงไม้มะค่าโมงต่างๆนาๆโดยเฉพาะไม้เด่นๆให้เก็บมาแล้วก็ลงในแผนที่ไว้ว่าพบตรงไหนก็มีการวางแผนจัดการได้ส่วนหนึ่งคือเรื่องสัตว์ป่าหากเรารู้ชัดว่าแหล่งที่อยู่เขาอยู่ตรงไหนเราต้องมีข้อมูลที่มันชัดเจนมากกว่านี้”

“นักวิชาการจากกรมป่าไม้และอุทยานมีเยอะแต่ส่วนใหญ่มาแป็บหนึ่งแล้วก็ไปบางทีก็มาแต่ไม่ต่อเนื่องพอทำผลงานเสร็จปีบผลงานตัวนั้นก็เอามาใช้อะไรไม่ได้ และอีกอย่างตอนนี้เรา

อยากได้บุคลากรด้านศึกษาข้อมูลด้านการวิจัยมาเก็บข้อมูลเบื้องต้นเพื่อจะไปต่อยอดให้กลุ่มที่เขาต้องการศึกษาวิจัยเราจะได้อาข้อมูลมาอ้างอิงสามารถไปเขียนแผนต่อยอดได้เพื่อที่จะอนุรักษ์สัตว์ชนิดนี้”

- 2.3 ดูแลนโยบายและการปฏิบัติให้สอดคล้องสนับสนุนซึ่งกันและกัน
- 2.4 ต้องให้การส่งเสริม การสำรวจ และวิจัยสถานภาพของป่าและสัตว์ป่าอย่างจริงจัง
- 2.5 ต้องหาหนทางเชื่อมผืนป่าต่างๆเข้าด้วยกันโดยการเชื่อมต่อกับป่าอนุรักษ์ในกัมพูชา
- 2.6 ต้องหาทางแก้ปัญหาถนนที่ตัดแยกผืนป่าออกจากกัน โดยจะต้องศึกษาและหามาตรการให้ผืนป่าเชื่อมต่อกันภายในปี พ.ศ 2550
- 2.7 ดำเนินกิจกรรมที่เสริมสร้างความร่วมมือจากชาวบ้านและชุมชนในการอนุรักษ์ผืนป่าเพื่อเป็นหลักประกันในสถานภาพมรดกโลก

จุดแข็ง (Strengths) ของอุทยานแห่งชาติปางสีดา

1. มีแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นสวยงามและหลากหลาย เช่น น้ำตก ภูเขา จุดชมวิว
2. มีธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ทั้งป่าไม้ สัตว์ป่า และน้ำตก
3. มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่โดดเด่น เช่น ส่องสัตว์ยามค่ำคืน ดูนก เดินป่า เที่ยว น้ำตก
4. สัตว์ป่ามีความคุ้นเคยกับคน เช่น กวาง ลิง ที่มักปรากฏตัวให้นักท่องเที่ยวได้ชม
5. อากาศบนอุทยานดีตลอดปี
6. มีแหล่งท่องเที่ยวทางเกษตรก่อนขึ้นอุทยาน เช่น วังน้ำเขียว
7. มีที่พักก่อนขึ้นอุทยานแห่งชาติให้เลือกหลากหลาย
8. สะดวกในการเดินทางจากกรุงเทพฯ ไปยังอุทยานแห่งชาติ

จุดอ่อน(Weaknesses) ของอุทยานแห่งชาติปางสีดา

1. ความไม่สะดวกและไม่ปลอดภัยในการเดินทางขึ้นอุทยานแห่งชาติเนื่องจากเป็นภูเขาซึ่งคดเคี้ยว
2. ความไม่ปลอดภัยจากการเดินทาง/ท่องเที่ยวและพักในอุทยานแห่งชาติโดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน
3. กิจกรรมยามค่ำคืน มีเฉพาะการส่องสัตว์เท่านั้น
4. ที่พักในอุทยานแห่งชาติยังไม่มีคุณภาพดีเท่าที่ควรและมีจำนวนจำกัด
5. สาธารณูปโภคบนอุทยานแห่งชาติ เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ยังไม่สะดวกเท่าที่ควร

ประเด็นสิ่งแวดล้อมภายนอกของอุทยานแห่งชาติปางสีดา

โอกาส (Opportunities) ของอุทยานแห่งชาติปางสีดา

1. ระบบขนส่งและการเดินทางที่สะดวกทำให้มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวมากขึ้น
2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ได้รับความนิยมมากขึ้นทำให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่นี้มากขึ้น

“การเติบโตไปเป็นการเริ่มต้นถ้านับหนึ่งถึงสิบของเราตอนนี้ก็นับถึงอันดับสามเริ่มจะขึ้นไปเรื่อยๆ คือยังไม่ถึงจุดสูงสุดที่โดดเด่นก็พวกผีเสื้อ ส่องสัตว์ ดูนกอะไรต่างๆก็ทำให้รู้จักอุทยานปางสีดามากขึ้นคนในเมืองจะรู้จักมากขึ้นเพราะมีกิจกรรมจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเข้ามาช่วยประชาสัมพันธ์ก็เลยมีส่วนหนึ่งที่ทำให้เจริญเติบโตในปีที่แล้วเยอะมากที่นักท่องเที่ยวมาดูผีเสื้อหรือมาพักจำนวนมากก็จะทำให้เศรษฐกิจของสระแก้วดีขึ้นแล้วก็ทางสื่อต่างๆและทางจังหวัดก็ให้ความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์ด้วยส่งเสริมเต็มที่โดยเน้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ระบบนิเวศน์มาปางสีดาต้องมาแวะที่อุทยานกลางตรงนั้นเราก็มีข้อมูลให้เพื่อศึกษาแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในอุทยานแห่งชาติปางสีดา”

“การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ทำลายธรรมชาติเพราะเราได้แบ่งโซนชัดเจน ก็สามารถควบคุมได้ ส่วนใหญ่เขาจะมาแบบสะพายเป้มาพักแรมส่องกล้องดูนกซึ่งเขาก็จะอยู่เป็นธรรมชาติอยู่แล้วเราก็ส่องกล้องดูเขา เราได้กำหนดจุดดูนกตรงหน้าศูนย์บริการหรือตรงไหนก็กำหนดจุดไว้ไม่ใช่เราจะให้ตามอำเภอใจอย่างในป่าตรงไหนดูได้เราก็ต้องกำหนดจุดที่กำหนดจุดเพราะต้องควบคุมเรื่องเสียงถ้านักท่องเที่ยวไปแล้วส่งเสียงดังสัตว์ก็จะตื่นต่อไปเขาก็จะไม่อยู่ในจุดนั้นเขาก็จะย้ายไปอยู่ที่อื่นเพราะฉะนั้นเราก็ต้องกำหนดจุดที่ส่องพอมองเห็นกันไว้อย่าให้ส่งเสียงดังเขาก็จะใช้ชีวิตตามปกติของเขาถ้าเราส่งเสียงดังเหมือนเราไปอุทยานหรือรอบกวนเขาก็ออกไปข้างนอกก็จะมีคนไปล่าเขา”

3. การพัฒนาบริเวณนอกอุทยานแห่งชาติให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและสร้างรายได้ให้กับชุมชน เช่น สวนเกษตรต่างๆ การแปรรูปสินค้าเกษตร เช่น ข้าวโพด องุ่น มะม่วง เป็นต้น ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวอุทยานแห่งชาติมากขึ้น ช่วยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติมากขึ้น

4. การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ เช่น การฝึกอบรมการประชุม/สัมมนา การศึกษาดูงานด้านการท่องเที่ยว การออกค่ายเยาวชน เป็นต้น ทำให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติมากขึ้น

5. การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกโลกทำให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้น

อุปสรรค (Threats) ของอุทยานแห่งชาติปางสีดา

1. กลุ่มนักท่องเที่ยวมีขอบเขตจำกัดเฉพาะกลุ่มที่ชอบการท่องเที่ยวผจญภัยและต้องการสัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิดเท่านั้น
2. การบุกรุกและการล่าสัตว์บริเวณเขตติดต่อกับอุทยานแห่งชาติมีอยู่บ้าง อาจทำให้นักท่องเที่ยวที่เดินป่าได้รับอันตราย
3. แหล่งท่องเที่ยวอื่นมีศักยภาพมากกว่า เช่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทำให้นักท่องเที่ยวเลือกมาเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติที่น้อยลง

4. ผลการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุทยานแห่งชาติตาพระยา

1. ประเด็นปัญหาด้านเศรษฐกิจ (Economic) ของอุทยานแห่งชาติตาพระยา

1.1 รายได้จากการท่องเที่ยว

(1) การท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติตาพระยาก่อให้เกิดรายได้ในประเด็นใดบ้าง อย่างไร

“รายได้จากการท่องเที่ยวลดน้อยลงกว่าทุกปีเนื่องจากเศรษฐกิจไม่ดีและอุทยานอยู่ไกลจากสถานที่ท่องเที่ยวอื่นถ้านักท่องเที่ยวต้องการมาเที่ยวอุทยานก็จะนึกถึงเขาใหญ่เป็นหลักเพราะว่าอยู่ใกล้กว่าและมีสิ่งอำนวยความสะดวก แต่การมาท่องเที่ยวสัมผัสธรรมชาติอย่างที่ตาพระยาจะไม่เหมือนที่อื่นคือสิ่งอำนวยความสะดวกมีให้แค่สิ่งที่จำเป็นต้องใช้”

“รายได้ที่มีการกระจายสู่ชุมชน ได้แก่ การขายสินค้าให้กับนักท่องเที่ยวพวกเมล็ดพันธุ์ต่างๆ”

“มีการส่งเสริมอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ได้แก่ อบรมมัคคุเทศก์ซึ่งอุทยานก็อยากจะมีการส่งเสริมแต่ยังไม่มีตัวอย่างที่จะให้คนในชุมชนเห็นได้คือเราจะไม่อบรมเราจะพาเขาไปดูงานก่อนว่าเขาจะมีรายได้จากตรงไหนอย่างตาพระยาวันหนึ่งไม่มีนักท่องเที่ยวเลยเขาก็ไม่มีรายได้”

(2) แนวโน้มของรายได้จากการท่องเที่ยวในอนาคต

“อุทยานแห่งชาติตาพระยาหากได้รับการปรับปรุงเรื่องความมั่นใจในความปลอดภัยเมื่มาท่องเที่ยวคาดว่าแนวโน้มรายได้จากการท่องเที่ยวจะเพิ่มสูงขึ้นซึ่งทางจังหวัดกำลังดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เชื่อมต่อกันอย่างอุทยานแห่งชาติปางสีดาอ่างเก็บน้ำห้วยยาง และอุทยานแห่งชาติตาพระยาตอนนี้ทางการท่องเที่ยวจังหวัดกำลังคิดแผนการดำเนินงานอยู่และสิ่งที่ทางอุทยานตาพระยาต้องการก็คือสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพราะการที่นักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติตาพระยาควรได้มาใช้ชีวิตสัมผัสกับธรรมชาติจริงๆ”

“การขายสินค้าโดยเปิดตลาดนัดส่วนใหญ่จะดึงคนต่างชาติเข้ามาได้ซึ่งจะเปิดขายเฉพาะวันอาทิตย์

1.2 การมีส่วนร่วม/ความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

“เจ้าหน้าที่จะจัดกิจกรรมโดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมซึ่งคำนึงถึงฤดูกาลคือไม่ให้ตรงกับฤดูกาลที่ชาวบ้านทำไร่ทำนา โปรแกรมอบรมต้องดูว่าเข้าพรรษาหน้าฝนเราจะไม่อบรม เพราะเป็นช่วงฤดูเพาะปลูกชาวบ้านก็ต้องทำงานทำให้ไม่สามารถมาร่วมทำกิจกรรมได้”

2. ประเด็นปัญหาด้านสังคม-วัฒนธรรม (Social-culture)

2.1 การลงโทษ (Punishment)

(1) การบังคับใช้บทลงโทษสำหรับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามในด้านสิ่งแวดล้อม

“มีมาตรการที่เคร่งครัดในการจัดระเบียบการท่องเที่ยวขยะมูลฝอยให้เป็นระบบและมีการปฏิบัติให้เป็นไปตามข้อกำหนดที่กำหนดไว้ สำหรับการล่าสัตว์ ถ้าตรวจพบผู้กระทำความผิดก็จะทำการจับกุม”

2.2 แรงจูงใจที่ทำให้เกิดการตระหนักถึงความสำคัญในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

“อุทยานเริ่มโดยให้การอบรมผู้นำชุมชนในหลายด้านและผู้นำก็จะนำไปอบรมให้กับลูกบ้านโครงการที่ประสบความสำเร็จอย่างเช่น กลุ่มเฝ้าระวังไฟป่าซึ่งชาวบ้านในชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี”

2.3 ความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายในท้องถิ่น

(1) การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

“ในส่วนของอุทยานแห่งชาติตาพระยาการมีส่วนร่วมน้อยมาก มีการอบรมชุมชนให้มีส่วนร่วมกับการพัฒนาอุทยานปีที่ผ่านมามีอบรมไปได้ 6 รุ่น ในส่วนที่อบรมไปแล้วได้ผลดีมาก เรื่องการลักลอบล่าสัตว์ป่า การตัดไม้ การบุกรุกพื้นที่ลดน้อยลงแสดงว่าการที่เราประชาสัมพันธ์ไปเขาก็ไปประชาสัมพันธ์ต่อช่วยเราอีกทางเพราะการที่ทางอุทยานอยู่ใกล้กับชุมชนทำให้คนในชุมชนเข้าใจว่าพื้นที่อุทยานนั้นเขาจะทำอะไรได้บ้างหรือห้ามทำอะไรบ้าง”

(2) การมีส่วนร่วมของอุทยานแห่งชาติ/เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

“อุทยานมีโครงการหน่วยพิทักษ์ซึ่งได้ผลตอบรับดีมีความเข้าใจกันระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานและชาวบ้านในชุมชนซึ่งเมื่อก่อนชาวบ้านจะรู้สึกกลัวไม่กล้าเข้าไปใกล้เจ้าหน้าที่แต่ทุกวันนี้สามารถพูดคุยกันได้นอกจากนี้แล้วยังมีโครงการสร้างจิตสำนึกส่วนมากจะมีไปตาม

โรงเรียน อุปสรรคในการทำกิจกรรม ก็คือ ปัญหาปากท้องของชาวบ้านเรื่องที่ทำกินเป็นปัญหาสำคัญเรื่องอาชีพเสริมช่วงที่ว่างจากฤดูทำนาสังเกตสถิติที่ผ่านมาการทำผิดกฎหมายจะน้อยมาก”

“ตอนนี้ทางอุทยานสามารถควบคุมชุมชนนอกแนวเขตได้โดยทางอุทยานให้ผู้ใหญ่บ้านคัดบุคคลที่คิดว่าเป็นผู้กระทำความผิดคือพยายามดึงให้มาช่วยเจ้าหน้าที่อุทยานก็ได้รับผลดีบางส่วนซึ่งการอบรมตรงนี้เป็นดาบสองคมคือเขาเข้ามาดูการทำงานของเจ้าหน้าที่ว่าทำงานแบบไหน ชาวบ้านบางส่วนเขาไม่มีส่วนร่วมเกี่ยวกับเรื่องของการกระทำผิดก็เลยสามารถที่จะสร้างจิตสำนึกให้กับลูกหลานของเขาได้”

(3) การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐอื่นๆในท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายนอกท้องถิ่น

“การให้ความร่วมมือของชุมชนหรือหัวหน้าชุมชนได้มีส่วนร่วมกับอุทยานแห่งชาติตาพระยาปีหนึ่งก็ไม่ต่ำกว่า 2-3 ครั้งคือจะร่วมตรวจพื้นที่อย่างที่มีข่าวกันทางชุมชนก็จะจัดชุดตรวจร่วมกับทางอุทยานหรือหน่วยดับไฟป่า”

“การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีการประชาสัมพันธ์ชมรมถ่ายภาพ ให้ถ่ายภาพผีเสื้อบางชนิดซึ่งที่ปางสีดาไม่มีเพราะชื่อเสียงเรื่องผีเสื้อได้รับผลตอบรับที่ดี”

“การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาคเอกชนภายนอกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องยาก”

3. ประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental)

“มีนักท่องเที่ยวหลายกลุ่ม บางกลุ่มก็เป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจริงๆ ก็จะมาซึมซับบรรยากาศของธรรมชาติโดยตรง แต่บางกลุ่มก็เป็นฉิ่ง ฉับ ทัวร์มาเพื่อเปลี่ยนสถานที่นั่งกินเหล้าอุทยานเองก็เป็นไปไม่ได้ที่จะเลือกกลุ่มนักท่องเที่ยว ส่วนรายได้ไม่ว่าจะเป็นแบบไหนค่าธรรมเนียมก็เท่ากันแต่ว่าทรัพยากรที่ถูกทำลายไปจะคนละอย่าง บางกลุ่มพอเข้ามาก็ส่งเสียงดัง สัตว์ป่าที่มีสัญชาตญาณต่อสิ่งแวดล้อมเร็วก็จะแตกตื่นตกใจทำให้นักท่องเที่ยวกลุ่มที่มาเพื่อส่องดูกระทิงก็ไม่พบ”

3.1 ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม

3.1.1 ปัญหาด้านป่าไม้

(1) ความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้

“ป่าไม้ยังคงความสมบูรณ์อยู่เพราะว่าทรัพยากรไม่ว่าจะเป็นต้นไม้ หรือพืชต่างๆยังไม่ได้ถูกใช้ไปบางที่มีต้นไม้บางชนิดที่เราไม่ได้เปิดเผยว่าที่อุทยานตาพระยาของเรามี

เพราะเป็นพันธุ์ไม้ที่เป็นความต้องการของตลาดอย่างกล้วยไม้เพราะว่าจะมีผู้ที่เข้ามาขโมย การปลูกป่าทดแทนส่วนใหญ่ก็จะเป็นพวกต้นประดู่ ต้นสะเดาปีละหลายพันต้น”

(2) การตัดไม้ทำลายป่า

“ส่วนใหญ่ก็จะเป็นคนในหมู่บ้านเช่นไม้ที่ตายแล้วก็จะนำมาทำเป็นโต๊ะเรื่อง การตัดไม้เป็นเรื่องปกติสำหรับพื้นที่ป่าไม้แต่ที่อุทยานตาพระยาก็ไม่ถึงกับขั้นวิกฤตเดือนหนึ่งมี เรื่องการลักลอบตัดไม้ประมาณ 2 คดี ซึ่งถือว่าน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ 300,000 กว่าไร่ (ประมาณ 480 ตารางกิโลเมตร) ส่วนมากที่จับได้ก็เป็นรายย่อยไม่ได้ทำเป็นขบวนการ การตัดไม้ ทำลายป่าก็ยังคงมีให้เห็นอยู่สังเกตได้จากตอไม้บนภูเขาที่เห็นอยู่เต็มไปหมด”

(3) ความเสื่อมโทรมของสภาพป่าไม้

“การฟื้นฟูสภาพป่าที่เสื่อมโทรมโดยปล่อยให้ป่าฟื้นคืนสู่สภาพเดิมเอาไว้มอง ถ้าไม่มีคนเข้าไปทำลายซึ่งต้องใช้ระยะเวลากว่าที่ป่าไม้จะกลับมาสมบูรณ์ดังเดิมในสวนทาง เจ้าหน้าที่ทำได้อคือป้องกันไม่ให้ชาวบ้านเข้าไปบุกรุกพื้นที่ซ้ำเท่านั้น”

(4) ความหลากหลายของพันธุ์พืช

“ความหลากหลายทางชีวภาพก็ยังมีอยู่ โชนที่ทางอุทยานไม่ได้เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมจะไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและพืชพันธุ์ต่างๆส่วนประเภทของพันธุ์พืช อย่างไม้กฤษณาในพื้นที่อุทยานแห่งชาติตาพระยาเท่าที่สำรวจมีจำนวนไม่มากเหมือนเขาใหญ่”

3.1.2 ปัญหาด้านสัตว์ป่า

(1) ความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์ป่า

“จากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาจากประเทศสหรัฐอเมริกาในพื้นที่อุทยาน แห่งชาติตาพระยาพบสัตว์หลายชนิด เช่น สัตว์ป่าตระกูลแมวขาวและแมวป่าต่างๆ โดยการไปตั้ง กล้องเพื่อจับภาพสัตว์ป่าและพบว่าสัตว์ป่าชนิดต่างๆเช่นลิง เลียงผา ส่วนเสือ นั้นจับภาพไม่ได้ พบแต่รอยเท้า”

(2) การล่าสัตว์ป่า

“จะเป็นชาวบ้าน สัตว์ที่โดนล่าก็จะเป็นพวกกระรอก กระแตไม่มีกลุ่มคน ที่มาจากที่อื่น แต่เป็นชาวบ้านที่ยังใช้วิถีชีวิตแบบเดิมๆแต่หลังๆมานี้จะเจอน้อยเพราะเราจะเน้น เชิงรุกถ้าหากรู้ว่าคนไหนเป็นนายพรานเราก็เข้าไปคุยเป็นจิตวิทยาอย่างหนึ่ง”

3.1.3 ปัญหาด้านแหล่งน้ำ

(1) ความอุดมสมบูรณ์ของต้นน้ำและแหล่งน้ำ

“อุทยานแห่งชาติตาพระยาเป็นแหล่งต้นน้ำในส่วนการจัดสรรการใช้ น้ำ ทางกรมชลประทานจะทำการจัดสรรหรือนำน้ำไปใช้ก็ต้องขออนุญาตทางอุทยานอย่างทีลำสะโตน

ได้มีการประชุมร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัดและได้มีมติให้ผันน้ำมาให้กับชาวบ้านแถวหนองตึงซึ่งจะผันน้ำไปยังอ่างเก็บน้ำที่ขุดขึ้นใหม่เป็นโครงการแก้มลิงของทางจังหวัดและต้องการจะผันน้ำไปให้ชาวบ้านอีกฝั่งหนึ่งทางกรมชลประทานก็ต้องเข้ามาดูพื้นที่ว่าจะมีโอกาสเป็นไปได้หรือไม่”

“ในส่วนของอุทยานเองก็ได้มีการทำฝ่ายเพิ่มทางทหารหรือหน่วยงานอื่นมาขอพื้นที่ในการทำฝ่ายเราก็นิดี”

“ปัญหาด้านอื่นๆเท่าที่พบก็คือจะเป็นปัญหาการปลูกยูคาลิปตัสซึ่งจะทำให้เกิดความแห้งแล้งเพิ่มขึ้น”

3.1.4 ปัญหาด้านการหาของป่า

(1) ประเภทของป่าที่ถูกลำเลียงออกจากป่า

“ช่วงหลังไม่ค่อยมี เพราะเจ้าหน้าที่ทำงานแบบเชิงรุกเต็มที่”

“ปัญหาในเรื่องนี้ลดลง เพราะว่าหน่วยพิทักษ์ที่อยู่รอบแนวเขตอุทยานหากมีข่าวอะไรก็จะโทรมาแจ้ง ให้อหน่วยพิทักษ์ใกล้ๆ ไปดูคือจะทันเวลาตลอด”

3.2 ปัญหาด้านผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม

3.2.1 ปัญหาด้านชีวภาพ

(1) แหล่งหากินของสัตว์ป่า

“มีเพียงพอปีที่แล้วได้ขุดจากองค์การบริหารส่วนตำบลมาขุดสระน้ำสำหรับสัตว์ป่าอีก 5 บ่อ สามารถหุงหาได้ หากฝนมาเร็วก็เพียงพอ หากฝนมาช้าเจ้าหน้าที่ก็ต้องเอาน้ำในอุทยานไปเสริม”

(2) ปัญหาไฟไหม้ป่า

“มีการประสานงานร่วมกันกับชุมชนที่จะดูแลไฟป่า”

“ชาวบ้านที่อยู่ใกล้พื้นที่ป่ามักเผาไร่ของตัวเองทำให้ไฟลามเข้าไปในพื้นที่ป่าส่วนมากเกิดจากมนุษย์ที่เกิดจากธรรมชาติไม่ค่อยมีเท่าไร”

3.2.2 ปัญหาด้านขยะมูลฝอย

(1) ปริมาณขยะมูลฝอย

“มีการทิ้งขยะบริเวณข้างทางสำหรับกรณีของนักท่องเที่ยวก็ช่วยกันรักษาความสะอาดดี เพราะว่าจะมีถุงดำให้เขา ให้เขาเอากลับไป แต่การทิ้งขยะของชาวบ้านเมื่อเห็นว่ามีกองขยะเล็กน้อยก็มักจะเอาขยะของตนมาทิ้งรวมด้วย ซึ่งมักเป็นบริเวณริมถนน การทิ้งมันกระจัดกระจายทำให้เกิดมลภาวะ”

3.2.3 ปัญหาด้านมลภาวะทางเสียง

“ส่วนมากเราจะตัดเดือนเพราะว่าการที่จะมาเที่ยวอุทยานครั้งแรกส่งเสียงดังแล้วเราไปปรับเขาเลยโดยที่เราไม่ได้ตัดเดือนเขาเป็นอะไรที่รุนแรงสำหรับคนไทยในเมื่อเขามาเที่ยวแล้วมาพักผ่อนหากมีเสียงดังก็เข้าไปเดือนแต่ไม่ได้เป็นกฎเราก็จะพูดในทำนองว่าจะทำให้คุณเห็นสัตว์ป่าน้อยลงหากคุณส่งเสียงดัง ซึ่งที่อุทยานแห่งชาติตาพระยานี้ปัญหาเรื่องเสียงจะน้อยนักท่องเที่ยวที่มามักชอบความเป็นส่วนตัวและชอบความสงบ”

3.2.4 ปัญหาด้านมลภาวะทางอากาศ

“ส่วนมากก็จะเกิดจากปัญหาไฟป่าอย่างเดียวหากเกิดจากนักท่องเที่ยวไม่ค่อยมีคือไม่มีการเดินออกไปนอกเส้นทางไปกางเต็นท์นอนเองไม่มีเพราะเรื่องความปลอดภัยซึ่งดูแลยาก”

3.3 ด้านการบุกรุกธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของมนุษย์

3.3.1 การบุกรุกพื้นที่ป่าของชาวบ้านซึ่งเคยทำกินมาก่อนประกาศเป็นมรดกโลก (เช่นการถางป่า/การเผาป่าเพื่อเป็นที่ทำกิน)

“ปัญหานี้มีชุมชนที่มีปัญหากับอุทยานเขาบอกว่าเขาทำกินมาก่อนมีการประกาศตั้งอุทยานซึ่งการพิสูจน์สิทธิ์ของอุทยานตอนนี้มี 2 แนวทางคือ มีภาพถ่ายทางอากาศ ปี 2515 กับปี 2539 มาดูว่าใครอยู่ก่อนอยู่หลังถ้าใช้ข้อมูลปี 2515 ชาวบ้านก็มีอยู่ประมาณ 5-6 ราย ถ้าเป็นปี 2539 ก็ประมาณ 30 กว่าราย อำนาจการตัดสินใจมี 2 แนวทางคือภาพถ่ายปีที่ประกาศเป็นป่าสงวน กับประกาศเป็นอุทยานเพื่อให้ข้อมูลในการตัดสินใจว่าจะใช้แผนที่ของปีไหนในภาพถ่ายจะมองเห็นหมดว่าพื้นที่ตรงนี้มีทำกินเปรียบเทียบกับเสร็จก็เอาไปเปรียบเทียบกับพื้นที่จริงว่ามีสภาพเป็นแบบไหน”

“ในส่วนภายนอกชุมชนที่เข้ามาครอบครองพื้นที่ตรงนี้โดยใช้อำนาจเหนือกฎหมายก็ยังมีปัญหาอยู่”

“ปัญหาที่มากขึ้นก็คือตัวชาวบ้านเองที่มีที่ทำกินอยู่แล้วก็นำไปขายให้นายทุนสมัยก่อนพอขายไปแล้วก็จะไปบุกรุกใหม่เจ้าหน้าที่มีน้อยก็ไม่สามารถทำอะไรได้ แต่ ณ วันนี้ปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น ในอดีตทุกฝ่ายให้ความสนใจไม่ว่าเป็นรัฐบาลเองก็มีหน่วยรักษาป่าจากกรมป่าไม้เข้ามาช่วย เจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนหรือทหารพรานก็เข้ามาช่วยดูแลทรัพยากรตรงนี้ทั้งหมด การที่จะเข้ามาบุกรุกในพื้นที่อุทยานอีกทำได้ยาก”

3.3.2 การบุกรุกพื้นที่ป่าโดยเอกชนและผู้มีอิทธิพล

“ทางด้านตาพระยาจะมีปัญหาเรื่องการตัดไม้เพราะชายแดนจะติดกับฝั่งเขมรจะมีปัญหาลักลอบตัดไม้ หรือล่าสัตว์มากกว่าแล้วก็ยังปัญหาเรื่องความปลอดภัยตามแนวชายแดนด้วย”

3.3.3 การสร้างทางเชื่อมระหว่างผืนป่าเพื่อไม่ให้สัตว์ได้รับอันตรายขณะข้ามถนน

“ตรงนี้ถ้าต้องการศึกษาขยายเส้นทางจริงๆก็ต้องใช้การศึกษาวิจัย ในส่วนของตาพระยาเองผลกระทบแทบจะไม่มีเลยทางจังหวัดต้องการขยายถนนเพราะว่าถนนเส้นนี้แคบและเกิดอุบัติเหตุบ่อยมากในส่วนของตาพระยาเองก็ให้เจ้าหน้าที่หาข้อมูลเกี่ยวกับสัตว์ป่าที่เสียชีวิตบนพื้นถนนส่วนมากก็จะเป็นผีเสื้อแมลงต่างๆส่วนสัตว์ป่าใหญ่ๆจะไม่มีเจ้าหน้าที่ต้องเก็บข้อมูลไว้เพื่อเตรียมคำตอบไว้ให้เขา”

4. ประเด็นปัญหาด้านการบริหารจัดการ (Management)

4.1 การจัดการปัญหาความขัดแย้งเรื่องสิทธิการครอบครองพื้นที่

“ในส่วนของตาพระยาเองไม่มี

“เกี่ยวกับการท่องเที่ยวบริเวณนี้ก็ไม่มีอะไรรุนแรง นานๆจะมีสักครั้งจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวนี้ ได้แก่ ลานหินกวด กับละลุ ลานหินกวดเกิดจากมีคนมาตัดเอาหินไป ส่วนละลุมาจากสาเหตุน้ำเซาะแต่ก่อนมันจะเป็นหินกรวด ซึ่งละลุของที่นี่จะมีขนาดใหญ่รองจากแพะเมืองผีที่จ.แพร่”

จากการสัมภาษณ์หัวหน้าอุทยานฯ เกี่ยวกับเรื่อง การบริหารจัดการผืนป่ามรดกโลก ซึ่งคำตอบก็คือ หน่วยงานได้มีการดำเนินการในประเด็นต่อไปนี้

1. การเป็นมรดกโลกจะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ขององค์การยูเนสโก ซึ่งผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่องค์การยูเนสโก พิจารณาความเป็นมรดกโลกจากเกณฑ์ข้อที่ 10 คือเป็นถิ่นอาศัยทางธรรมชาติที่สำคัญต่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงสิ่งมีชีวิตที่ใกล้สูญพันธุ์ ซึ่งมีคุณค่าทางวิทยาศาสตร์และการอนุรักษ์ในระดับสากล

2. การบริหารจัดการผืนป่าตามแนวทางที่ยูเนสโกได้เสนอข้อเสนอแนะไว้หลังจากลงทะเบียนเป็นมรดกโลกแล้วมี 7 ประการ คือ

(1) ให้มีการจัดระบบการจัดการผืนป่าทั้งหมดแบบบูรณาการไม่ใช่แยกจัดแบบต่างคนต่างดูแลเหมือนเช่นที่ผ่านมา

“ในส่วนที่อุทยานแห่งชาติตาพระยามีประชุมกับสำนักงานมรดกโลกทางกรมก็มีการจัดประชุมบ่อยซึ่งทางหัวหน้าอุทยานก็เข้าประชุมเองเพราะว่าจะได้รายงานกับยูเนสโกด้วยหากมีสิ่งใดที่ยูเนสโกติงมาก็จะได้จัดการกับปัญหาให้ได้ ถ้าไม่ได้ เขาก็จะถอดถอนเรา ปัญหาที่เฝ้าระวังก็คือ โครงการเส้นทางแนวตะวันออก-ตะวันตก เชื่อม พม่า ไทย ลาว เวียดนาม ที่ยังไม่จบแต่ทางยูเนสโกเขาก็จะคอยถามปัญหามาว่าไปถึงไหนแล้ว”

(2) รัฐบาลต้องสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรบุคคล เพื่อการบริหารจัดการผืนป่าอย่างเต็มที่

“ก็ให้การสนับสนุนอุทยานเป็นอย่างดีผู้ว่าราชการจังหวัดก็บอกว่าจะต้องทำให้ตาพระยาได้รับความนิยมนเท่ากับปางสีดาให้ได้”

“แต่จะมีปัญหาเรื่องงบประมาณเพราะว่าตาพระยาก็คือเหมือนปลายทาง”

(3) ดูแลนโยบายและการปฏิบัติให้สอดคล้องสนับสนุนซึ่งกันและกัน

(4) ต้องให้การส่งเสริม การสำรวจ และวิจัยสถานภาพของป่าและสัตว์ป่าอย่างจริงจัง

(5) ต้องหาหนทางเชื่อมผืนป่าต่างๆเข้าด้วยกันโดยการเชื่อมต่อกับป่าอนุรักษ์ในกัมพูชา

(6) ต้องหาทางแก้ปัญหาถนนที่ตัดแยกผืนป่าออกจากกัน โดยจะต้องศึกษาและหามาตรการให้ผืนป่าเชื่อมต่อกันภายในปี พ.ศ 2550

(7) ดำเนินกิจกรรมที่เสริมสร้างความร่วมมือจากชาวบ้านและชุมชนในการอนุรักษ์ผืนป่าเพื่อเป็นหลักประกันในสถานภาพมรดกโลก

จุดแข็ง (Strengths) ของอุทยานแห่งชาติ

1. มีแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นสวยงามและหลากหลาย เช่น น้ำตก ภูเขา จุดชมวิว

“แหล่งท่องเที่ยวบริเวณนี้ ก็จะมีละลุ ลานหินกวด และหน้าผาจุดชมวิว”

“ในส่วนของหน้าผา สามารถมองเห็นประเทศกัมพูชาก็จะวิ่งไปทางเทือกเขาบรรทัดตอนนี้ผมก็มีการพาคนงานไปตกแต่งถากถางแล้ว”

2. มีธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ทั้งป่าไม้ สัตว์ป่า และน้ำตก

3. มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่โดดเด่น เช่น ส่องสัตว์ยามค่ำคืน ดูนก เดินป่า เที่ยวหน้าตก

4. สัตว์ป่ามีความคุ้นเคยกับคน เช่น กวาง ช้าง ลิง ที่มักปรากฏตัวให้นักท่องเที่ยวได้ชม

5. อากาศบนอุทยานดีตลอดปี

6. มีแหล่งท่องเที่ยวทางเกษตรก่อนขึ้นอุทยาน เช่น วังน้ำเขียว

7. มีที่พำนักก่อนขึ้นอุทยานแห่งชาติให้เลือกหลากหลาย

8. สะดวกในการเดินทางจากกรุงเทพฯ ไปยังอุทยานแห่งชาติแห่งนี้

จุดอ่อน(Weaknesses) ของอุทยานแห่งชาติตาพระยา

1. ความไม่สะดวกและไม่ปลอดภัยในการเดินทางขึ้นอุทยานแห่งนี้เนื่องจากเป็นภูเขาซึ่งคดเคี้ยว

2. ความไม่ปลอดภัยจากการเดินทาง/ท่องเที่ยวและพำนักในอุทยานแห่งชาติโดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน

3. กิจกรรมยามค่ำคืน มีเฉพาะการส่องสัตว์เท่านั้น
4. ที่พักในอุทยานแห่งนี้ยังคุณภาพไม่ดีเท่าที่ควรและมีจำนวนจำกัด

“บ้านพักบางหลังก็พักได้ประมาณ 24 คน กางเต็นท์ก็จะเป็นในช่วงเทศกาลที่มีนักท่องเที่ยวเยอะบ้านพักสามารถรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 60 คนก็เต็มที่แล้วซึ่งจัดไว้ในโซนบริการ”

“นักท่องเที่ยวที่มาพักบ้านพักในอุทยานจะต้องติดต่อเข้ามาว่าจะมาพักกี่วันหรือกี่คืนจะต้องติดต่อเจ้าหน้าที่ด้านในแต่ถ้าเป็นคนที่เคยมาเที่ยวบ่อยๆ เขาก็จะรู้เส้นทาง”

“ผู้ประกอบการตอนนี้มาที่อุทยานเยอะ เช่น จันทร์ฉายริสอร์ทเข้ามาพร้อมกับอุทยานพอรับนักท่องเที่ยวเสร็จก็จะมาติดต่อเจ้าหน้าที่ของเราคือตอนนี้ทางเอกชนก็สนใจเขาอยากให้อุทยานทำการประชาสัมพันธ์ให้”

5. สาธารณูปโภคบนอุทยานแห่งชาติ เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ยังไม่สะดวกเท่าที่ควร

“สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ มีแต่ถ้าถ้าพูดว่าเท่าเทียมกับที่อื่นใหม่คิดว่ามันต่ำกว่ามาตรฐานป็นี้นทางจังหวัดก็เลยให้ห้องน้ำ 10 ห้องเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและพัฒนาตรงศาลรชกาล 5 ที่สักการะ เพื่อช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งคาดว่าจะเพิ่มขึ้น”

“เหมาะสำหรับการจัดกิจกรรมในรูปแบบการออกค่ายของนักเรียน นักศึกษา ที่ต้องการออกมาทำกิจกรรมค่ายอาสาพัฒนาและอนุรักษ์ และปลูกป่า”

โอกาส (Opportunities) ของอุทยานแห่งชาติตาพระยา

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ได้รับความนิยมมากขึ้นทำให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่นี่มากขึ้น
2. การพัฒนาบริเวณนอกอุทยานแห่งนี้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน เช่น สวนเกษตรต่างๆ การแปรรูปสินค้าเกษตร เช่น ข้าวโพด องุ่น มะม่วง เป็นต้น ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวอุทยานแห่งชาตินี้มากขึ้น

3. การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ เช่น การฝึกอบรมการประชุม/สัมมนา การศึกษาดูงานด้านการท่องเที่ยว การออกค่ายเยาวชน เป็นต้น ทำให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติมากขึ้น

“คือใจเราอยากดึงชุมชนเข้ามาร่วมด้วยเพราะถ้าเข้ามาร่วมกับเราเจ้าหน้าที่อุทยานที่ไปด้วยก็จะได้มีความรู้เพิ่มเติมเพราะเจ้าหน้าที่จะรู้จักแต่สมุนไพรที่เขาพูดกันบ่อยๆแต่บางอย่างทางเจ้าหน้าที่เขาจะ 모르ถ้าได้ปราชญ์ชาวบ้านมาช่วยก็จะได้ความรู้เพิ่มเราอยากได้ชุมชนก่อนเพราะว่าถ้าชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับขึ้นเราเขาก็มีรายได้มันก็มีผลทั้งในด้านการป้องกันด้วย การ

ทำมาหากินในอุทยานไม่จำเป็นต้องไปหาของป่าล่าสัตว์เท่านั้นหากมาเป็นไกด์ให้เราคุณก็ได้แล้ว วันละ 100-200 บาท โดยไม่ต้องทำลายธรรมชาติ”

5. การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกโลกทำให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้น

อุปสรรค (Threats) ของอุทยานแห่งชาติตาพระยา

1. กลุ่มนักท่องเที่ยวมีขอบเขตจำกัดเฉพาะกลุ่มที่ชอบการท่องเที่ยวผจญภัยและต้องการสัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิดเท่านั้น

“นักท่องเที่ยวส่วนมากก็อยู่ในพื้นที่ตาพระยาเนี่ยแหละหรือไม่ก็สถาบันพยายามหางบประมาณเข้ามา”

“ส่วนใหญ่จะเป็นนักศึกษาซึ่งศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม”

2. อันตรายจากน้ำป่าในฤดูฝน
3. การบุกรุกและการล่าสัตว์บริเวณเขตติดต่อกับอุทยานแห่งชาติมีอยู่บ้าง อาจทำให้นักท่องเที่ยวที่เดินป่าได้รับอันตราย
4. แหล่งท่องเที่ยวอื่นมีศักยภาพมากกว่า เช่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทำให้นักท่องเที่ยวเลือกมาเที่ยวที่อุทยานแห่งชาตินี้น้อยลง

5. ผลการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่

1. ประเด็นปัญหาด้านเศรษฐกิจ (Economic) ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่

1.1 รายได้จากการท่องเที่ยว

- (1) การท่องเที่ยวในอุทยาน/เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ก่อให้เกิดรายได้ประเด็นใดบ้าง อย่างไร

“เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ไม่ได้เปิดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว แต่ก็จะมีคณะอาจารย์เข้ามาจัดกิจกรรมเข้าค่ายพักแรมของนักเรียนซึ่งส่วนใหญ่ที่เข้ามาเพื่อต้องการความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ เฉลี่ยเดือนหนึ่งมีคณะครูและนักเรียนมาเข้าค่ายไม่ต่ำกว่า 7-8 กลุ่มคือโดยเฉลี่ยประมาณ 120 คน/เดือน ส่วนใหญ่จะมาเข้าค่ายพักแรมโดยการกางเต็นท์บริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ไม่ใช่แหล่งท่องเที่ยวเพื่อหารายได้ จึงไม่มีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียม รายได้ขึ้นอยู่กับการบริจาคของนักท่องเที่ยวเองว่าจะช่วยกันเท่าไร ซึ่งไม่แน่นอน เพราะว่าไม่มีระเบียบในการเก็บค่าธรรมเนียม คนในชุมชนก็จะมีรายได้จากการขายสินค้าขายอาหารให้กับนักท่องเที่ยวโดยจะเป็นกิจการของคนในชุมชนเองและอยู่ภายนอกเขต

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เข้ามาเที่ยวในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ จะนำอุปกรณ์มาประกอบอาหารเองและมีบางส่วนที่จ้างคนในชุมชนที่รับเหมาทำอาหาร“

(2) แนวโน้มของรายได้จากการท่องเที่ยวในอนาคต

“เมื่อเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ได้ประกาศเป็นมรดกโลกก็มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นกว่าเดิมก็ต้องมีการจัดระเบียบ ควรมีการจำกัดจำนวนของนักท่องเที่ยวเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสะดวกในเรื่องการบริการ จำนวนนักท่องเที่ยวจะขึ้นอยู่กับช่วงฤดูกาล ปีหนึ่งก็ประมาณไม่ต่ำกว่า 1,000 ถึง 2,000 คน ส่วนมากจะเป็นกลุ่มเยาวชน คือมีอาจารย์จากสถาบันพามา บางกลุ่มก็จะมาในรูปแบบของการมาทำค่ายอนุรักษ์”

“แนวโน้มรายได้จากการท่องเที่ยวในอนาคตน่าจะต่ำมาก”

1.2 การมีส่วนร่วม/ความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

“ทางหน่วยงานของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน่าจะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลและให้การสนับสนุนเรื่องการท่องเที่ยวของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า”

“ในส่วนของ การประชาสัมพันธ์ เช่น เวลาที่มีการจัดงานทางชุมชนจะไปช่วยถ้าทางเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชิญ เช่น การจัดบอร์ดนิทรรศการ”

2. ประเด็นปัญหาด้านสังคม-วัฒนธรรม (social-culture)

2.1 การลงโทษ (Punishment)

(1) บทลงโทษที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม

“บทลงโทษที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมก็มีแต่ไม่ได้ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดสำหรับการบังคับใช้บทลงโทษก็คงยากเหมือนกันเพราะว่ามันเป็นเรื่องของชุมชนเป็นเรื่องของมวลชน”

“บทลงโทษเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ถ้ากฎหมายมีข้อกำหนดก็จะเป็นการดี อย่างไรก็ตามที่ขยะจะเห็นว่าตามถนนมีเศษขยะทิ้งเกลื่อนกลาดเช่น ขวดน้ำ ถูพลาสติก แต่ในบริเวณป่านั้นทางเจ้าหน้าที่เองพยายามรักษาให้ดีที่สุด เพราะจะเน้นมากเกี่ยวกับเรื่องความสะอาด เน้นทางด้านจิตสำนึกมากกว่าให้สำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมต่างๆ การชี้ให้เห็นถึงผลกระทบที่มีต่อสภาพแวดล้อม แต่ถ้าไม่ปฏิบัติตามค่อยดำเนินตามกฎหมาย”

(2) การบังคับใช้บทลงโทษสำหรับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามในด้านสิ่งแวดล้อม

“จำนวนเจ้าหน้าที่ยังมีไม่เพียงพอสำหรับการดูแลพื้นที่ มีความต้องการอาวุธยุทโธปกรณ์ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ รักษาป่า”

“การบังคับใช้บทลงโทษไม่บ่อยนักเมื่อพบนักท่องเที่ยวไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบก็ต้องดูว่าส่งผลกระทบต่อร้ายแรงแค่ไหน ส่วนมากจะเป็นเรื่องการล่าสัตว์ การลักลอบตัดไม้ ตรวจเจอครั้งแรกก็จะว่ากล่าวตักเตือนและให้ออกไปจากเขตพื้นที่ ถ้าไม่หนักจริงๆก็จะตักเตือนในส่วนของคุณักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวส่วนใหญ่จะปฏิบัติตามกฎระเบียบ”

2.2 แรงจูงใจที่ทำให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

“การสร้างแรงจูงใจจะมีในเรื่องการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติซึ่งทำอยู่เป็นประจำเช่นการแจกโบชัวร์ โครงการครูป่าไม้ การให้ความรู้แก่เด็กนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ”

“ก่อนที่นักท่องเที่ยวจะเข้ามาท่องเที่ยวในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแห่งนี้เจ้าหน้าที่จะมีการแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับกฎระเบียบเบื้องต้นในการมาพักอาศัยที่นี่เพื่อจะได้รู้ว่าต้องปฏิบัติตัวอย่างไร”

“การสร้างแรงจูงใจโดยการส่งเสริมอาชีพ โดยชาวบ้านมาช่วยเป็นมัคคุเทศก์ ช่วยดูแลทรัพยากรในท้องถิ่น ได้ดำเนินการไปแล้วบางพื้นที่ได้ผลที่สามารถมองเห็นเป็นรูปธรรมขึ้นต้นทางเจ้าหน้าที่จะลงไปให้ความรู้กับคนในชุมชน”

“แรงจูงใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทำได้ในลักษณะนามธรรมแต่รูปธรรมทำได้ยากมาก”

2.3 ความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายในท้องถิ่น

(1) การมีส่วนร่วมของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

“ชาวบ้านมีส่วนร่วมบางครั้งกลุ่มผู้นำก็ทำงานร่วมกันโดยการนำคนในชุมชนเข้ามาเพื่อให้ความรู้ด้านการเดินป่า ในด้านการช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมก็มีแต่ก็ยังมีน้อยมากเจ้าหน้าที่ของรัฐพยายามรักษาทรัพยากรไว้ให้เป็นของประเทศ แต่ประชาชนยังไม่เห็นกับการอนุรักษ์ ยังมีเป็นส่วนน้อย มีการต่อต้านกันเยอะถ้าวิเคราะห์จริงๆ ก็ไม่ถึง 50% ส่วนใหญ่จะเข้ามาช่วยในด้านการปลูกป่าทดแทน”

(2) การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

“การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมก็จะมีบ้างไม่บ่อยนักอย่างงานวันคุ้มครองสัตว์ป่า ก็จะขอการสนับสนุนหรือของขวัญให้กับเด็กในการทำกิจกรรมต่างๆ”

“การที่จะได้รับความร่วมมือจากผู้ประกอบการในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนั้นเป็นเรื่องยากเพราะผู้ประกอบการจะคิดว่าไม่ได้ประโยชน์จากเรื่องนี้”

(3) การมีส่วนร่วมของอุทยานแห่งชาติ/เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

“มีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลรักษาธรรมชาติเพื่อให้ทุกคนได้ช่วยกันรักษาป่า การทำโครงการปลูกป่า สร้างโป่งเทียมและปลูกหญ้า เพื่อให้เป็นแหล่งอาหารให้สัตว์ การสนับสนุนการจัดตั้งค่ายองค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์”

“การมีส่วนร่วมของอุทยานแห่งชาติถือว่าเป็นหน้าที่ของอุทยานที่จะต้องทำให้ดีที่สุดภายใต้ศักยภาพที่เรามีอยู่ด้วยทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดจึงเป็นเรื่องที่ยากมาก

(4) การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐอื่นๆในท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายนอกท้องถิ่น

“การสนับสนุนจากภาครัฐก็มีบ้างแต่ก็ยังถือว่าน้อยอยู่ในด้านหน่วยงานอื่นในท้องถิ่นก็จะมีอย่างองค์การบริหารส่วนจังหวัดและองค์การบริหารส่วนตำบลจะให้การสนับสนุนในเรื่องของเต็นท์ที่พักซึ่งในแต่ละปีจะมีงบประมาณสนับสนุนมาให้ทางเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่านี้โดยที่ทางอุทยานต้องการงบประมาณในเรื่องใดก็ต้องเขียนโครงการไปให้ทางหน่วยงานอย่างที่ได้รับมาก็จะนำมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวและคณะที่มาเข้าค่าย และเมื่อเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ามีโครงการเฉพาะกิจก็จะขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานต่างๆ”

(5) การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐภายนอกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

“ก็มีแต่จะมีน้อย ทางด้านการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยก็จะเข้ามาช่วยในลักษณะของการประชาสัมพันธ์ แนะนำเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวโดยการนำข้อมูลไปโปรโมทตามเว็บไซต์ต่างๆ”

(6) การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาคเอกชนภายนอกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

“จะมีทางปตท.ที่ห้างงบประมาณสนับสนุนซึ่งจะเป็นในส่วนการเผยแพร่ให้ความรู้แก่สถานศึกษาและงบประมาณบางส่วนมาทำให้เป็นรูปธรรม โรงเรียนคลองหิน ทำโครงการคืนเงินมาให้กับป่าดงใหญ่ คือมีการให้เด็กเพาะเมล็ดพันธุ์มาพอดันโตก็สามารถขายได้ซึ่งราคาอยู่ที่ต้นละ 10-20 บาท ซึ่งจะทำให้เด็กมีรายได้ส่วนงบประมาณที่เหลือจะเป็นกองทุน”

3. ประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental)

3.1 ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม

3.1.1 ปัญหาด้านป่าไม้

(1) ความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้

“เป็นผืนป่าที่อุดมสมบูรณ์แห่งสุดท้ายของจังหวัดบุรีรัมย์และเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญ ได้แก่ ห้วยลำนางรอง ห้วยลำปลายมาศ มีเนื้อที่ประมาณ 340 ตารางกิโลเมตร”

“ป่าละเมาะร้อยรู เป็นสถานที่ที่มีพื้นที่เว้าแหว่งขนาดใหญ่ มีรูของตาน้ำผุดขึ้นมาจากดินเป็นร้อยๆ รู ไหลหล่อเลี้ยงผืนป่าให้ชุ่มชื้น ก่อให้เกิดสภาพความหลากหลายทั้งทางพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์มากมาย ทั้งยังเป็นแหล่งหากินของสัตว์ป่าและนกนานาชนิด”

“มีความอุดมสมบูรณ์เต็มไปด้วยพรรณไม้นานาชนิด และสัตว์ป่านานาพันธุ์มีไม้ที่มีค่าทางเศรษฐกิจอยู่จำนวนมาก รวมทั้งกล้วยไม้และเฟิร์นชนิดต่างๆ

(2) การตัดไม้ทำลายป่า

“ก็มีบ้างส่วนมากก็จะเป็นฝีมือของชาวชุมชนที่อยู่รอบป่า และกลุ่มนายทุนแต่ก็ไม่ถึงกับเป็นลำเป็นสัน

(3) ความเสื่อมโทรมของสภาพป่าไม้

“ความเสื่อมโทรมของสภาพป่าไม้ที่อยู่ด้านในของป่าที่มองจากข้างนอกจะไม่เห็นที่เห็นก็คือบริเวณที่ป่าภายนอกที่โดนไฟไหม้”

“การแก้ปัญหาควรจะเน้นให้เยาวชนนักศึกษาและชาวบ้านมาช่วยกันปลูกป่า โครงการปลูกป่าทดแทนชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่ก็ให้ความร่วมมือ”

(4) ความหลากหลายของพันธุ์พืช

“พันธุ์พืชจะมีความหลากหลายไม่ว่าจะเป็นกล้วยไม้ หรือต้นไม้ใหญ่ ด้านความหลากหลายของพันธุ์พืชน่าจะมากกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ กล้วยไม้ก็อยู่ไม่ลึกมากแต่จะพบได้เฉพาะฤดู”

3.1.2 ปัญหาด้านสัตว์ป่า

(1) ความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์ป่า

“ความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์ป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ก็ประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์ สัตว์ป่าที่พบมากคือ กระตัง นอกจากนี่ยังพบช้าง วัวแดง เสือ กวาง เก้ง แมวดาว หมี จระเข้ น้ำจืด ตะกวด ตะพาบน้ำ นิ่ม และนกชนิดต่างๆ

(2) การล่าสัตว์ป่า

“มีบ้างมีทั้งมืออาชีพและมือสมัครเล่น หากเป็นมืออาชีพก็จะล่าเพื่อขายขายให้กับพวกนายทุน หรือขายตามร้านอาหารแถวๆ บริเวณนี้ หมู่บ้านรอบๆ ป่า มีการล่าเป็นประจำ ส่วนมากที่ล่าจะเป็นกวาง กระตัง เก้ง กระเจง กระรอก การล่าสัตว์เล็กมีให้เห็นอยู่ประจำ เช่น กระรอก กระแต สำหรับสัตว์ใหญ่นานๆ ครั้งจะได้ข่าวว่ามี การล่า”

(3) ความหลากหลายของพันธุ์สัตว์

“สัตว์ป่าที่มีความโดดเด่นของเขตรักษาพันธุ์ป่าดงใหญ่ได้แก่ กระตังซึ่งจะเห็นเป็นฝูง กวางจะออกมาให้เห็นบ่อยไม่คุ้นเคยกับคนข้าง ตอนนี้มีปริมาณเริ่มลดน้อยลงเพราะข้างหากินลำบาก นอกจากนี้ก็ยังมีสัตว์อื่นๆ อย่างนกเขาและนกชนิดต่างๆ”

(4) ความเป็นอยู่ของสัตว์ป่า

“จากการที่สัตว์ป่าต้องออกมาหาอาหารกินในพื้นที่ของชาวบ้านทำให้เกิดกรณีที่สัตว์ป่าทำร้ายคนหรือคนทำร้ายสัตว์จนถึงกับชีวิต

“เมื่อมีสัตว์ออกมาหากินในหมู่บ้านชาวบ้านก็จะไล่ให้ออกไประยะหลังไม่ได้มีการใช้ความรุนแรงกับสัตว์”

3.1.3 ปัญหาด้านแหล่งน้ำ

(1) ความอุดมสมบูรณ์ของต้นน้ำและแหล่งน้ำ

“แหล่งน้ำในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์เพราะมีการสร้างอ่างเก็บน้ำนางรองขึ้นเมื่อปี 2551”

“ตั้งแต่มีอ่างเก็บน้ำเข้ามาก็จะมีน้ำเพียงพอเพราะว่ายังมีต้นน้ำลำธารให้เห็นอยู่โดยเฉพาะจะเริ่มทำนาได้สำหรับพื้นที่ที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำนั้น”

(2) ความสะอาดของแหล่งน้ำ

“ความสะอาดของแหล่งน้ำปานกลาง ช่วงหน้าแล้งก็จะมีปัญหาเช่นกัน”

3.1.4 ปัญหาด้านการหาของป่า

(1) ปริมาณของผู้ที่เข้าไปหาของป่า

“ผู้ที่เข้าไปหาของป่าจะเป็นชาวบ้านที่อยู่บริเวณนั้น”

(2) ประเภทของป่าที่ถูกนำออกมาจากป่า

“จะเป็นพวกสัตว์ป่าที่ถูกนำไปขายเพื่อประกอบอาหารทางเจ้าหน้าที่จะมีการตรวจสอบร่วมกับหน่วยงานภายนอกคือร่วมกับทางสาธารณสุข กรมป่าไม้ และอำเภอ พวกหวายเอาไปสานตะกร้า กล้วยไม้ ชาวบ้านจะมาเกี่ยวหวายคาเพื่อเอาไปมุงหลังคา ส่วนพวกกล้วยไม้กับหวาย จะนำไปขายเป็นธุรกิจหรือขายนักท่องเที่ยว ทางเจ้าหน้าที่ก็จะประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทราบเพื่อไม่ให้ซื้อของป่า”

“ปัญหาที่เกิดในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ก็คือการเข้าไปหาของป่าเมื่อพบเจอผู้กระทำความผิด เจ้าหน้าที่จะว่ากล่าวตักเตือน ถ้าเป็นของเล็กน้อย การลงโทษจะขึ้นอยู่กับสิ่งที่นำออกจากป่าว่าเป็นอะไรจำนวนเท่าไรการลงโทษจะแตกต่างกัน”

3.2 ด้านผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม

3.2.1 ปัญหาด้านชีวภาพ

- (1) การสูญเสียสัตวชาติของสัตว์ป่า

“สัตว์ป่ายังไม่ค่อยสูญเสียสัตวชาติของสัตว์ป่าเพราะเวลาที่พบคนยังตื่นกลัวอยู่”

- (2) แหล่งหากินของสัตว์ป่า

“แหล่งหากินของสัตว์ก็คือบริเวณทุ่งหญ้าซึ่งบางที่ไฟไหม้แล้วจะงอกขึ้นใหม่ โป่งเทียม แต่จะมีข้อเสียที่จะเป็นพื้นที่โล่งทำให้คนที่มาล่าสัตว์มองเห็นได้ง่ายพอส่องไฟก็จะมองเห็นตา พอสัตว์ป่ามองเห็นแสงไฟก็จะวิ่งหนี บางตัวหนีทันก็รอดบางตัวหนีไม่ทันก็โดนล่า”

“แหล่งหากินของสัตว์ป่าปกติก็จะมีแหล่งหากินในบริเวณนั้นอยู่แล้วเมื่อเกิดการเผาไหม้ขึ้นมาก็คจะมีต้นไม้อ่อนๆ เกิดในบริเวณนั้นทำให้เกิดเป็นแหล่งหากินของสัตว์ป่า”

- (3) ปัญหาไฟไหม้ป่า

“ปัญหาเรื่องไฟป่าก็ขึ้นอยู่กับฤดู ถ้าปีไหนแล้งมากก็จะเกิดขึ้นบ่อย ด้านการป้องกันก็จะมีหน่วยงานที่ป้องกันไฟป่า มีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบตรงนี้อยู่แล้ว”

“ปัญหาไฟไหม้ป่าเกิดจากชาวบ้านที่บุกรุกพื้นที่เผาตอไม้ต่างๆ”

- (4) ปัญหาน้ำป่า

“เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ไม่มีปัญหาในเรื่องน้ำป่า”

3.2.2 ปัญหาด้านขยะมูลฝอย

- (1) ปริมาณขยะ

“ปัญหาเรื่องขยะก็จะมีกา^๑ทิ้งขยะไม่เป็นที่เป็นทางปริมาณขยะมูลฝอยปัญหายังน้อย เพราะว่าจำนวนนักท่องเที่ยวไม่มากการรณรงค์เป็นเรื่องสำคัญอย่างนักท่องเที่ยวที่จะไปเดินป่า ทางเจ้าหน้าที่ก็จะแจ้งเลยว่าห้ามทิ้งขยะโดยเด็ดขาดอย่างขยะที่เป็นพลาสติกย่อยสลายยาก”

- (2) การกำจัดขยะมูลฝอย

“ไม่ได้มีการกำจัดในบริเวณนี้ ส่วนใหญ่ก็จะให้รถของทางเทศบาลเขามาจัดเก็บหรือไม่ก็ให้นักท่องเที่ยวนำขยะติดรถออกไป”

- (3) ผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวและชุมชน

“ผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนเนื่องจากนักท่องเที่ยวยังไม่มากก็ยังไม่ม^๑ีผลเสีย”

3.2.3 ปัญหาด้านมลภาวะทางเสียง

“เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าจะห้ามการใช้เสียงดังทั้งกลางวันและกลางคืนที่อนุญาตให้ใช้ได้เป็นอย่างดีคือ กีตาร์โปร่ง ระบบเครื่องเสียงทุกชนิดห้ามนำเข้ามาเด็ดขาดในช่วงเวลาทำกิจกรรมของนักท่องเที่ยวทางเจ้าหน้าที่ก็จะคอยดูแลและร่วมทำกิจกรรมด้วยส่วนใหญ่ก็รู้ว่าต้องปฏิบัติตัวอย่างไร”

“ปัญหาด้านมลภาวะทางเสียงจะเกิดจากยานพาหนะต่างๆ”

3.2.4 ปัญหาด้านมลภาวะทางอากาศ

“ในเรื่องมลภาวะทางอากาศก็ไม่ถึงกับมีผลกระทบและไม่มีประเด็นปัญหา”

3.2.5 ปัญหาการประกอบอาชีพของชุมชน เช่น การปลูกยูคาลิปตัส

“ปัญหาที่เกิดขึ้นจากสารเคมีที่นำมาใช้เพื่อกำจัดวัชพืชทำให้มีสารเคมีเจือปนในน้ำทำให้มีผลกระทบต่อสัตว์ป่าเมื่อตีมน้ำในลำธาร ตอนนี่ยังเป็นปัญหาอยู่ แก้ไขปัญหาได้ยากเพราะชาวบ้านก็ยังทำอาชีพเกษตรกรรมการเพาะปลูกอย่างมันสำปะหลังเพราะหากชาวบ้านไม่ใช้สารเคมีก็จะไม่ได้ผลผลิต ส่วนชาวบ้านเองไม่ได้ตระหนักถึงปัญหาตรงนี้ เพราะยังไม่ได้รับผลกระทบอะไรมากนัก”

“ปัญหาการประกอบอาชีพของชุมชนเช่นการปลูกยูคาลิปตัส ก็น่าจะเป็นปัญหา”

3.3 ด้านการบุกรุกธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของมนุษย์

3.3.1 การบุกรุกพื้นที่ป่าของชาวบ้านซึ่งเคยทำกินมาก่อนประกาศเป็นมรดกโลก (เช่นการถางป่า/การเผาป่าเพื่อเป็นที่ทำกิน)

“ปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับสิทธิการครอบครองพื้นที่ ทางเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคงใหญ่ ก็จะขอพื้นที่ที่มีทั้งแผนระยะสั้น ระยะกลาง ระยะยาว แผนระยะสั้นคือการอพยพคนออกนอกพื้นที่ แผนระยะยาวจะมีหน่วยงานหลายๆหน่วยมาบูรณาการร่วมกันให้ชาวบ้านที่ออกไปได้มีพื้นที่ทำกินไว้เพื่อรองรับ หน่วยงานที่ร่วมกันแก้ปัญหา ก็จะมีหน่วยงานของอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานการปฏิรูปที่ดิน โดยแผนระยะสั้นก็กำลังดำเนินการอยู่”

“การบุกรุกพื้นที่จะเป็นชาวบ้านที่อยู่รอบๆ ฝืนป่าและคนที่มาจากที่อื่นก็มีบ้างเข้ามาจับจองพื้นที่กัน”

“พื้นที่ที่มีการบุกรุกอยู่คือพื้นที่ตรงนี้เป็นพื้นที่ที่รัฐให้สัมปทานแก่เอกชนเพื่อปลูกสร้างสวนป่าในเมื่อสิ้นสุดการปลูกสร้างสวนป่า พื้นที่ก็ยังไม่ได้อนุญาตเข้าเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าปัจจุบันยังเป็นของกรมป่าไม้ดูแล การบุกรุกพื้นที่ป่าที่เป็นพื้นที่ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

ดงใหญ่ก็มีทางฝั่งน้ำผุดซึ่งบุกรุกเข้ามาทางอำเภอปากคำจะมีหน่วยให้บริการของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า”

3.3.2 การบุกรุกพื้นที่ป่าโดยเอกชนและผู้มีอิทธิพล

“ที่เห็นชัดเจนตอนนี้มีทั้งเอกชน และผู้มีอิทธิพลตลอดจนที่สำคัญที่สุดก็น่าจะเป็นชาวบ้าน”

3.3.3 การขายกรรมสิทธิ์ในที่ดินให้เอกชนเพื่อนำไปสร้างเป็นรีสอร์ท

“การขายกรรมสิทธิ์ในที่ดินให้กับเอกชนน่าจะยังน้อย”

3.3.4 กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม

“กิจกรรมในการท่องเที่ยวไม่ถึงกับทำให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม เพราะว่าทางเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเน้นเรื่องการเดินป่า ซึ่งจะมีกฎระเบียบในการเดินป่าว่าต้องปฏิบัติตัวอย่างไรในการเดินป่า”

“ตอนนี้เนื่องจากการท่องเที่ยวยังไม่ได้รับความนิยมมากนักจึงยังไม่มีผลเสียมากนัก”

3.3.5 การสร้างทางเชื่อมระหว่างผืนป่าเพื่อไม่ให้สัตว์ได้รับอันตรายขณะข้ามถนน

“ยังไม่เป็นปัญหาที่ชัดเจนก็มีเหมือนกันรถวิ่งเร็วทำให้เกิดอันตรายต่อสัตว์ป่า”

4. ประเด็นปัญหาด้านการบริหารจัดการ (Management)

4.1 กฎหมายควบคุมเรื่องสิ่งปลูกสร้าง

“กฎหมายควบคุมสิ่งปลูกสร้างก็น่าจะมีไว้เหมือนกันน่าจะทำได้ตั้งแต่ตอนต้นในกรณีที่แหล่งท่องเที่ยวยังไม่บูม”

4.2 เจ้าหน้าที่ของรัฐบางรายได้ใช้อำนาจในทางมิชอบ

“ยังไม่มีปัญหาสำหรับประเด็นนี้”

“จะมีก็ยังไม่ชัดเจน คือ ความขัดแย้งระหว่างชุมชนที่ไปยึดพื้นที่”

4.3 การจัดสรรที่ดินทำกินให้กับชาวบ้าน

“การจัดสรรพื้นที่ให้กับชาวบ้านนั้นเคยได้ทำไปแล้วแต่ชาวบ้านนำไปขายแล้วมาจับจองพื้นที่ใหม่แต่ตอนนี้พื้นที่ป่าไม้เหลือน้อยเต็มที่แล้วทำให้ไม่สามารถจัดสรรพื้นที่ให้กับชาวบ้านได้อีกต่อไป”

4.4 การจัดการปัญหาความขัดแย้งเรื่องสิทธิการครอบครองพื้นที่

“การจัดสรรที่ดินทำกินให้กับชาวบ้านก็ต้องให้ชัดเจนเป็นประเด็นปัญหาที่จะต้องตระหนัก ในอนาคตการจัดการปัญหาความขัดแย้งเรื่องสิทธิการครอบครองพื้นที่ยังเป็นเรื่องที่จะต้องจัดการต่อไป”

จากการสัมภาษณ์หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ ในประเด็นการบริหารจัดการ ผืนป่ามรดกโลก หน่วยงานได้มีการดำเนินการอย่างไรในประเด็นต่อไปนี้

1. การเป็นมรดกโลกจะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ขององค์การยูเนสโก ซึ่งผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ องค์การยูเนสโก พิจารณาความเป็นมรดกโลกจากเกณฑ์ข้อที่ 10 คือเป็นถิ่นอาศัยทางธรรมชาติที่สำคัญต่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพรวมถึงสิ่งมีชีวิตที่ใกล้สูญพันธุ์ซึ่งมีคุณค่าทางวิทยาศาสตร์และการอนุรักษ์ในระดับสากล

“การที่ได้เป็นมรดกโลกเหมาะสมมากเพราะว่ามันเป็นแนวป่าติดต่อกันและสัตว์ป่าค่อนข้างชุกชุม”

2. การบริหารจัดการผืนป่าตามแนวทางที่ยูเนสโกได้เสนอข้อเสนอแนะไว้หลังจากลงทะเบียนเป็นมรดกโลกแล้ว 7 ประการ มีดังนี้

(1) ให้มีการจัดระบบการจัดการผืนป่าทั้งหมดแบบบูรณาการ ไม่ใช่แยกจัดแบบต่างคนต่างดูแลเหมือนเช่นที่ผ่านมา

“ส่วนใหญ่ก็จะเป็นแบบต่างคนต่างทำ”

(2) รัฐบาลต้องสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรบุคคล เพื่อการบริหารจัดการผืนป่าอย่างเต็มที่

“งบประมาณสนับสนุนน้อยมากไม่เพียงพอ”

(3) ดูแลนโยบายและการปฏิบัติให้สอดคล้องสนับสนุนซึ่งกันและกัน

(4) ต้องให้การส่งเสริม การสำรวจ และวิจัยสถานภาพของป่าและสัตว์ป่าอย่างจริงจัง

“อยากจะทำให้มีการวิจัย แต่ตามหลักความเป็นจริงแล้วไม่ค่อยมี มีการมาสำรวจเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสัตว์ป่าแต่ก็ไม่ได้มีข้อมูลกลับมาให้ทางเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่”

(5) ต้องหาหนทางเชื่อมผืนป่าต่างๆเข้าด้วยกันโดยการเชื่อมต่อกับป่าอนุรักษ์ในกัมพูชา

“เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ไม่มีพื้นที่ติดต่อกับกัมพูชาเหมือนอย่างตาพะยาที่มีผืนป่าติดต่อกัน”

(6) ต้องหาทางแก้ปัญหาถนนที่ตัดแยกผืนป่าออกจากกัน ศึกษาและหามาตรการให้ผืนป่าเชื่อมต่อกันภายในปี พ.ศ 2550

(7) ดำเนินกิจกรรมที่เสริมสร้างความร่วมมือจากชาวบ้านและชุมชนในการอนุรักษ์ผืนป่าเพื่อเป็นหลักประกันในสถานภาพมรดกโลก

“ถ้ามีโครงการเข้ามาทางเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าก็จะส่งข่าวสารไปให้ชาวบ้านในชุมชนได้ทราบมีการให้ความรู้แก่ชาวบ้าน ขอความร่วมมือในการทำกิจกรรมให้คนในชุมชนตระหนักในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ”

จุดแข็ง (Strengths) ของอุทยานแห่งชาติ

1. มีแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นสวยงามและหลากหลาย เช่น น้ำตก ภูเขา จุดชมวิว
“เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่นักท่องเที่ยวได้มาท่องเที่ยวและศึกษาเกี่ยวกับธรรมชาติ”
2. มีธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ทั้งป่าไม้ สัตว์ป่า และน้ำตก
“เป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดท้ายของจังหวัดบุรีรัมย์ ธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ถือว่าเป็นจุดแข็งของการท่องเที่ยวของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่เพราะนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวที่นี่ต้องการมาใกล้ชิดกับธรรมชาติ มีกิจกรรมนันทนาการให้เด็กมีความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกิจกรรมที่น่าเสนอจะเป็นการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ และกิจกรรมกางมุ้ง โดยให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับการดำรงชีพเมื่อต้องมาอยู่ในป่า”
“ความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์ป่า มีผู้พบเห็น เลียงผา ซึ่งเป็นสัตว์ป่าสงวน และยังมีสัตว์ป่าอีกหลายชนิด เช่น ตะพาบน้ำ นิม ฐู และนกชนิดต่างๆ ได้แก่ นกเงือก นกหัวขวาน นกปรอด เหยี่ยวรุ้ง นกเป็ดแดง ซึ่งจากการสำรวจในปัจจุบันพบแล้วประมาณ 130 ชนิด”
3. มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่โดดเด่น เช่น ส่องสัตว์ยามค่ำคืน ดูนก เดินป่า เทียน้ำตก
“นักท่องเที่ยวส่วนมากที่มาเที่ยวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่จะมาศึกษาธรรมชาติ ถ้าเป็นกิจกรรมส่องสัตว์ก็จะพบแคร์องรอยให้เห็น เช่น กระต๊อง เพราะสัตว์ป่าส่วนใหญ่จะหากินกลางคืน ที่นี้จะไม่เน้นในกิจกรรมที่ทำแล้วรบกวนสัตว์ป่า ถ้าอยากดูสัตว์ก็คือขึ้นไปดูบนหอยางเดียว ไม่มีการขับรถเพื่อดูสัตว์”
4. สัตว์ป่ามีความคุ้นเคยกับคน เช่น กวาง ช้าง ลิง ที่มักปรากฏตัวให้นักท่องเที่ยวได้ชม
5. อากาศบนอุทยานดีตลอดปี
6. มีแหล่งท่องเที่ยวทางเกษตรก่อนขึ้นอุทยาน เช่น วังน้ำเขียว
7. มีที่พำนักก่อนขึ้นอุทยานแห่งชาติให้เลือกหลากหลาย
8. สะดวกในการเดินทางจากกรุงเทพฯไปยังอุทยานแห่งชาติ
“เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่อยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯการเดินทางไปท่องเที่ยวก็สะดวกถือว่าเป็นจุดแข็งของการท่องเที่ยวอีกอย่างหนึ่ง”

จุดอ่อน(Weaknesses) ของอุทยานแห่งชาติ

1. ความไม่สะดวกและไม่ปลอดภัยในการเดินทางขึ้น
 “อุทยานแห่งชาติเนื่องจากเป็นภูเขาซึ่งคดเคี้ยวในจุดนี้ถือว่าเป็นจุดอ่อนมากสำหรับการท่องเที่ยว”
2. ความไม่ปลอดภัยจากการเดินทาง/ท่องเที่ยวและพำนักในอุทยานแห่งชาติโดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน
3. กิจกรรมยามค่ำคืน มีเฉพาะการส่องสัตว์เท่านั้น
4. ที่พักในอุทยานแห่งชาติยังไม่มีคุณภาพดีเท่าที่ควรและมีจำนวนจำกัด
 “ก็ไม่ถือว่าเป็นจุดอ่อนเพราะทางเขตรักษาพันธุ์ก็มีไว้บริการลูกค้า”
5. สาธารณูปโภคบนอุทยานแห่งชาติ เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ยังไม่สะดวกเท่าที่ควร
 “เป็นจุดอ่อนเพราะนักท่องเที่ยวจะให้ความสำคัญในเรื่องนี้มากที่สุด
 “ถือว่ามีจุดอ่อนน้อยมาก นโยบายของหน่วยงานคือ การอนุรักษ์สัตว์ป่า โดยไม่มีนโยบายสนับสนุนการท่องเที่ยว เพราะเป็นพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า”

ประเด็นสิ่งแวดล้อมภายนอกของอุทยานแห่งชาติ

โอกาส (Opportunities) ของอุทยานแห่งชาติ

1. ระบบขนส่งและการเดินทางที่สะดวกทำให้มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวมากขึ้น
2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ที่ได้รับความนิยมมากขึ้นทำให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่นี้มากขึ้น
 “จริงๆ แล้วก็อยากให้มีการท่องเที่ยว เพื่อให้ประชาชนที่ได้รับข้อมูลต่างๆ เหล่านี้ได้มาท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์กัน เพื่อที่จะให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติแก่ผู้ที่มาท่องเที่ยว”
3. การพัฒนาบริเวณนอกอุทยานแห่งชาติให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและสร้างรายได้ให้กับชุมชน เช่น สวนเกษตรต่างๆ จะช่วยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวมากขึ้น
4. การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ เช่น การฝึกอบรมการประชุม/สัมมนา การศึกษาดูงานด้านการท่องเที่ยว การออกค่ายเยาวชน เป็นต้น ทำให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวมากขึ้น
5. การท่องเที่ยวที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรการแปรรูปสินค้าเกษตร เช่น ข้าวโพด ทุเรียน มะม่วง เป็นต้น จะช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวมากขึ้น
6. การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกโลกทำให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้น
 “ส่วนใหญ่ทางเจ้าหน้าที่จะแนะนำประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทราบเพราะนักท่องเที่ยวไม่ทราบมาก่อน”

อุปสรรค (Threats) ของอุทยานแห่งชาติ

1. กลุ่มนักท่องเที่ยวมีขอบเขตจำกัดเฉพาะกลุ่มที่ชอบการท่องเที่ยวผจญภัยและต้องการสัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิดเท่านั้น
2. อันตรายจากน้ำป่าในฤดูฝน
3. การบุกรุกและการล่าสัตว์บริเวณเขตติดต่อกับอุทยานแห่งชาติมีอยู่บ้าง อาจทำให้นักท่องเที่ยวที่เดินป่าได้รับอันตราย
4. แหล่งท่องเที่ยวอื่นมีศักยภาพมากกว่า เช่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทำให้นักท่องเที่ยวเลือกมาเที่ยวที่อุทยานแห่งชาตินี้น้อยลง